

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XVI. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1886. JULIUS 1.

26. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztőségi iroda -- hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Kiknek előfizetésük negyed-, vagy félévre szolt, tisztelettel kérjük, hogy további kötelezettségüknek minél előbb eleget tenni, sziveskedjenek.

Főtiszt. Szász Domokos püspök aa.
évi jelentése

az egyházkerületi közgyűlésen.

Nagyméltóságu elnök ur!

Főtiszteletű közgyűlés!

Ez úttal, először jut részembe azon kiváló szerencse, hogy számot adjak egy év alatt végzett szolgálattételeimről, mint Krisztus anyaszent-egyházának, isten különös kegyelméből s a hivek kitüntető bizodalmból, megválasztott egyik püspöke. Midőn ezért egyfelől szívem teljességéből rebegek hálát a kegyelem atyjának, ki engemet érdememnek felette ennyire fölmagasztalt, másfelől az alattvalói hódolat legbensőbb érületével gondolok vissza életemnek azon örökre felejthetetlen pillanatra, midőn megjelenhettem felséges színe előtt annak, ki minden igaz magyar embernek lelkében, isten után, a hazával együtt és attól elváihatatlanul a legelső helyet foglalja el; kinek trónja körül táborot járnak az igazság, kegyelem, békesség angyalai. Életem e felejthetetlen napja, a múlt év november havának 23-ik napja vala, midőn urunk, apostoli királyunk ő Felsége az erdélyi protestáns püspökök közül engemet méltott azoknak diszes soraiban, mint első, arra, hogy a törvényszabta hódolati esküt legmagasabb személyében tőlem elfogadni s bevenni kegyes vala. E különös királyi kegy által, úgy vélem, nem csak az én igénytelen személyem lett kiválóan kitüntetve, hanem egyszersmind azon egyházkerület is, melynek a hasonlók közt első szolgálja vagyon, biztos zálogát nyerte annak, hogy oly uralkodót hívott el az isteni végzés Szt.-István dicső trónjára, kinek felséges személyében a hazai felekezetek közötti viszonyosság és jogegyenlőség magas-

tos elve élő valósággá lett. Ez alkalommal elérkezvén azon ünnepélyes pillanat, midőn e diszes testületnek, mint az erdélyi reformált egyházkerület törvényes képviselőének, legfelsőbb meghagyás következtében, ő Felségének királyi idvezletét tolmácsolhatni, szerencsés vagyok: bizonynyal, mindnyájunk legbensőbb érzelmeinek adok hangot, ha, miként hajdan, a választott nép egyik profétája, hazája fenséges uralkodója nevének hallatára a nagy sokaság közepette, én is e helyről, szívem mélyéből szólok így: Nincsen ő hozzá hasonló, az egész nép között. Éljen a király. (I. Sam 10, 24.)

Örömmel jelenthetem, hogy ő Felsége nemcsak egyházkerületünket, a maga egészében, hanem annak egyes szűkölködő egyházközségeit is kegyelmére méltatta és segedelmével istápolta. Ugy felekezeti, mint nemzetiségi szempontból jelentős helyzetű s elhanyaglott állapotra jutott tancsi egyházközségünknek 200 frtot, romboló tűzvész által sújtott sarmasági ecclesiáknak 100, s az erkedi gyöngye filiának ugyancsak 100 frtot, magán pénztárából, legkegyelmesebben adományozni, méltóztatott.

E kegyelmi tények előre bocsátása után, első kötelességemnek tartom, azon főbb mozzanatokat jelezni, melyek egyetemes egyházunk élettörténetében merültek föl s biztató jelenségei gyanánt szolgálnak azon benső megújulásnak és folytonos haladásnak, mely az addig különváltan élő egyházkerületeinknek egymással szerves kapcsolatba lépése s szentesített törvény által biztosított unioja folytán, minden lépten-nyomon észlelhető. A többiek sorából két mozzanat emelkedik ki. Ezeknek egyike egyetemes egyházunk beléletét mélyen érintő és az adott viszonyok közt ránk nézve, mondhatnám, létkérdés: felekezeti középiskoláink állami segélyezésének ügye. Az 1884-dik évi 30-dik törvénycikkely a haladó kor követelményeinek megfelelően, a középiskolai okta-

tásnak oly magas mértékét állapította meg, melynek eleget tenni, felekezeti középiskoláink nagy része, dacára annak, hogy a magyar protestáns hagyományos áldozatkészség éltető forrásának hullámvetései nem apadtak el, saját erejére utalva, megfelelni, teljességgel nem képes s így szükségképen előtérbe kellett lépnie azon kérdésnek, ha valjon az állam általi segélyezés feltételei arányban állanak-e azon áldozattal, melyet protestáns egyházunknak eddig féltékenyen őrzött drága kincséből, önkormányzati jogából, a törvény értelmében, hoznia kell. Konventünknek a múlt év június havában tartott rendkívüli ülésében, a nmlts. vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak az államsegély ügyében kelt leirata tárgyalás alá kerülvén, e nagyfontosságú elvi kérdésben a tulnyomó nagy többség igennel válaszolt s örömmel jelenthetem, hogy azon differenciákat, melyeket a kérdés némely ágaira nézve a konvent és a magas kormány között fenforogtak, a november havában tartott konventi ülésben, teljes mérvű megoldásra jutottak az által, hogy a közoktatásügyi miniszter úr, újabb leiratában, az általunk körvonalozott kívánságokat, az országos törvény követelményeivel összeegyeztethetőnek nyilvánította s az állam segélyét biztos kilátásba helyezve, konventünket concret javaslatok tételére fölhevta. E fölhevás folytán egyetemes egyházunk, részletesen felsorolva és indokolva, egyszer-mindenkorra 311,500, és évenkénti járulék címén 51,500. frt államsegély folyósítása iránt tett fölterjesztést. Ez összegben, a mi egyházkerületünkben a zilahi, szászvárosi, székely-udvarhelyi, sepsi-szentgyörgyi és nagy-enyedi kollegiumok egyszer-mindenkorra 66,000 s évenként 32,000 forintnyi segély-kéréssel szerepelnek. Konventünket azon remény táplálta, hogy a magas kormány a f. évre általa előterjesztett állami költségvetés rendén, a szükségletek rovataiba e segély-összegeket, legalább részben, fölveendi, vagy ha ez, tekintettel arra, hogy a részletes előmunkálatok és tárgyalások huzamos időt vesznek igénybe, nem eszközölhető az 188⁵/₆-diki törvényhozási cyclus bezárta előtt, póthitel útján fog e szükségletről gondoskodni. Midőn április hó 10-ére a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur kegyes vala, az öt egyházkerület főgondnokait s püspökeit a segély ügyében értekezletre hívni össze, bevallom, részemről is lehetőknek hittem, megtalálhatni a kérdés megoldásának

oly nyitját, mely legalább részben lehetővé teendi azt, hogy már a jövő tanévben a legnagyobb mérvben fogyatékos középiskoláink a megnyert állami javadalom segélyével, a törvény követelményeinek színvonalára fölemelkedjenek. E remény meghiusult; de távol van tőlem, vádat emelni ezért hazánk alkotmányos kormányával szemben, mely egyetemes egyházunk iránti jóakararatának, immár ismételt ízben meggyőző jeleit szolgáltatta. E remény meghiusulásának magyarázata az ország finansziális helyzetének nehézségeiben található föl s mi, kik protestáns voltunkat hazafias érzületünkől elválhatatlannak valljuk, számot vetve az adott helyzettel, megnyugvást találtunk a kormányelnök ő nagyméltóságának azon határozott ígéretében, hogy a szükséges előmunkálatok a nyár folytán végre fognak hajtatni s october havában tartandó konventünket megelőzőleg, pozitív számtételekben kifejezve, tudomásunkra hozatik azon segélyösszeg, mely a jövő évi költségvetés keretében, állami dotáció címén, szerepelni fog. Az előmunkálatok tényleg folyamatba is indultak, a mennyiben a szakminiszter urnak kiküldött biztos közelebből Zilahra, Nagy-Enyedre, Szászvárosra és Sepsi-Szent-Györgyre ki is szállott s felterjesztéseink indokolt volta fölül magának személyes tájékozást szerzett. Ez idő szerint ez a tényállás. Kötelességemnek tartám, ezt a főt. közgyűlésnek tudomására hozni.

Egyetemes egyházunk beléletében a másik nagyfontosságú mozzanat az, hogy az elmúlt polgári évvel az országos segélyalapra a történt aláírások és befizetések első három éves cyclusa véget ért. A végrehajtó bizottság ez első cyclusra vonatkozó jelentését a novemberi conventen terjesztette elő. Érdekesnek tartom, e jelentésből felemlíteni azt, hogy az öt egyházkerületből évenként kerekszámban, összesen 100,000 forint járulék vala följárulva, nem számítva bele ez összegbe a múlt év június 30-dikáig készpénzben befizetett alapítványok összegét, 19,520 forintot, valamint ugyane címen akkor még bevárando gyanánt vezetett 9790 forintot. Segélyosztás a múlt évben II-od ízben történt s ez úttal, mint a múlt évben helyettes-püspöki jelentésben is tettem vala s e szerint ismételt ízben hálás indulattal constátalom a kegyes eljárást, melyet a konvent az erdélyi egyházkerület iránt tanusított. Kiosztattak ugyanis a következő segélyek:

a) egyházközségeknek	46,070 ft.
b) lelkészeknek	22,075 „
Összesen	68,145 ft.

Ez összegből az erdélyi egyházkerületben segélyt nyert:

a) 105 egyházközség	12,650 ftot,
b) 85 lelkész	5,925 „
Összesen:	18,575 ftot.

Ehhez hozzászámítandó lévén még az oláhországi missió részére a domesztika terhére állandóan áthelyezett évi 300 ft.: a mult évi segélyezések végösszege 18,875 ft.

Aránylag mi kaptunk legnagyobb segélyt: az összegnek nemcsak ötöd, hanem még negyed részénél is sokkal többet, 575 forinttal többet, a miénknél kétszerre kiterjedtebb, népesebb s egyes tagozataiban hasonlóképp nagy szükségekkel küzködő tiszántúli egyházkerületnél. Ez adatok ékesen szóló bizonyítékai egyfelől a konvent nemes s az intézmény alap gondolatával teljesen megegyező magatartásának; másfelől azonban szomorú illusztrációi annak a ténynek, hogy a mi egyházkerületünk testén sajog s vérzik a legtöbb seb. A novemberi konvent a segélyalap körüli eljárásokra vonatkozólag új kezelési szabályokat is állapított meg s utasításokat bocsátott ki. Nem érezhetem magamat hivatottnak, azok fölött szigorú bírálatot mondani, de azt el nem hallgathatom, hogy a gyakorlati kivitelben felette szövevényeseknek s nehézkeseknek bizonyultak s esperes társaim közül, kiknek első sorban kell e szabályok és utasítások tömkelegében tájékozottaknak lenniök, nem egy adott immár hangot elégtelenségének s véleményem szerint is, rövid időn elkerülhetetlenné válik azoknak revisiója s egyszerűsítése.

Föl kell említeni még azt is, hogy a konvent egyházkerületünknek azon felterjesztését, melyben indokoltan annak elvi elhatározását javasolta, hogy a fenforgó felekezeti s nemzetiségi bajok gyökeres orvoslása érdekében állandó segélyek is folyósíttatnak a domesztika terhére, érdemleges tárgyalás alá nem vette, hanem bizottsághoz tette át; de egyszersmind 51. jk. sz. alatt kelt végzésével határozatilag kimondotta, hogy a f. éven kezdve, a segélyalap jövedelmének 25%-a, nemcsak az ország határain kívül, de azon belől is szervezendő körlelkészi, illetőleg, missionarius állomások javadalmazására lesz fordítandó s fölhívtak az egyházkerületek, hogy e tekintetben részletes előterjesztéseket tegyenek. Sőt, kiterjesztette gondját a konvent azon, fájdalom, feles számú hit-sorsosainkra is, kik szétszórta élve, nélkülözik a lelki gondozás áldásait s így felekezeti s nemzetiségi szempontból az anyaszentegyháznak veszendő tagjai. A püspökök fölhívtak e tekintetben az adatok összegyűjtésére s kijelölésére azon módoknak, a melyek szerint a baj orvoslását lehetőnek tartják. E fölhívások, illetőleg, megbízások folytán, hogy minő lépéseket tettem: alább fogom jelezni.

Egyetemes egyházunkat érdeklők továbbá azon tervezetek, melyeket az 1884. évi konvent által kiküldött bizottság egy egyetemes nyugdíj-intézet s tűzkárbiztosító egyesület megalapítása tárgyában ugyancsak a novemberi konventen terjesztett elő.

A tervezetek az egyházkerületekhez, véleményadás végett, megküldettek s tárgyalás alá kerülnek a főt. közgyűlés tárgysorozatának rendén is. A közgyűlés bölcsesége hallatni fogja szavát, de aligha lesz az helyeslő nyilatkozat. A nagyfontosságú kérdéseket teljességgel ki nem merítő, az adott helyzetet figyelmen kívül hagyó, általában igen felületes munkálatok azok. Ez azonban csak az én egyéni véleményem.

Midőn a novemberi konvent emlékeit felnyitom, egy megdicsőült alak jelenik meg lelkem előtt: egy idvezült férfiúé, ki nemesen egyszerű életet élt s takarékos munkálkodásának gazdag gyümölcseit egyetemes egyházunk oltárára tette le, bejegyezve nevét a halhatatlanok életkönyvébe. E férfi néhai Jordán István, ki kerekszámban másfél-százezer értékű vagyonát országos segélyalapunk gyarapítására hagyományozta. Élt, hogy a szűkölködők számára kincseket gyűjtsön, s meghalt, hogy örökké éljen. Áldjuk az igaznak, jónak emlékezetét!

A Jordánénál még sokkal nagyobb szabású Baldácsi-hagyomány ügyében is örvendetes előhaladást jelezhetek. A hazai összes protestáns egyházkerületeknek képviselői f. évi április havának 11-én tartott ülésükben, a bölcs vezetés alatt álló intéző bizottság jelentéséből, teljes megnyugvással vehették tudomásul azt, hogy a hagyatéknak nagy mérvben bonyolult ügyei immár a teljes rendezettség stadiumába jutottak s az alapot terhelő, aránylag csekély tartozás, hosszú lejáratu törlesztési kölcsön formájában nem képez többé akadályt a hagyományozó végrendeletében kitűzött nemes célok javára, az évi járandóságok folyósításában. Igaz, hogy a folyó évre az egyes egyházkerületek részére, nem több, mint 2000 ft járulék lett megállapítva, de, emberi számítás szerint, biztos ki látás van arra, hogy az osztalék már a jövő évben nagyobb lesz s évek folytán jelentékeny összegig nő.

Az igazgató-tanácsnak e tárgyra vonatkozó külön előterjesztése tárgysorozatunkba föl van véve.

Ez egyetemes érdekű ügyek fölemlítése után, saját egyházkerületemben végzett szolgálattételeim föltüntetésére térhetek át, és pedig azon megnyugtató s boldogító öntudattal, hogy istentől nyert csekély talentumaim egész teljességét törlesztésére szentelém azon nagy tartozásnak, mely egyházkerületemnek irántam nyilvánult bizodalma által engemet örökre hálásan lekötöleztette. Szolgálattételeim oly sok irányba valának igénybe véve, hogy azoknak részletes elősorolásával a főtiszt. közgyűlés becses figyelmét, türelmét tulzottan meríteném ki, a mitől tartózkodni, kötelességemnek tartom. Szorítkozom ennél fogva csupán a nagyobb jelentőségűek s egyházkerületünk beléletét mélyebben érintő mozzanatokra.

Mindenek előtt egy mulasztásomért kell elnézést kérnem. Egyházi törvényeink a püspöknek kötelességévé teszi azt, hogy ha csak lehetséges, évenként legalább egy egyházmegyét, a maga egészében és részeiben, meglátogasson. E kötelességet, az adott viszonyok, között nem teljesíthettem s megmondom, miért. Szolgálattételeim vezérelve az, hogy legelső sorban ott kell segíteni, az időt és erőt oda kell fordítani, hol legnagyobb a szükség s ve-

szély. Krisztus urunk szerint, a jó pásztor elhagyá az ő 99 juhát, hogy fölkeresse az elzúllott századikat s ha azt megtalálta, nagy örömmel veszi karjai közé s viszi vissza a nyájhoz. A mi egyházkerületünk népének, fájdalom, felette nagy számmal vannak elalélt tagjai, sőt elzúllottjai is. Az egyes egyházmegyék nagy részében hosszú sora van oly egyházközségeknek, melyeknek élettörténete alig egyéb, mint szomorú tengődés és szünet nélküli vívódás a létért. Ezeknek segélykiáltásai szivembe nyilallottak s úgy vélem, szolgálattételeimben helyes úton jártam, midőn ezek közül annyit, a mennyit időm s erőm engedett, elesett helyzetéből felemelni, nemes törekvéseikben gyámolítani s úgy felekezeti, mint nemzetiségi érdekeiket biztosítani, igyekeztem. Nagy lelki örömmel constatálom azt, hogy a lívek részéről mindenütt a közreműködés teljes készségével találkoztam s az új életre ébredésnek biztató látományai, mint bizonyságoknak fényárnyban úszó megannyi felleget, vettek engemet körül.

A múlt évi kerületi közgyűlés után azonnal a széki egyházmegyének feles számú erőtlen egyházközségébe szállottam ki, hogy a helyszínén szerezzek magamnak közvetlen tájékozást a létező bajok s azoknak orvosolhatása felől. Bevallom, hogy azon kép, melyet a közvetlen szemlélet előttem töltött, sokkal sötétebb vala, mint előre gondoltam. Hajdan virágzó egyházközségek dűledékei között jártam; templomok iskolák romjai vetettek rám bús árnyékot. Részletekbe nem bocsátkozom, csupán annyit jelzek, hogy az igazgató-tanácsok e körutamból tett előterjesztésem s javaslataim folytán, az új életre ébredés tünetei jelentkeznek. Botházán, hol nem találtam sem pásztor, sem tanítót, az iskola ujonnan be lett rendezve a központi segélylyel beállított tanító az eddig teljesen elhanyagolt oktatást rendesen végzi. Mocson, a mezőség e központi helyén, hol eddig csak filiánk vala, egy körlelkési állomás szervezése folyamatba indult a kitűzött cél rövid idő alatt meg lesz valósítva. P.-Kamaráson, hol a gyönyörű góth stílusban épült templom dűledékei a sírba hanyatlott ősök áldozatkészségének szomorú emlékei: új élet hajnala kél. A megdicsőültek nyomába lépett egy nemes lelkű férfiú, br. Kemény (Gyula) ő méltósága, ki a központból kiutalt segélyhez a maga részéről nagy összegeket áldoz, hogy megelevenedjék a rom. A templom restaurálása tényleg megkezdődött mellette fölépül az új paplak s lesz, a ki a más felekezetűek nemzetiségűek nagy tömegében, édes anyanyelvünkön hirdesse az isten ígését, a haza szeretetét s oktassa az ifjú nemzedéket. Palatkán, Rettegi Béla, buzgó gondnok vezetése alatt, a célnak teljesen megfelelő új iskola emelkedik. Szávában, mely szintén pásztor tanító nélkül vala, az új paplak fölépült s a régóta félbehagyott templom befejezésének akadályai elhárítottak. Földvár. Feketelak és Katona részére, Földvár központtal, a körlelkési állomás betöltése, a tett intézkedések folytán, küszöbön álló s a szükséges építkezések is folyamatba indítottak. A pásztorok nélkül szűkölködő Noszoly, Cége és Göc számára, központi segélylyel, kör-

lelkészség szervezése foly s az egymást közvetlenül érintő Czegében s Göcben a jövő tanévben új népiskolánk nyílik meg. E szolgálattételeim csak egy részlet azon feladatok sorából, melyek a közel múlt időkben teljesen elhanyagolt administratio tekintetében minden bírálaton alól állott s főlshólatásnak indult széki egyházmegyénkben még ránk várnak. Most megnyugvással tekintek a jövőre, mert br. Bánffy Dezső, főgondnoknak s az ujonnan választott tisztviselői karnak ügybuzgalma az újraébredésnek zálogánul szolgál s én segítő jobbjomat édes örömmel nyújtom nekik.

(Folyt. következik.)

Egyházkerületi közgyűlésünk.

Második nap.

(Folytatás)

Br. Kemény Gábor: Többen szólásra följegyezve nincsenek, következőleg a vitát bezárom. De méltóztassanak megengedni, hogy e kérdésben egy pár megjegyzést tegyek, hogy elmondjam, hogy micsoda motívumok voltak azok, melyek rábírtak arra, hogy ezen ügyet elővegyük. (Halljuk.)

Módunkban volt, hallani azt, hogy törvénytelenül járt el az igazg.-tanács az által, hogy a conversiót eszközölte. Az mondatott, hogy mielőtt e conversió keresztülvitetett volna, azt a közgyűlés jóváhagyása elé kellett volna terjeszteni. A ki bórzei műveletet ily módon akar keresztülvinni, s a ki így gondolkodik, ez nem foglalkozott soha bórzei műveletekkel. (Igaz, úgy van.) Igaz, meg van engedve minden kormánynak, túllépni a jogos hatáskört, csak jelentést kell tennie erről s a felelősséget kell hordozni annak, ki a hatáskörön túllépett. De tagadom, hogy a jelen esetben a hatáskörön túllépés történt volna. Tisztelt közgyűlés. A tulajdonjognak rendkívül különböző fokozatai vannak. Megtörténhetik az, hogy valaki birtokában legyen valamely vagyonnak, de a felett ne rendelkez-hessék; vagy az is lehet, hogy rendelkez-hessék felette, de csak bizonyos korlátok között. Ezért, nézetem szerint, itt a kérdés tárgya nem lehet az, hogy a papirosok felett az illető egyháznak tulajdonjoga lenne. (Igaz.)

Jól megkívánom jegyezni, hogy én az alapítványok szentségét, az egyes egyházak tulajdonjogát a leghatározottabban ki kívánom emelni és az előtt tisztelettel meghajolni (Élénk éljenzés) és sem az egyháznak, sem egy iskolának vagyonához hozzányúlui, nem szabad. (Élénk éljenzés.) Én nem láttam azon intézkedés által, mely elkövetetett, a tulajdon szentségét megsértve.

Ha láttam volna a tulajdon kérdését megsértve, azt mondtam volna: hasznosnak vélem a conversió eredményét, de nem pártolom. (Helyeslés.) Én minden egyházközségnek eddigi igényeit továbbra is fen kívánom tartani, de azt is hangsúlyoznom kell, hogy mi ugyanazon testnek vagyunk különböző részei, a tagozatot a testtől elválasztani, nem lehet, ha ezt tesszük, akkor hová fogunk jutni? Itt az egészre fordított a figyelem nem a részekre. Ez történt csak, és semmi egyéb. (Igaz.)

Felhozott még az is, hogy ezen papirosok nem olyan jók. Kérem, egyik papir olyan, mint a másik. Lehet azt állí-

tani. hogy ez a papir ebben a percben többet ér tőlkéül, de azt is lehet állítani, hogy kevesebbet ér kamat nélkül, következésképp, a kik pénzügygyel foglalkoztak, tudni fogják, hogy itt nagy fluctuáció nem lehet. Legyenek meggyőződve, hogy én könnyelműleg e dologban nem fogok eljárni; hanem csak arra fogunk törekedni, hogy a közjó szempontját szem előtt tartva, szabad mozgathatásunkat a közjó érdekében leghelyesebben felhasználjuk. Ez az, a mit az igazg.-tanács megfontolt, ennek alapján tette előterjesztését. Ezeket tartottam szükségesnek, megjegyezni saját magam eljárásának igazolására a nélkül, hogy beszédet kívántam volna tartani. (Hosszas, élénk éljenzés.)

Végül, az elnök a convertált értékpapírok hivatalos jegyzékéből egész sorát olvassa föl azoknak a vételjogosultaknak, minők az egyházkerületi pénztár, a püspökség fizetési alapja, főlös számu kegy-hagyomány és alapítvány, a melyeknek más képviselője, mint az egyházkerület, nincs is s ismételve fölhívja a közgyűlés figyelmét az eldöntés alatt álló kérdés megszívágó nagy jelentőségére. Jelenti továbbá, hogy a tárgyalás folyamán, felszólalásai alkalmával, tett indítványait, a házszabályok értelmében, írásban is beadták:

Dózsa Dénes, a következő szövegben Mondja ki a főt. közgyűlés, hogy a m. áll. ig.-tanács által elfogadott püspöki előterjesztés küldessék ki az érdekelt testületekhez és azok beleegyezése után terjesztessék a jövő évi kerületi közgyűléshez — és

Dr. Kovács Ödön, ekképpen: Mondassék ki, hogy az áll. ig.-tanács javaslatának 6. pontja alatt föltüntetett 4273 firtnyi évi jövedelem-többség tartalcik-többségen kezelteik mindaddig, míg minden vételjogosult meg nem kapja mindazt az értéket, a mit a conversio nélkül az államtól kell vala kapnia.

Az elnök erre a kérdés olyszertü föltevését ajánlja, hogy elfogadja-e a közgyűlés az áll. ig.-tanács előterjesztését általában: igen, vagy nem? Jelezve, hogy ennek elfogadása esetén a Dózsa Dénes határozati javaslata elesik, ellenben az ig.-tanács javaslatának minden pontja elfogadtatik, egyikre sem tétetvén megjegyzés, kivéve a 6-dik pontra vonatkozó dr. Kovács-féle javaslatot, mely fölött külön szavazással lesz a határozat megállapítandó.

A közgyűlés elfogadrán a kérdés ily föltevését, a szavazás elrendeltetik és pedig 20 tag írásban beadott kívánságához képest: név szerint.

Szász Gerő közfőjegyző olvassa a tagok névsorát s a szavazás szabályszerű keresztülvitele után, az elnök kihirdeti az eredményt, mely szerint igennel szavazott: száztizenöt, nemmel tizennégy tag s így az áll. ig.-tanács által keresztülvitt conversio százegy szavazattöbbséggel helybehagyatott s miután a dr. Kovács Ödön határozati javaslatát föllállítás utján végrehajtott szavazással a túlnyomó többség szintén elvetette: az áll. ig.-tanács javaslata a nyereség-többség föllhasználására nézve is minden pontjaiban elfogadtatott, jegyzőkönyvi elismerés nyilvánittatván az áll. ig.-tanács és a főgondnoki kar böles és sikeres eljárásáért.

Dr. Szász Béla, a tanár-jelölő bizottság jegyzőkönyvét bemutatván, előterjeszti, hogy a törvényesen végrehajtott candidatio nyomán kijelöltettek: a kolozsvári collegium meny-

nyiségtani tanszékére dr. Sárkány Lajos és Tokaji Aladár, ugyanama collegium magyar és német-nyelvi tanszékére dr. Csernátóny Gyula és Csűrös Pál. E két állomásra és a Lészay Ferenc főgondnokká választása után megürült egy ig.-tanácsosi helyre, valamint a házassági főtörvényszék 12 világi bírójára a szavazás d. u. 4—6 órára kitűzetvén, elnök az ülést, a tagok lelkes éljenzései közepett, berekeszti.

Harmadik nap.

1886. június 19-én, délelőtt.

Br. Kemény Gábor, államfőgondnok, őnagyméltósága, bokros teendői miatt kénytelen levén elutazni, az elnöki széket gr. Bánffy Miklós foglalta el.

A tegnapi ülésről vezetett jegyzőkönyv felolvasása után, a szavazat-szedő bizottság elnöke, dr. Szabó Károly jelenti be a következő választásokat

a) igazgató-tanácsosnak megválasztatott Nagy László, szilágy-szólnoiki esperes;

b) a kolozsvári tanodánál a mathesis-tanári tanszékére dr. Sárkány Lajos;

b) ugyanezen tanodánál rendszeresített magyar- és német-nyelv és irodalmi tanszékére dr. Csernátóny Gyula;

c) A házassági főtörvényszék bírójává: Gyárfás Domokos, Gyarmathy Miklós, Róth Pál, Kerekes József, Csátó János, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Jenei Victor, dr. Szabó Károly, gr. Bethlen Géza, Nagy Samu, Gáspár János, Veres Ákos.

Gr. Bánffy Miklós ő excellenciája, sürgős teendői miatt, akadályozva levén, az elnöki széket átadja br. Bánffy Dezső, államfőgondnok aának.

Elnök aa. elrendelvén a még ez ülés alatt végrehajtandó választásokat, következett a jelen ülés másik fontos kérdése: a canonica visitáció, melyet olvasóink minden részleteiben ismernek, és így rátérhetünk az érdekes tárgyalás ismertetésére. Elsőnek szólalt fel

Dr. Jenei V. A codificáló bizottság a maga elvi álláspontját jelezte akkor, midőn a codificatióra vonatkozó javaslatot a közgy. elé terjesztette. Tudatában volt a codificáló bizottság már akkor is annak, hogy egy oly kérdés reformálását tűzi ki célul, melynek megoldása sok oldalról megfontolást igényel: de másfelől, tudta előre azt is, hogy ebben a kérdésben a véleményeket egyöntetűvé tenni, nehéz, azért örömmel fogadta a codif. bizottság a múlt évi közgyűlésnek azon határozatát, mely szerint elhatározta, hogy a canonica visitáció rendszere javíttassék.

A mint méltóztattak hallani a most felolvasott javaslatból, bekövetkezett az, a mit előre lehetett látni, hogy a vélemények nemcsak nem jutnak egy értelemre, hanem egymástól sok tekintetben és lényegesen eltérnek; ily körülmények között, nem csoda, bárha kissé sajátos is az, hogy mi előterjesztésünkben pozitív javaslattal nem tudunk előlépni. Nem tudunk pedig azért, mert ha a magunk álláspontját akaruk volna fentartani, akkor csak azt kellett volna ismételtnünk, a mit a főt. közgyűlés úgy is ismer; hogy pedig a beérkezett véleményeket vegyük tekintetbe s abból alkossunk egyöntetű munkálatot: ez szintén lehetetlenség. Azért voltunk bátrak, előterjesztésünkben arra kérni a főt. közgyűlést: hogy méltóztassék azon főbb irányelveket körvonalozni, melyeket

ezen kérdésben a főt. közgyűlés, mint legfőbb irányelveket a készítendő javaslatba felveendőknél tart és első sorban azt megállapítani, hogy mi vétessék fel tárgyalási alapul: vajjon a codificáló bizottságnak eredeti javaslata, vagy más oly vélemény, melyet az előterjesztés szerint több egyházmegye pártol, mert csakugyan vannak oly vélemények, melyeket több egyházmegye pártol.

Dombi: Ha nem csalódom, azt hiszem, hogy az igazgató-tanács véleményében is az foglaltatik, hogy a visitáció eddigi alakjában nem tartható fenn: ezen nézethez én is csatlakozom. Azonban, nem csatlakozom a kolozsvári egyházmegye azon véleményéhez, hogy az esperesek kizárólag köteleztessenek a megyék meglátogatására, annyival inkább, mivel a zsinati törvények értelmében az esperesnek úgy is kötelessége, meglátogatni minden egyházat. Továbbá, hogy az esperes terheltsége azzal, hogy ő legyen a számadások egyedüli megvizsgálója: ez szintén az eddigi körülmények között kivihetetlen. Az én eszmém röviden az, hogy az egyházmegyékben állittassanak fel számvevőszékek, a számadások ide terjesztessenek fel, ennek munkálata az egyházmegyei közgyűléssel közöltesék és miután közölve lett, terjesztessék fel a központi számvevőszékhez; véleményem továbbá az, hogy az egyházlátogatási költségek az egyházmegyék által csakis azon évben véteszenek fel a költség-előirányzatban, melyben történik látogatás; a számonkérő szék pedig díjmentesen működőnek szeretném látni. Ajánlom indítványomat a t. közgyűlés szíves figyelmébe.

Szász Domokos: Főtiszt. közgyűlés! Méltóztassanak megengedni, hogy ezen nagyfontosságú kérdéshez talán kissé hosszasan hozzácsóljak. Abban a meggyőződésben vagyok, hogy nemcsak a mostani főt. közgyűlés tárgysorozatának rendén, hanem évek hosszú során keresztül egy közgyűlési tárgysorozaton sem fordult elő nagyobb fontosságú, eredményében, hatásában, a szerint, a minő megoldásra jut a kérdés, megszibbre kiterjedő kérdés, mint ez. Méltó tehát arra, hogy ez minden oldalról megvizsgáltassék, hogy a t. közgyűlés bölcsessége e kérdésnek oly nyitját találja meg, a mely mindazon magasrendű érdekeknek, melyeknek szolgálatában állunk és a melyeknek védelmét és előmozdítását tűzzük ki célul, megfeleljen. Én kötelességemnek tartottam, e kérdést beható tanulmány tárgyává tenni. A testvéregházakban e tekintetben divó szabályrendeleteket, eljárási határozatokat magamnak megszerelve, azokat is figyelmem tárgyává tettem, sőt a testvéregházkerületek egyes egyházmegyéiben előttem ismeretes gyakorlat által kipróbált kérdéssel már régóta foglalkozó kiváló férfakkal saját véleményemet közölve, az övéiket kikérve, igyekeztem minden tekintetben e kérdésben a testvéregházkerületekben divó gyakorlatot megismerni; sőt saját egyházkerületem egyes espereseivel is, a kik e tekintetben már csak koruknál, végzett szolgálatuknál fogva a gyakorlati ismereteknek bővebb mértékével bírhatnak, mint én, velük is közöltem, hogy magamnak e felől egy tiszta képet alkothassak.

Mindenekelőtt, kötelességemnek tartom, jelezni azon álláspontot, melyet a codificáló bizottság fejtegetésével szemben elfoglaltok. (Halljuk.) Igen lényeges pontokban egyetérték a codificáló bizottsággal s jelzem azon pontokat, a hol nézetem az övéivel érintkezik; de mindenekelőtt jelzem azt is, hogy

igen lényeges pontokban más véleményben vagyok. Az egész javaslat, melyet a cod. bizottság kidolgozott, a visitacio három éves rendszerén nyugszik. Én részemről ezt nem tartom helyesnek. (Halljuk.) — Egyházközségünknek tulnyomó nagy többsége oly helyzetben van, hogy azoknak minden évben legalább egyszer közvetlen megvizsgálása (Helyes), szigorú ellenőrzése, a szükséges intézkedéseknek gyors és hatályos megtétele, elkerülhetetlenül szükséges. (Igaz, helyes.) Én ennél fogva azt, hogy csak három évenként szálljon ki a vizsgálóbizottság, elejtendőnek tartom; (Élénk éljenzés), hanem szükségesnek tartom, hogy minden egyházközség évenként egyszer legalább vizsgálat tárgyát képezze. De már itt kijelentem, hogy azon nézetet, hogy a vizsgálatot egy testület hajtja végre, nem tartom helyesnek. A collegialis vizsgálati eljárási szellem, nem mondom, hogy a felelősség elvét egészen kizárja, mert hiszen egy testületet is lehet a végén felelősségre vonni, de én részemről helyes administrációt csakis a személyes felelősség elvén nyugvó rendszerben látok (Igaz, helyes.) — Mint az anyaszentegyházban az egyház-szolgák között az első a püspök, ki mindazon ügyeket, melyeket egyházi törvényeink az ő hatáskörébe utalnak, saját felelősségének terhe alatt intéz, s mindarról, a mit ő végez, törvény által kiszabott módon bármely pillanatban felelősségre vonható: ugyanezt az elvet tartom részemről alkalmazandónak az egyes egyházmegyékben is. Én az espereseket az egyházmegyékben, bár szűkebb határok közt, mint az egyház egyetemében a püspököt, de saját hatáskörükben ép oly organumai gyanánt tekintem az anyaszentegyháznak, mint milyen az egészre nézve a püspök. (Helyes.) — Az espereseknek a kezébe az administratio tekintetében, erőt, közvetlenséget, a törvény korlátai között hatalmat kell adni, hogy ők mindazt, a mit belátásuk szerint saját egyházmegyéjük érdekében a törvény korlátai között megtenni, szükségesnek tartanak, azt ne collegialis úton tehessék meg, hanem ők maguk a közvetlen intézkedés jogával éljenek, hogy a hol hiányt látnak, a kellő és gyors intézkedéseket azonnal megtehessék. (Igaz, úgy van.) És ha oly bajokat észlelnek, a melyeknek elintézését esperesi hatáskörükön túlmenőnek tartják, a szükséges intézkedéseknek megtételére a felsőbb hatóságot hívassák és kérik fel.

A mostani rendszer keretében az administrációnak ez a gyorsasága, ez a közvetlensége, meggyőződésem szerint, nem vihető keresztül. Példával illusztrálom ez állításomat. Az 1884 évre vonatkozólag a visitációt a visitáló bizottság végrehajtotta; 1885 év első hónapjaiban; számba is vette az 1884-ki állapotokat. A végrehajtott vizsgálatról a felvett vaskos jegyzőkönyvek 1885 év vége felé jöttek fel a püspöki hivatalhoz. A püspök 1886 első hónapjaiban jött azon helyzetbe, hogy bepillantasson az egyes egyházközségek 1884 évi életének dolgaiba. A visitáció csak 1887 év első hónapjaiban fog kiszállani s csak ekkor fog azon helyzetbe jutni, hogy vajjon az 1884-ben tett reflexiók végre vannak-e hajtva és csak 1887 végén fognak feljönni a jegyzőkönyvek a püspökhöz. (Igaz.) Ezen rendszer keretében tehát négy év telik el addig, míg a visitáció végbe megy.

Még kell még jegyezni azt is, hogy a vizsgálati jegyzőkönyvekben minden egyes egyházközségnek, a vagyoniügyre vonatkozólag, a számadások kivonata is bele van foglalva. A

püspöki hivatal minden esztendő végén, miután, kerek számban szólva, ötszáz anya- és ötszáz leány-, s így 1000 egyházunk van, 1000 számadást kell hogy megvizsgáljon, mert azért küldik fel hozzá, hogy azokba belenézzen. Méltóztatassanak meggondolni, mikép lehetséges, hogy a püspök 1000-féle számadást ellenőrizzen, miképpen lehetséges, hogy az így beérkezett jegyzőkönyveket jó lélekkel írja alá.

Mi lenne tehát a tekintetben, hogy úgy az egyházi főhatóság gyorsabban kaphassa meg a kellő tudósítást a létező bajokról, hogy vagy részint hatáskörében, részint az igazgató-tanács útján, megtehesse a kellő lépéseket: erre a kérdésre, bármennyit gondolkoztam, más módját annak, mint a mit jelzék, t. i. hogy az egyházmegyék esperese látogasson meg, minden további kíséret nélkül, minden egyes egyházközséget, minden évben. E látogatást nem is kötném napokhoz, vagy hónapokhoz; az év folyamán látogassa meg az egyházközségeket akkor, mikor az időt arra legalkalmasabbnak tartja. Ne is egy huzomban látogasson az esperes, mert azt követelni tőle, hogy az idő viszontagságaival küzködve, kimerülve a fáradsalmaktól, végezze a visitációt: ezt kívánni, nem lehet; (Igaz) hanem az esperesnek csak annyi mondasék: hogy kötelességed, minden évben, az egyházmegyét meglátogatni. De miután az esperesek úgy is sok fontos teendővel vannak elhalmozva, azért az egyes egyházközségek számadásainak szabályszerű pontos felülvizsgálását nem tenném az esperesek hatásköre alá, hanem e helyett minden egyes tractatusban állítanék számvevőszéket, melynek megvizsgálója oly ember legyen, ki ezen tisztre alkalmas, de a ki nem úgy, mint az előttem szóló jelzé, csak nobile officiumot teljesítsen, hanem a ki díjjal legyen ellátva, hogy aztán őt felelősségre is lehessen vonni. (Élénk helyeslés.) A főfigyelemnek odakell irányulni, hogy a számvevőszékek az esperesektől elkülönítessenek és az esperesek továbbra is intézkedhessenek hatáskörükben s ha itt hiányokat észlelnek, azokat sürgősen megtehessék. A mostani rendszer keretében, mint jelzém, a létező hiányok és bajok orvoslása csak 2—3 év alatt mehet végbe, míg ellenben, ha az én felfogásom érvényesülne, akkor a főhatóság rövid idő alatt az esperes felterjesztéséből kivévén az általa észlelt hiányokat, azonnal azon helyzetben lesz, hogy segélyére menjen az egyházközségnek.

Hogy továbbá ezen rendszer mellett a visszaélések gyorsan és kellő hatálylyal nem orvosolhatók, e tekintetben, bátor vagyok, hivatkozni az itt jelenlevő nagytiszt. esperes urakra, hogy a vizsgálati jegyzőkönyvek rendjén ismételten fordulnak elő azon tételek, hogy a múlt évben a visitáció megrendelése nem teljesítettén, ismételten szigoruan meghagyatik, hogy teljesíttessenek. Bár, tisztelet a kivételeknek, itt nem az egyes tagok a hibásak, hanem a rendszer beteg. (Élénk helyeslés.) De e tekintetben nem bocsátkozom további részletekbe, csak még annyit jegyzek meg, hogy a közelebbi évek vizsgálati jegyzőkönyvéből kijegyeztem magamnak igen hosszú lajstromát az egyes egyházközségekben sok helyütt évről-évre huzódó rendetlenségeknek: birtokivék hiányoznak, tőkék elvesznek, stb. stb. Itt van, közszemlére kiteszem, de részletekbe nem bocsátkozom. Ily rendszer mellett, a dolgok gyors vizsgálata nem eszközölhető, míg ellenben a jelzett módon, ismétlem, azon meggyőződésben vagyok, hogy rövid

idő alatt az esperes azon helyzetbe jön, hogy ezen bajoknak, ha nem is teljes mértékben, de azt hiszem, hogy anyaszent-egyházunk beléletében igen sok, részben lappangó, részben kitörő sebeket meggyógyíthatja. Az esperesektől azonban, t. közgyűlés, nem lehet azt kívánni, hogy ily sok felelősséggel járó munkát ingyen végezzenek. (Igaz.) Szép méltóság az esperesi és nagy kitüntetés, midőn egy egyházmegye az ily kitünő férfit az ő vezetésére kiemeli, de ha vállaira raktuk a sok terhek gondját, akkor gondolnunk kell nekünk arra, hogy bizonyos mértékű állandó évi dotációban, munkájuk arányá szerint, részeltessük őket. (Hosszas helyeslés.) Hogy esetleg velük nagy szigorral eljárjunk, őket felelősségre vonjuk, de nekik semmi segélyt ne adjunk ezt én helyesnek nem tartom. Mondják ugyan némelyek, hogy busás jövedelmei vannak a mostani canonica visitációval; de nekem más a tudásom. Lehet, hogy egyes egyházmegyében tekintélyes összegre megy fel, de még ekkor is a legnagyobb összeget, a mit kap, midőn ezért egészségét kockáztatva, fáradva és még nélkülözve sokszor: végtelen csekélynek tartom. Gondoskodni kell tehát arról, hogy az egyes egyházmegyékben azon források, a melyekből egyfelől az esperesnek, ki a munka legnagyobb terhét hordozza, másfelől azon számvevőnek, kinek figyelmes gondjaira igen fontos érdekeit egyházközségünknek rá bizzuk: bizonyos meghatározott és legalább minimális összegben kifejezett évi rendes általányai legyenek.

Én e tekintetben is megtettem a szükséges számításokat. Egybeállítottam az eddigi visitacioi költségeket, melyek szerint, nem veszik rossz neven, ha kimondom, hogy míg pl. az erdővidéki egyházközség vizsgálata 25—50 frtig felmegy, ez igen sok oly megyékkel szemben, hol a visitacio költsége csak 10—15 frt. Semmi egyöntetűség nincsen e tekintetben semmi szabályrendelettel megállapítva; ez minden egyházmegyében különböző kulcsok szerint van gyakorlatban nagymérvű eltérésekkel és ezt sem tartom helyesnek. (Éljenzés.) Hanem tettem magamnak számítást, a mely szerint az I. osztályu egyházközségek visitatio címen fizessenek 15, a II. oszt. 8, a III. oszt. 6, a IV. oszt. 4 frtot. E kulcsnál én tájékozottabbnak nem tudok. Ezen összegeket szolgáltatassák be s abból 60% talán esperesi tiszteletdíj címén az esperesnek, mint rendszerezített fizetés adassék. Van oly egy-két egyházmegye azonban, pl. a vajda-hunyadi, vagy a deési, hol igen nagy az egyházmegye és gyenge a jövedelem, ezen kulcs szerint 60% oly kis összeg, melyet nem tartok elegendőnek és melyre nézve más forrást vélnek felhasználónak, melyből e hiány kipótoltasék. Én minimális összegnek e tekintetben a 200 frtot tartom. Ezen összeg a dunamelléki egyházakban 800—1000 frtig megy fel, a tiszamellékiben ez szintén hasonló kulcsok szerint van megállapítva. 20% illetné a számvizsgálót és úgy gondolom, 20% jó volna az egyes tractusoknak az ő kicsiny házi pénztáraik számára. (Helyes.) Hogy legyen nekik is biztosítva valami állandó alap, melyhez szükség esetében hozzányuljanak.

Ezekben akartam én jelezni azon képet, mely lelmem előtt egy oly visitatióról lebeg, a melynek keretében a dolgok úgy mennének, a mint kívánatos, hogy menjenek.

A t. közgyűlésnek ideje aligha engedheti, hogy ezen kérdésekben részletes vitába bocsátkozzék be; maga a codif. bizottság igen helyesen jelzé azt, hogy e nagyfotosságú kér-

désnél a t. közgyűlés csak amaz irányelveket jelölje ki, mely nézetem szerint csak az lenne, hogy dolgoztassék ki ide vonatkozólag egy szabályrendelet, küldessék ki az egyes egyházmegyékhöz is, hogy aztán az a tőlük beérkezett reflexiók alapján is tárgyalható legyen. Ezen indokolt javaslatot van szerencsém benyújtani, méltóztassék azt elfogadni. (Hosszan tartó élénk éljenzés.)

Váró Ferenc: Mindamellett, hogy egyházkerületünk adminisztrációja sok tekintetben tökéletesebb, mint a testvéregyházkerületeké, egy igen nagy hiányban szenved, abban t. i. hogy a felelősség elve nem személyes felelősség, hanem testületi felelősség. A visitacio pedig nem egyéb, mint egy testület; a testülettel pedig a felelősség elve nehezen vihető keresztül. Ezért én csak helyeslem azon álláspontot, melyet az imént a püspök úr kifejtett és a legnagyobb örömmel járulok ahhoz.

Hegedűs Lajos: Szívem teljességével üdvözlöm a püspök úr azon határozati javaslatát, annyival is inkább, mert az ki fog küldetni az egyes egyházmegyékhöz is, a melyek megtehetik véleményüket. De egyet vagyok bátor megjegyezni a püspök úr propositiójára nézve, t. i. nem lehet azt kimondani, hogy az I. osztályú egyházközség fizessen 15 frtot, mert sokszor történik, hogy az I. osztályu vagyoniilag a legszegényebb. (Igaz.) Én tehát azt szeretném a javaslatban kimondani, hogy a mennyit eddig valamely egyházközség fizetett, annál többel ezután se terheltecsék.

Szász Domokos: Erre nézve csak azért nem osztatom nézetét, mert én javaslatomban épen azt proponáltam, hogy az eddigi rendkívüli szabálytalanságok szüntessenek meg, így pedig nem szüntetnének meg. (Helyes)

Szász Béla: Bátorságot veszek magamnak, hogy a főt. püspök úr által tett javaslattal szemben nézetemet kifejezzem. Egyetlen pont van, a mit részemről én is kifogásolok. T. i. a püspöki propositio előre bocsátja azt a helyes elvet, hogy az egyházközségek vagyoniuk arányában járuljanak a visitáció költségéhez, azután explicálja, hogy fizessenek 15, 8, 6, 4 frtot. Én azt ohajtanám, hogy ne chablonszerűleg, hanem concrét tények szerint rovassék ki a visitációi költség. Épen ezért, én csak annyit mondanék ki a javaslatban, hogy „vagyonerejükhez mért összeggel” járuljanak.

Szász Domokos: Kijelentem, hogy nem ragaszkodom makacsul javaslatomhoz, de súlyt fektetek arra, hogy az egyházközség vagyonerejénél fogva megállapítandó 60°/o mondassék ki, hogy az esperesé; 20—25°/o pedig a mondottam céloké.

A vita befejeztetvén, azon módosítással, hogy az egyházközségek vagyoni állásukhoz képest rovassanak meg a visitáció költségeihez, főtiszt. püspök aának határozati javaslata teljtartalmulag elfogadtatott és azon útasítással tétetett át a codificáló bizottsághoz, hogy annak alapelvei szerint készítse el munkálatát oly időben, hogy az kiküldhető legyen az illetékes testületekhez, véleményezés végett, hogy azok meghallgatásával, az így elkészített canonica visitáció a codificáló bizottság munkálatának hátralevő részével együttesen becikkelyezhető legyen egy — az elnök indítványa folytán — ősszel egybehívandó rendkívüli közgyűlésen.

Egy pár pro és contra fölszólalása után, melyben Szabó Sámuel és Bartha Lajos vettek részt, az elnök kimondja a következő határozatot:

Br. Bánffy Dezső: Püspök urnak ilyképp módosított határozati javaslata teljtartalmulag elfogadtatván, ez a codificáló bizottsághoz azzal tétetik át, hogy a határozati javaslat értelmében járjon el és a jelentést, az egyházmegyéek meghallgatása után, a legközelebbi, alkalmas időben, ősszel összehívandó egyház. közgyűléshez terjeszsze be.

Tárgyalás alá vétetett az állandó igazgató-tanácsnak a br. Baldácsy-alapítványra vonatkozó előterjesztése, melynél fölszólalt:

Szász Béla: Mikor a Baldácsy-alapítvány megilletékezése forgott szőnyegen, akkor egy nagy harc indult meg az alapítvány és az állam között, hogy mennyiben szabja ki ezt az illetéket az állam. Az alapítvány azt vitatta, hogy ez oly természetű, mely adómentes, az állam pedig azt vitatta, hogy ez illetékköteles és ezt kiszabta 60 ezer frtra; de később ez 28,000-re devalváltatott olykép, hogy $\frac{6}{8}$ -ad fordíttassék oly célra, melyet a miniszter ur is elismert, hogy illetékköteles, $\frac{2}{8}$ -ad pedig illetékmentes.

Azonban, a cél 5-féle, mit az alapítólevél kijelöl, t. i. rombadőlt iskolák és ecclesiák segélyezése, püspöki fizetéspótlás és szegény papok stgélyezése és végül özvegy- és árva-alap. A 2000 frtból az özvegy- és árva-alap kapna 1500 frtot, a másik 4 rész pedig csak 500 frtot kap. Már most, az igazgató-tanács azt mondja: most is sok erre a célra 1500 frt, hát még akkor mennyi lesz, mikor a jutalék fel fog menni a következő években 6—8 ezer frtra. Ehez képest, az igazg.-tanács célja oda megy ki, hogy az arány fordíttassék meg. Ennek consequentiája az, hogy utasíttassék az igazgató-tanács, hogy menjen el a ministerhez és egyezzzék ki vele, hogy az arányváltoztatásba nyugodjék bele.

Szabó Sámuel: Felvilágosítást kérnék a tekintetben, hogy oly természetű ez alapítvány, melynek célja felett most egyszer mindenkorra határozunk, s mely felett később, ha helyesebben határozhatnánk, nem módosíthatnánk?

Szász B: Nézetem szerint erre csak azt a feleletet lehetne adni, hogy annyiban az illeték alá eső arányon nem változtatna a közgyűlés, a mennyiben az egyházkerület feltétlenül szabadon rendelkezhetik bármikor felette.

Az igazgató-tanács előterjesztése elfogadtatott.

Következtek főtiszt. püspök aának az állandó igazgató-tanács utján ajánlattal előterjesztett és lapunkban már előbb egész szövegükben közreadott jelentései a n.-enyedi theologiai akadémiánál és az ugyanottani képezdénél felállítandó convictusra vonatkozólag.

Minden vita nélkül egyhangulag elfogadtattak és örömmel jelezhetjük, hogy már a közelebbi szeptemberben életbe is fog lépni a convictus intézménye.

Tárgyalás alá vétetett az ig.-tanács előterjesztése, mely szerint az államsegélyből 4000 frt, a házipénztárból 1000 frt osztandó ki segélyezésekre; míg az államsegélyből 2000 frt központi közigazgatási költségekre, és pedig számvevői, tanügyi-előadói, stb. fizetés-pótlásra fordítandó. E tárgynál felszólalt elsőnek:

Barabás József: Én magam részéről jobban szeret-

Folytatás a mellékleten.

tom volna, ha az államsegélynek felét, a maga rendeltetése szerint, tőkésítették volna; de ha már szabadná van téve, csak azon részéhez kívánok szólni, mely szerint 2000 frttal céloztatik a központi igazgatás javadalmazása javíttatni. A testvéregyházkerületek között vannak nagyobbak is, mint a miénk, s mégis nem igazgatják magukat oly költséges apparatussal. Én röviden csak azt akarom mondani, hogy nézetem szerint, a központi kormányzat mindennel kellőleg el van látva, ezért ezt az összeget inkább fordítsák szegényebb iskolák segélyezésére.

Hegedűs Lajos: Megakadt figyelmem azon, hogy a számvevő fizetése fel van emelve 200 frttal utólagosan fel van véve ismét, ugyanezen indokból, a számvevő számára 500 frt. Nem látom át, ez mivel lenne indokolva. Hasonlóképp, a tanügyi előadónak eddig volt 100 frtja, nem látom át, miért adjunk még neki 100 frtot, mikor azt a munkát ezután is ennyiért megteheti.

Szász Béla: Bátor vagyok, azt a megjegyzést tenni, hogy a mi illeti a mostani számvevőszék javadalmazásának 200 frttal való felemelését: a számvevői munkának felfizetése, az előterjesztés értelmében, konstataált tény. A munka-szaporítás és a javadalom-szaporítás oly egyenlet, mely az intenditás elvének megfelel, a mennyiben, ha nagyobb a munka, nagyobb kell hogy legyen a javadalom is. A mi az 500 frtot illeti: annak nem a kiadására kéri az igazgató-tanács az engedélyt, hanem annak rendelkezésre parasztását. A mi a tanügyi előadónak a javadalmát illeti: azt hiszem, hogy ekkora egyházkerületben, mint a miénk, a hol speciális eljárás és kivételes állás áll fenn éppen a tanügy tekintetében, a tanügyi előadó jelentékeny munkát végez. Miután pedig a munkát mindenki saját belátása szerint szokta becsülni, jó lelkiismerettel állithatom, hogy a tanügyi előadónak végzett munkája nincs túlbecsülve 200 frttal, éppen ezért kérem ennek is a megszavazását. (Helyeslés és elfogadtatik.)

A közgyűlés elfogadta az igazg.-tanács előterjesztését.

A szavazatszedő bizottság elnöke, dr. Szabó Károly bejelenti a következő választásokat. A v.-hunyadi egyházmegyébe algondnokokká megválasztottak: ifj. Pogány Károly és László Ignác; a gy.-fehérvári egyházmegyébe főgondnokká br. Kemény Kálmán, algondnokká Zeyk Kálmán; a görgényi egyházmegyébe br. Kemény Kálmán, a szil.-szolnoki egyházmegyébe br. Bánffy György választottak főgondnokokká.

Elnök kihirdeti az eredményt és egyszersmind a br. Kemény Kálmán megválasztása által megürült állás betöltése végett délutánra a szavazást kitűzi.

Az idő már ekkor előhaladván, miután csekélyke módosítással az igazg.-tanács által előterjesztett segélyezésről folyamodók kérvényei elintéztettek minden vita nélkül, elnök az ülést délután 4 órára kitűzvé, a gyűlést 1/2 órakor bezárja.

(Vége következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

= A helybeli ev. ref. kollegium ez idei tanévet záró ünnepélye f. h. 28-án d. e. 10 órakor tartatott meg nagy és diszes közönség jelenlétében. Az ünnepélynek tulaj-

donképpen évzárórészét néhai báró Bánffy Albert, kollegiumi főgondnok emlékére tartott requiem előzte meg. Az ifjuság által énekelt invocatio után, nt. Szász Gerő esperes emelt háláadó imát az egek urához, hogy e tanévben is áldását kiterjeszté a kollegiumra. Hegedűs István igazgató meleg hangon ecsetelte a veszteség nagyságát, mely a kollegiumot br. Bánffy Albert halálával érte, ki élete javát az egyház szolgálatának szentelte, s a kollegiumnak egy negyed századig volt buzgó főgondnoka. A kegyeletes megemlékezés után a beszámolás következett, és Hegedűs István érzékeny búcsút vett beszédében a helytől, hol ifjúsága javát töltötte, hol 14 évig tanárkodott, s öt év óta viseli az igazgatóság tisztét. Az igazgatói zárbeszéd után a második félévi jutalmazások olvastattak fel, s az évi pályakérdések bírálati. Pályadíjakat nyertek: Fekete Béla és Dézsi Pál a magyar irodalomból, Jancsó Miklós és Szász Zsombor a természetrajzból, Bartha Sándor a latin irodalomból, Szabó Jenő pedig megjutalmazott a magyarnyelvben tanusított előhaladásért. A jövő évi pályadíjak kiegészítésül főt. Szász Domokos püspök úr négy darab aranyat, és nt. Szász Gerő esperes úr két darab aranyat ajándékoztak. A jövő évre pályakérdések vannak kitűzve a latini-, magyar- és német-irodalomból, matematikából, természetrajzból és fizikából.

= Kolozsvári egyházunk népiskoláiban június 28, 29, 30-án folytak le a rendes nyári közvizsgálatok, a délelőtti és délutáni órákban szakadatlan sorban, úgy belső-farkasutcai, mint külmagyarutcai templomainkban, a szülők és érdeklődők nagy részvétele mellett. Örömmel constatáljuk a tanítók részéről a laukadatlan buzgóságot, a növendékek részéről ennek következtében a félreismerhetetlen előhaladást, sikert. Gyönyörűség volt az egyszerű földmivelő gyermekétől éppen oly értelmes, szabatos feleletet hallani, mint akár a honoratior gyermekétől. Itt emlékezünk meg egyszersmind, főtiszt. püspök urnak következményeiben kiszámíthatatlanul áldásos intézkedéséről, hogy az angol biblia-terjesztő-társulattal való szerződésénél fogva, már most módunkban volt, ama csinosan kiállított egyes evangeliumokból minden egyes növendéknek — emlékül — adni egy-egy példányt, melyekből százezrek fognak állani rendelkezésünkre. Ha a papista atyafiak butító — úgy nevezett — szent képekkel halmazák el a fejlődő gyermekeket és minden papnak zsebe telve van ilyenekkel mi nem tehetünk jobbat, ellensúlyozás végett, mint ha az evangéliom megelevenítő lelkét adjuk növendékeinknek és ezek által nem csak őket, hanem megszenteljük a családi életet; mert nem csak a gyermekek, hanem olvasni fogják a nagyok is és ez által terjedni fog istennek országa. E szerencsés gondolatért püspök afának tisztelet adassék!

= A kolozs-barakkai iskolában jun. 29-én volt a zárvizsgálat és ünnepély. Ez iskolát az erdélyrész keleti vasutvonal hazafias hivatalnokainak köszönheti a köznevelődés. Egy évvel ez előtt nyílt meg, hová ötven kilométernyi területéről szállítják a pályatesthez tartozó szülők gyermekeit vasúton minden hétfőn reggel és minden szombaton vissza a szülői házhoz. A hét napja in élelmezésben, gondozásban és tanításban részesülnek. Oly kezdemény, mely nem csak teljes

tiszteletünket követeli, de reményünket fokozza, hogy a humanismus egykor megüli teljes diadalmát. Ez ünnepélyre tömegesen rándultak ki a legtiszteltebb nevű férfiak Kolozsvárról is, és mi sem fogunk késni, részletes tudósítást adni a figyelmet érdemlő kezdeményezésről és az ez idei ünnepélyről. Mentől több iskolát fogunk építeni, annál több becsületes munkással fogunk rendelkezni, és annál kevesebb börtönre lesz szükség, mely ha cifra is, mégis csak — börtön!

= **Nyilvános köszönet.** Az űr.-boldogfalvi ev. ref. templom szószéke és általa ódon temploma új díszet kapott. A régi szószék-takaró megegyődvén, báró Jósika Sámuelné, született báró Jósika Irén ő nagysága, f. év pünkösdi hetében, kellemes meglepetésben részesítette alólirottat, küldvén egy önkészítette selyem-hímzésű rózs- és búzavirágcsokrokat ábrázoló igen diszes szószék-takarót. Midőn e tényt közre adom, fogadja a nemes bárónő nagylelkű ajándokáért a nyilvánosság előtt is leghálásabb köszönetem kifejezését. űr.-Boldogfalva, június 25. 1886. Balogh Sándor ev. ref. pap.

Szerkesztői nyíltposta.

= „Maradhat-e mindig így?” Már hogyan maradhatna! Ám, nem lehet aratni, míg a kalász meg nem érik. Nem lehet senkit megkeresztelni, míg nem születik meg. Et sic porro. Lelki szemeinkkel már látjuk a közlés idejét. Csak türelem.

= „Egy nagy úr pünkösdi dörgedelme.” Sem névvel, sem név nélkül, semmi szín alatt, ily hangu cikket nem közölhetünk. És sajnálatosnak tartjuk, hogy egy „gymnasiumi segéd-tanár és segéd-lelkész” ezt rólunk még föltenni is, nem röstelkedik. Ugyan, mi lehet még hátra számunkra!

= „Már a jövő számban...” Kérlek titeket, atyámfiai, csak ezt ne követeljétek. A ki lehetetlenséget akar, azt bolondnak nevezik: mi e címre nem formálunk igényt. Vállalkozunk, hogy minden méltányos, jogos kívánságot teljesítsünk, és teljesítsünk is — a maga idejében; de „contra posse nemo obligatur.”

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1016—1886.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett ákosfalvi egyházközség lévita-tanítói állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom: pénzértékben, egyházi hivatalos becslés szerint, lakás-, beltelk- és gazdasági épületeken kívül, 217 forint 18 krajczár.

Pályázati határnap f. évi július 25-ike. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos esperes aához Lukafalvára (u. p. Nyárádtő) küldendők. Kolozsvárt, 1886. június 28-án.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Sz. 1045—1886.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyéhez tartozó cserefalvi egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Ennek az állomásnak évi javadalma pénzértékben, egyházi hivatalos becslés szerint, tisztességes lakás-, beltelk- és gazdasági épületeken kívül, 86 forint 38 kr.

Pályázati határnap f. évi július hó 25-ike. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos esperes aához, Lukafalvára (u. p. Nyárádtő) küldendők. Kolozsvárt, 1886. június 28-án.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Sz. 1046—1886.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett seprődi egyházközség lévita-tanítói állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Ennek az állomásnak évi javadalma pénzértékben, egyházi hivatalos becslés szerint, tisztességes lakás-, gazdasági épületek- és beltelken kívül, 187 forint.

Pályázati határnap f. évi július hó 25-ike. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos esperes aához, Lukafalvára (u. p. Nyárádtő) küldendők. Kolozsvárt, 1886. június 28-án.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Sz. 1047—1886.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett gegesi egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Ennek az állomásnak javadalma pénzértékben, egyházi hivatalos becslés szerint, tisztességes lakhely-, gazdasági épületek-, beltelken kívül, 199 forint 18 kr.

Pályázati határnap f. évi július 25-ike. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos esperes aához, Lukafalvára (u. p. Nyárádtő) küldendők. — Kolozsvárt, 1886. június 28.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Sz. 1048—1886.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett bede-szentháromsági egyházközség lévita-tanítói állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Ennek az állomásnak javadalma pénzértékben, egyházi hivatalos becslés szerint tisztességes lakás-, gazdasági épületek és beltelken kívül, 136 frt 54 kr.

Pályázati határnap f. évi július hó 25-ike. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos esperes aához, Lukafalvára (u. p. Nyárádtő) küldendők. Kolozsvárt, 1886. június 28-án.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.

Nyomatott Stein Jánosnál Kolozsvárt.

Mai számunkhoz $\frac{1}{4}$ iv melléklet van csatolva.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XVI. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1886. JULIUS 8.

27. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztőségi iroda — hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Kiknek előfizetésük negyed-, vagy félévre szolt, tisztelettel kérjük, hogy további kötelezettségüknek minél előbb eleget tenni, sziveskedjenek.

Főtiszt. Szász Domokos püspök aa.
évi jelentése

az egyházkerületi közgyűlésen.

(Folytatás)

Ugyancsak a mult nyár folytán medgyesi és segesvári egyházközseinket látogattam meg s buzgó hiveinkkel tanácsot tartottam a teendők felől. Ugy felekezeti, mint nemzetiségi szempontból ránk nézve mind a kettő, mint felekezetünk s magyarságunk határvonalain fekvő helyek, nagy fontosságu. Medgyesre egyelőre segédlelkészt küldöttem, ki Herceg Lajos buzgó gondnokkal s az ujonnan szervezett kebli tanácsossal kezét fogva, nemes hévvel teljesíti kötelességeit s ezek sorában az összes iskolákban végzi a vallásnak oktatását. Ha a főtiszt. közgyűlés kegyes lesz, az igazgató-tanácsnak Medgyesre vonatkozó javaslatát határozattá emelni, anyaegyházunk lesz ott is s rendes lelkipásztor fogja ott egyházunk s fajunk tekintélyét s érdekeit képviselni, védni. Folyamatba indítottam ott a lépéseket a tekintetben is, hogy a város köteles-járulékát az egyház fentartásához kiszolgáltassa. A törvényhatóság, élén gr. Bethlen Gáborral, melegen támogatja ez ügyünket. Templomunk s papilakunk renováltattak s jó állapotban vannak. Segesvári egyházközségünket a főt. közgyűlés a mult évben az anyaegyházak sorába emelvén, a belső szervezkedés munkálatai meglepő lelkesültséggel s áldozatkész munkálkodással indultak folyamatba. Boldognak vallom magamat, hogy e tekintetben ott, mint kezdeményező szerepelhettem. Papilakúl szép köépület s tágas telek immár meg is van véve. Isten segedelmével e telken fog felépülni Segesvárt az első magyar református templom, melynek javára, álta-

lam nyert kormányi engedély folytán, az adakozás, gyűjtés országszerte foly. Az újraébredés, s szervezkedés vezérlő szelleme ml. Horváth László gondnok úr, ki körül az ottani tekintélyes magyar értelmiség, a melylyel Segesvár, mint a törvényhatóság székhelye, dicsekedhetik, vállvetve csoportosult s a siker biztosítottak mondható. E körútamban megsejmeltem még fehérzegyházi s héjjasfalvi egyházközseinket s tájékozást szerveztem magamnak az ottani állapotok felől is.

Október havának elején Besztercére szállottam ki. A szivélyes fogadtatás, melyre ott is, mint mindenütt, találtam, nemesak hitsorsosaink, hanem a többi felekezetek s nemzetiségek részéről is, örökre felejthetetlen előttem. Az evangolikus atyafiak fenséges templomukat nyitották föl előttem s abban hirdethetém Krisztus evangeliumát. Ama városban új idők szelleme leng s ottani egyházközségünk életében is egy új korszak vette kezdetét, mióta br. Bánffy Dezső ő méltósága lett ott a vezérférfin. A kentelki deserta ecclesiából oda átköltözött, érdemes agg esperese a nagysajói egyházmegyének, diszesen kiépített papilakban, mint besztercei rendes lelkipásztor, fogadhatott engemet s az elnökletem alatt tartott népes egyházi gyűlésben tárgyalás alá vehettük a több, mint negyedszázad óta félben állott templom kiépítésének nagyfontosságú kérdését. Az eredmény fénylő bizonyossága annak, hogy egyházkerületünkben a nagy áldozatokra kész s képes vallásos buzgóság szelleme él s sziveket gyönyörködtető cselekedeteket hajt végre. A nemes báró, megdicsőült hitvese emlékére, 1000 forintos önkénytes adomány-nyal áldozott a szent cél javára s példáját, nemes versenyre kelve, követték a többi buzgó lelkek és számbavétetvén a szükséges fedezetnek részben már megnyílt, részben megnyilando forrásai s megállapittatván az előmunkálatok megtétele, egyhangu lelkesedéssel lön elhatározva a f. évben a tovább építés megkezdése s isten sege-

delmével a jövő évben bevégezése. Országos adakozás, gyűjtés is folyamatba indult s a szent munka immár tényleg kezdetét is vette. Édes örömmel constatálom ezeket, mert a beszercei egyházközségnek is, mint a medgyesinek és segeshárinak, felekezetünk s fajunk határszéli erősségévé, védbástyájává kell emelkednie. E kiszállásom alkalmával meglátogattam még a sajói egyházmegye néhány egyházközségét s azokon kívül a széki egyházmegye határszélén a kudúit, hol ezelőtt egy évvel még, épen az országút mellett, egy régóta romban lieverő templom setétlő dűledékei búsan tekintettek az ég felé s felekezetünkkel szemben gúny tárgyául szolgáltak. Midőn oda érkeztem, a romok immár el valának tűnve és serényen folyt az új alapvetés nemes munkája. Felkérésém folytán ugyanis, gr. Bethlen Károly ő méltósága, egyházunk áldozatkész pátronusa, a szent ügy élére állani kegyes vala. Az az új templom az ő vallásos buzgóságának lesz örök hirdetője. Körüle a buzgó lelkek nagy serege gyűlt ott össze s részemről is oly szerencsés valék, hogy közbejárásom folytán, a szent cél javára új segélyforrások nyíltak föl.

Még ugyanazon hóban, a mi kicsiny, régi Erdélyünk magyar reformátusságának nagymérvben fenyegetett s az ellentétes áramlatok által csaknem egészen elborított. délnyugati végvidékére siettem, hogy segítő jobbot nyújtsak ott is mindazoknak, kik a megújulásnak előharcosai. Hála a gondviselésnek, Hunyadmegyében feles számmal vannak ilyenek, kik ott teljesen veszendőnek indult fajunk regenerációja érdekében szóval, tettel minden áldozatra készek. Mig egyfelől az állam bölcs kormánya feles számú tanintézetek föllállítása által a fölvilágosítás határszéleit szélesíti, másfelől a magyar felekezetek, részint új egyházközségek szervezése, részint a létező gyöngék istápolása útján működnek közre a nemzeti s vallásos élet újraébredésén. Ottani egyházmegyénk érdemes főgondnokától s buzgó esperesétől kísérvé, kiszállásom célpontja, első sorban, Petrozsény vala, ez újonnan keletkezett nagszerű bányatelep, hol ezer és ezer munkás kéz verejtékes fáradsággal hozza napvilágra a fekete gyémántokat. Célul tűztem ki, hogy ott, néhány százra menő szegénysorsú hitsorsosaink számára, hol a föld mélyének örök éjjelét eddig csupán a halovány mécsek reszkető fénye törte át, lobbanjon föl számukra az evangelium mennyei világossága isten dicséretére épült új templomban. Az új egyházközség szervezve lön; a régibb időkben gyűlt állérek új segélyforrások által gyarapítva, immár lehetővé is tettek a szent cél valóítását. Mélt. Barcsay Árpád ur elnökleite alatt építettő bizottságot alakítottam s miután, közbenjárásom folytán, kegyes vala a királyi kincstár, telket adományozni, az építés ott is immár megkezdődött.

Annak a haragnak megcsendülő hangja, mely imára fogja ott hívogatni a hívő lelkeket, Pogány György vallásos buzgóságát hirdetendi, én is nagy lelki örömmel várom, hogy tett ígéretemet beváltandó, beállihassam az istennek új házába, felszerelve az ur asztalát, parányi áldozatul, hogy osztassanak onnan a lelki éhezőknek és szomjuhozóknak a mennyei kenyér s az örök élet itala.

Hasonló szent munkára buzditám, ugyancsak újonnan szervezett piskii kicsiny egyházközségünk híveit is s megjelenésemet gazdag sikerrel áldotta meg a kegyelem atyja. A föllángolt buzgalom jóakarató példaadásomat követve, tekintélyes összegeket tett le a szent cél oltárára s isten segedelmével nem sokára ott is új templomunk épül, a mely, ha nem is lesz oly nagy és fényes, mint a hasonló szent célra törekvő katolikus atyafiaké, de az is az élő hitnek s lelki enyhületnek hajloka lesz. Hadd épüljen föl mind a kettő! Isten előtt nincs személyválogatás; minden nemzetségben és ágazatban kedves előtte, ki őt féli az igazságot cselekszi.

Hunyadi egyházmegyénkben, december havában, másodizben is kiszállottam; dévai egyházközségünk új orgonájának felszentelésére hívott meg én a meghívásnak édes örömmel engedtem, hogy bemutathassam halámat az örökké élőknek épen azon templomban, hol ezelőtt 24 évvel szent eskütétellel bocsáttattam ki a lelkipásztori hivatalra, az atyáimhoz s megdicsőült elődeihez húsz évvel ezelőtt visszatért ősz főpásztor által. Ottani egyházközségünk, a város és vidék birtokossága értelmisége kitüntető kegygyel fogadták az annyi idő múlva visszatérőt onnan sokaktól kísérvé, a mult idők bús emlékeiben gazdag Cserna völgyébe szállottam ki, hol hajdan virágzó magyar gyülekezeteink voltak most csak egyes megaggottak ajkán él az anyanyelv, de biztató zálogául egy szebb jövődönék, megzendült az újra az iskolákba járó kisdedeknek szavában s dalaiban. A két Barcsán, hol a 30-as években a magyar reformátusoktól karhatalommal vétetett el a most is fennálló templom, az ősök hitére visszatérés vágya hatotta át a lelkeket s a megye buzgó alispánjának kezdeményezése folytán, az újonnan szervezkedő egyházközség templomépítésre készül. Közöttük megjelenve, kötelességemnek tartám kijelenteni, hogy reformált egyházunk a felekezetközi békesség és egyetértés barátja, földi vagyonnal s előnyökkel a kebelébe térők számára nem rendelkezik; országa, mint Krisztusé, nem e világból való. Kijelentésem dacára, azonban, úgy látszik, a mozgalom mind nagyobb arányokat ölt s nő az önként visszatérők serege, melyre főpásztori gondjaimat kiterjeszteni, nem vonakodhatom.

Tavaszi nyitával a deési egyházmegye nyugati határszélén, lelkipásztorok s tanítók nélkül szűkölködő fajunknak kicsinyke oázait képező gyülekezeteiket látogattam meg. Ilyenek: Ujfalu, Fodorháza, Ördög-Keresztur s a két Esküllő. Az egyházmegye buzgó agg esperesével jártam be e jobb állapotra méltó vidéket. Mélt. Szacsavay Sándor érdemes gondnokunk vendégszerető hajlékában a környékbeli birtokossággal értekezletet tartva, a teendők felől teljes tájékozottságot szereztem magamnak. A telje-

sen desertává lett babuci egyházközség feleslegessé lett papi állomásának Ördög-Kereszturra, mint természetes központba áthelyezése, Kis-Esküllön egy új felekezeti iskola felállítása, Fodorházán a meglevőnek megerősítése, Ördög-Kereszturon a pap általi tanítás berendezése által, az egész vidék szebb jövőnek néz elébe. A létező jövedelmi források combinatív felhasználása, csekély központi állandó segély kiutalásával, mindezt lehetővé teszi, sőt még a kis-eskülli részben leégett, de falaiban még épen fennálló templom restaurálását is, Gr. Kun Károly ő méltósága, ki az általa gyűjtött s gondosan kezelt összegekből a kis-eskülli új iskola fölépítésére vállalkozott, Zsombori Sarolta ő nagyságával e szent célhoz is 1000 forint adománynyal járulni, kegyesek. Ördög-Kereszturon b. e. Szacs vay Zsigmondunk s fiának nemes buzgalma folytán, a diszes kis templom készen áll s a paplak, iskola-helyiséggel együtt, melyre legujabban államsegélyt is utaltunk ki, e nyár folytán szintén teljesen befejezve lesz s a körlelkész lelki gondozása alá véve, a jelzett egyházközségeket megújított templomok s új iskolákból fog kisugározni a haza és egyház szeretetének világossága s melege.

Kiszállásaim sorozatát szolgálattételeim első évében ezzel végezém ez alkalommal nem mulaszthatom el, anyaszentegyházunk e magasrendű törvényhozó testületének színe előtt hálás elismerésemel, meleg-köszönetemet nyilvánítani mindazoknak, úgy világi uraink, mint szolgáltatásaim buzgó soraiból, kik törekvéseimben nekem segíteni s gyöngeségemet istápolni, szívesek valának. Jelszavam velök együtt: Excelsior!

Hogy azonban e jelszóhoz hívek lehessünk, szükségünk van szűkös anyagi erőnknek új forrásokkal gyarapítására; a szent cél leendő munkásainak, a papi tanító pályára lépő ifjaknak az előkészület nehéz utjai az eddiginél nagyobb mérvű támogatására.

Mindhárom irányban tettem, a mit tettem, s egyengettem utját a továbbiaknak.

Anyagi erő-gyarapodásra s ez által egyszersmind a szellemi érték fokozására nyit utat a végrehajtott conversió, melynek ügye külön előterjesztés alakjában fog a főtiszt. közgyűlés bölcsességének ítélete alá bocsáttatni. E jelentésem rendén csak annyit jegyzek meg, hogy ennek folytán a tőkegyarapodás 141,150 forint s hozzászámítva a szelvényadó megtakarítása címén nyert összeget, az évi állandó jövedelemlöbblet 8673 ft. A mlts. igazgató-tanács által ennek felhasználása tárgyában előterjesztett javaslat sorsa felől nyugodt vagyok. A főtiszt. közgyűlés bölcsessége, bizonynyal, nem fogja elszalasztani e ritkán kínálkozó alkalmat arra, hogy a szerzett jogok tiszteletben tartása, sőt még ennek határain túl is, a méltanyossági tekintetek figyelembe vétele mellett, egyházkerületünk egyetemes jellegű s magasrendű érdekeit előmozdítsa. Ugyancsak az anyagi erő fokozása szempontjából, meg tettem a szükséges előkészületeket arra nézve, hogy az erdélyi közmívelődési egyesülethez, mely a segélyezéseket ez évben megkezdendi, alaposan indokolt átiratokat intézhessenek, föltüntetve azon veszélyeket és szükségleteket, melyek egyházkerületünk egyes részeiben úgy köz-

mívelődési, mint nemzetiségi szempontból ellensúlyozásra, illetőleg kielégítésre várnak, holott azokra saját erőnk nem elegendő. A helyzet kellő megvilágítására, a szükséges adatok egybeállítására az érdemes gondnoki kart és esperes társaimat, körlevélben kértem fel, hogy tájékozásuk alapján lehetővé legyen számomra egy kimerítő emlékirat egybeállítása, mely, úgy a nevezett egyesülettel, mint az egyetemes konventtel szemben, az állandó segélyezések kérdésében hiven tájékoztató alapul szolgáljon. E tervszerű előkészület keretébe tartozik s egyfelől a felekezeti központi s másfelől a nemzetiségi configuratióknak községekkel való föltüntetését célozza azon két térkép is, melyeket a rendelkezésre álló adatok nyomán s tervezésem folytán az országos statisztikai hivatalnak egy szakértő munkása által, az igazgató-tanácsnak jóváhagyása mellett, elkészítettem s melyeket a főtiszt. közgyűlésnek ez alkalommal bemutatni, szerencsés vagyok.

Szellemi előhaladásunk leendő munkásaira, az egyház szolgálatába lépendő ifjakra is kiterjesztém kötelességszerűen gondjaimat. Nagy-enyedi theol. akadémiánkat megválasztatásom óta két ízben látogattam meg. Jelen voltam szeptember 1-ső napjaiban mindvégig a lelkész-képesítési vizsgálatokon s örömmel győződtem meg arról, hogy a tanítványok nagy része, a tanárok buzgó vezetése mellett, nemes becsvágygyal tör célja felé. Halásan emlékszem meg ez uttal azon szívélyes előzékenységről s kegyes fogadtatásról, melylyel megtisztelt engemet közönsége ama nemes városnak, melyben bölcsőm rengett s melyhez engemet a gyermeki kegyeletos érzület szent kötelekei kapcsolnak. Másodizben főként azért szállottam ki oda, hogy a kollegium előjáróságának az akadémia tanári karának tagjaival a theologus ifjak számára berendezendő convictus nagyfontosságú kérdésében tanácsot tartsak. A jóakarát s belátás megtalálta a kérdés nyitját s én azon kedvező helyzetbe jutottam, hogy az elkészült terv-javaslat alapján, a mlts. igazgató-tanács-hoz indokolt előterjesztést tettem ez ügyben s a főtiszt. közgyűlésnek alkalma nyílik, döntő szavát hallatni.

Népoktatásunk leendő előharcosainak felette nehéz, mondhatnám, sanyarú helyzete sem kerülhette ki figyelmemet. Egyházkerületünk egyetlen, mely meggyőződés szerint, multhatatlanul fentartandó tanító-képezdeje, nyiltan kimondom, az eddiginél sokkal nagyobb mérvű anyagi és szellemi istápolásban részesítendő, ha nem akarjuk megengedni azt, hogy a létrejött s a tanügyre csak áldásos verseny hullámai el ne sodorják, sőt el ne temessék. E nagyfontosságú kérdésben is külön előterjesztés van fölvéve a tárgysorozat rendén, melyre a főtiszt. közgyűlés becses figyelmét előre is fölhivom.

(Vége következik.)

Egyházkerületi közgyűlésünk.

Harmadik nap.

1886. június 19-én délután.

A mult ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után, tárgyalás alá vétetett az ilyefalvi egyházközségnek püspöki vizsgálat alatt való maradását tárgyzó igazgató-tanácsi előterjesztés.

tés és azon kérés, hogy az egyházközség számára egyházkerületi közgyűlésünk a felterjesztett Gál István, Gazda István és László Lukács közül főgondnokot válasszon.

Az illyefalvi egyház meghagyatott eddigi közjogi állásában, püspöki vizsgálat alatt, a főgondnok választása elrendeltetett.

Tárgysorozat rendén olvastatott az igazgató-tanács előterjesztése az egyetemes convent által a magyar országos reformált lelkészi és tanári nyugdíjintézet és az országos ref. lelkészi és tanári özvegy-árvai gyámintézet megalkotására vonatkozólag.

Olvasóink előtt ismeretes lapunkból álláspontunk e két contemplált intézetre vonatkozólag. Közgyűlésünk is úgy határozott. A velünk közlött szabály-tervezeteket tisztelettel visszaküldi azon kéréssel, hogy az egyetemes convent gondoskodni méltóztassék oly alapszabályokról, melyek mig egyfelől teljesen megfelelnek a tudomány ilyennemű számításainak, másfelől kerültessék el még szándéka is a tulajdonjog megsértésének. Főbb elvek gyanánt, szem előtt tartandóknak ohajtja, 1. A két intézet egyesíttessék. 2. A nyugdíjak arányban kell hogy álljanak a befizetett tagsági összegekkel. 3. Az alaphoz az egyházaknak és tanodáknak is hozzá kell járulni. 4. A most meglevő papi és tanári özvegy-árvai intézetek vagyoni sértetlenül hagyassanak. 5. A törvényeinkben megállapított özvegyi kegyév továbbra is feltétlenül fenttartatik.

Ugyane tárgyban a tanári értekezlet előterjesztést intézett a közgyűléshez, a maga részéről is aggodalmasnak tartván amaz intentiot, hogy a most létező ilyennemű intézetek a központba olvasztassanak és fentartásukat ohajtja. A fentebbi határozat értelmében elintéztetett.

Az egyetemes conventnek „a magyar ref. egyházi kölcsönös tűzbiztosító intézet” létesítésére vonatkozó alapszabály-tervezele is tisztelettel visszaküldetni, határozatott, alaposabb tanulmányozás végett.

Olvastatott az igazg. tanács előterjesztése a papválasztási szabályok V-ik fejezetének módosítása tárgyában, mely szerint kimondatott, hogy az özvegy-árvai kegyjavadalom áll az elhunyt pap által élvezett összes javadalomnak a halál után eső Szentgyörgy, illetőleg Szentmihály napjától a legközelebbi Szentmihály, illetőleg Szentgyörgy napig terjedő fél-év alatti teljes; és e végponttól számítva, egy egész évig a papi javadalom fele részben való élvezetéből; ez utóbbi év alatt azonban a paplak és telek használata nélkül.

Az igazgató-tanács tapasztalván, hogy az egyházközségek vagyonánál a számadási, tőkekönyvek, naplók hiányosak, jónak látta, új mintákat készíteni, ezeket közölte az illető testületekkel és most kéri a közgyűlést, hogy e tekintetben is hozzon végérvényes határozatot.

Barabás József. Felszólal, hogy igen is a központból az összes egyházakhoz s így az övéhez is érkezett négy mintázat, azzal a felszólítással, hogy mondjanak véleményét azokról: elfogadhatóknak tartják-e, vagy nem? Érkezett mintázat számadási könyvre.. (Közbeszólások: Eláll! Tőkekönyv.) Mi az, kérem? (Nagy zaj.)

Elnök. (Csenget.) Ne méltóztassék, magát beszédében zavartatni! (Derűtség.)

Barabás József. Kijelenti egyháza nevében, a gyűlés színe előtt, hogy ő a maga részéről jóakaratot lát ugyan az igazg.-tanács javaslatában (Élénk nevetés), de mielőtt ellenvetéseit bővebben kifejtene, kéri a közgyűlést, hogy adjon időt a javaslat felől való gondolkozásra, illetőleg, kéri, hogy az egész ügy felett való határozat-hozatal egy évre halasztassék el.

Elnök szavazást rendelve el, a többség nem fogadja el az elhalasztási indítványt.

Barabás József. Sajnálataát fejezi ki, hogy indítványa olvettetett, mert azon meggyőződésben él, hogy az igazg.-tanács által leküldött mintázatok nincsenek falusi viszonyokhoz alkalmazva, hanem városiakhoz, oly kiadásokról és bevételekről emlékezvén meg, melyek városon nem fordulnak elő, csak falun ismeretesek. Van szó mindenféle pénzbeli járandóságokról és kiadásokról, de arról nincs, a mit falun természetnyekben szolgáltatnak be. Egyébiránt, biztosítja a közgyűlést (Élénk derűtség), hogy ő megcsinálja az új mintázat szerint is a maga számadásait (Közbeszólások; Meg is kell!), de biztosítja (!) másfelől a közgyűlést, hogy a propositio igen sok zavart fog okozni.

Hegedűs Lajos és dr. Kovács Ödön felszólalása után, szavazat többséggel, az igazgató-tanács által javasolt új intézkedés elfogadtatott; Nagy László azon pótindítványával, hogy a leltárak már a folyó év dec. 31-ig elkészítendők.

A papi és tanítói fizetések összeírásának cyclusa csak 1890-ben járván le, új összeírásnak szüksége forog fen: ezért az igazg.-tanács felhatalmazást kér, hogy esetleg, részletes utasítás kibocsátása mellett, új összeírást eszközölhessen.

Egyhangulag elfogadtatott.

Tárgysorozat rendén főtiszt. püspök aa. teszi meg, néhai Nagy Péter siremlékére vonatkozó következő jelentését.

Szász Domokos. Főt. közgyűlés! Mély sajnálatom vagyok kénytelen kifejezni a felett, hogy nem lehet a mélt. igazgató-tanács, illetőleg annak megbízása folytán, igénytelen személyem abban a helyzetben, hogy ez ügyben kimerítő oly jelentést terjeszthessek elő, hogy ennek alapján a kegyelet e nemes kötelességének teljesítésében végleges megállapodásra juthassunk.

A néhai főt. püspök ur a köztemetőben mindjárt a beemenethez közel nyugoszsza csendes álmát oly sirhelyen, mely kis területénél fogva, teljességgel nem elég nagy arra, hogy oda az egyházkerület iránta táplált méltó siremléket felállithasson.

Az igazg.-tanács küldöttséget küldvén ki ez ügyben, elnökletem alatt, én kötelességemnek tartottam, megtenni ez ügyben minden lépést, mely célhoz fogna vezetni. A tek. városi tanácshoz átiratokat és ismételten átiratokat intéztem ez ügyben, kérve a mostani szűk s az általam elkészített tervrajzok kivételére nem alkalmas sirhelynek kibővítéséhez a szükséges további területet, a megállapított árak szerint, egyházkerületünknek rendelkezése alá bocsátani. A hely színére ismételt ízben kiszálltak a bizottságok s e kiszállások eredménye az lett, hogy annak a bejárat felől oly módon való kibővítése, mint ezt jelentettük: közlekedési és szépségeti érdekek szempontjából, nem engedélyezhető. A legutolsó na-

pokban is folyton sürgettem a tek. tanácsnál a kérdésnek általam kért ellátását, és ekkor azt az ígéretet nyertem, hogy már tegnap reggelre meg fogom kapni a végleges nyilatkozatot, s bárha ma délben ezután még egyszer utána küldtem, a határozatot még e percben sem mutathatom be; s így nem vagyok azon helyzetben, hogy ezt, mint megoldott kérdést, jelenthessem be, mert ezen akadályok merültek fel.

A mi a siremlék kérdését illeti: kötelességemnek tartottam úgy a helyi, mint a budapesti cégeket ajánlat, terv és költségvetésekre felhívni, a melyek közül egy, különösen a budapesti Gerendai Antal terve és költségvetése a bizottság által, mint legalkalmasabb lett elfogadva, noha ennek is keresztülvitele azon a helyen, a hol a néhai hamvai nyugosznak, kivihetetlen.

A mi a kérdésnek finansziális oldalát illeti: van szerencsém, ez alkalommal csak annyit jelentenem, hogy közadakozás útján összesen, kerek számba szólva, három ezer négyszáz egy néhány forint gyűlt be. Azon költségvetés, mely a Gerendai cég által készített, nem számítva, a nézetem szerint, szükségkép felállítandó diszes rácsozatot, 1800 frtba kerül, a mihez a siremlék rácsozatának és területnagyságának árát beleszámítva, körülbelül meg fogia közelíteni a 2800, tehát 3000 frtot.

Én azonban, a bizottság nevében, ez tigről már az igazg.-tanácsnak is tettem jelentést s azon nézetben vagyok, hogy a néhai emléke iránti kegyelet és tisztelet adóját oly formán rónók le legjobban, ha a begyűlt összegből nemcsak a siremlék állíttatnék fel, hanem egyszersmind az ő kegyeletes emlékéhez méltó közcélok javára is az ő nevét megörökítő ajánlatok is tétetnek. És e tekintetben a bizottságnak az a nézete, hogy a begyűlt összegből a nagy-enyedi főtanodánál egy szegény sorsu, jó igyekezetű és kiváltképp az egyházi szónoklat terén szép reménynyel kecsegtető ifjunak felsegüléséhez 1000 frt alapítvány tétessék, a melynek kamatja szolgáljon ezen theologus ifju felsegüléséhez. 500 frt a kolozsvári collegiumnál, hol az idvezült, mint tanár szolgált, hová, mint szegény sorsu szülők gyermeke emelkedett fel, egy alapítvány tétessék oly körülírással, hogy ennek kamatjából szegény sorsu, de jó igyekezetű ifju költségei fedeztessenek.

Továbbá, harmadszor, miután a főt. püspök ur kiváló gondját képezte a papi özvegy- és árva-alap gyarapítása, az ő emlékére, ezen alaphoz egy 500 frtos alapítvány csatoltassék.

Miután, azonban, a mondott célokra rendelkezés alatt álló elegendő összeg nincsen, a néhai örökösei azon nemes kijelentést hozták a bizottság tudomására, hogy a mi ezen kerethen nem fedezhető, azt a néhai örökösei hálás kegye-

letük jeléül, fogják pótolni. (Hosszantartó éljenzés.) Ezeknél fogva én most csak arra kérhetem a t. ülést, méltóztassanak e jelentésemet, ez idő szerint, tudomásul venni, és pedig jegyzőkönyvbe ígdatni a kijelentés azon részét, mely szerint a neveztem célokra a mondott összegek, mint emlékösszegek, fognak szolgálni.

A mi pedig a siremlék felállítását illeti: e tekintetben méltóztassanak az igazg.-tanácsnak minden irányban kiterjedő felhatalmazást megadni és az igazgató-tanács kötelességének fogja tartani, mindazon tekinteteket figyelembe venni, melyek az ily ügyek sikerre juttatása érdekében szükségesek. (Hosszantartó élénk éljenzés.)

Tárgysorozat rendén következett a jövő évi költségvetés tárgyalása, valamint a kiküldött bizottságok jelentései. Mindezek — egy párnak kivételével — inkább nagy halma-zuknál, mint fontosságuknál fogva, jó időt vettek ugyan igénybe, de minden discussio nélkül intéztettek el, vagy vétettek tudomásul és mi elégnék tartjuk, ha olvasóinkat utasítjuk a közgyűlés jegyzőkönyvének átolvasására, melynek, különben is meg kell lenni minden egyházközség levéltárában, minden papnál és meg kellene lenni minden gondnoknál, minden egyházkerületi képviselőnél, sőt minden buzgó és az egyház érdekeit szíven viselő reformátusnál.

Az indítványok, kérelmek, sérelmi felterjesztések előadása után, elnök enuncialja a végrehajtott szavazás következő eredményét:

a) Az egyetemes tanügyi bizottságba megválasztatott rendes taggá: Gáspár János, Kerekes József, Parádi Kálmán, Bihari Sándor; póttaggá: Szatmáry Ákos, Váró Ferenc.

b) A zilahi collegiumhoz inspectorrá: Gazda Ferenc.

c) A görgényi egyházmegyébe algondnokká: Éltető Albert.

d) A deési egyházmegyébe főgondnokká: Simó Lajos.

e) A küküllői egyházmegyébe főgondnokká: Kabos Ferenc.

f) A küküllői egyházmegyébe főgondnoki állásra: Gerendi István és Kinizsi Mihály közt szűkebb körű választás rendeltetett el.

g) A marosi egyházmegyébe algondnokká: Dózsa Elek.

h) A szebeni egyházmegyébe algondnokká Szaláncy Lőrinc.

i) A sepsi-szt.-györgyi egyházba főgondnokká Kökösi Endre.

Elnök aa. elrendelvén a hátra levő választásokat a holnap reggeli 8—9 órára, az ülést bezárja, kitűzván az ülést reggel 9 órára.

(Vége következik)

T Á R C A.

Szakács István.

Sokan voltunk. Csak úgy rajzott a Szamos völgye. Mindenkinek volt valami mondani valója, a mit elhallgatni, öreg hiba lett volna. És ha van hangja a gyűlöletnek, a boszúnak, a haragnak és annyi más megalázó indulatnak: hát miért ne legyen egy szent innepe a ragaszkodásnak, a szeretetnek is!

És ha a hizelkedés meggömbült háttal és fanyar mosolylyal tiszteleg parancsolója előtt: a nyílt őszinteség miért ne fejezhesse ki egy férfias kézzsoritásban meleg érzelmeit azzal szemben, a kit csak szeret? És ha a triumphatorok, a királyok, a magas méltóságok előtt sippal-dobbal kurjongat az engedelmes tömeg és meghajlik nagy alázatossággal: mért ne

lehetne a szegény calvinista papnak is egy verőfényes napja, melyen elfeledhesse sótalan kenyerét és érezhesse önmagában, hogy a vad mézzel táplálkozó apostolok mégis csak legnagyobb jóltevői az emberiségnek!

1886. július 4-ének ez az erkölcsi jelentősége. A kolozs-kalotai ev. ref. egyházmegye megtisztelte önmagát. És Szakács István büszke lehet, hogy oly egyházmegyének eszperese, mely megérti az ő nemes szívét és szeretetét szeretettel viszonzozza.

Sokan voltunk. És valánk mindnyájan egy akarattal. Nem csupán ott a jól megterített asztalok körül. Egy akarattal voltunk ott a szerény paplakban, a szűk cinterem árnyas bokrai között és egy akarattal voltunk az úr szent templomában. Mint ha a nap sugarai gazdagabbak lettek volna melegben, a levegőég illatban; mint ha az orgona hangjai szentebb melodiákban hullottak volna szívünkre; mint ha lelkünk szárnyakat eresztett volna, hogy fölemelkedhessünk a végetlen világokba. Pap és világi, nagy és kicsiny, férfi és nő, a városból kirándult résztvevő barátok és a szász-lónai vasárnapi diszbe öltözött egyszerű, rómlatlan falusi nép: valánk mindnyájan egy akarattal. Az a meleg érzés, az a megtisztelő gondolat töltött be, hogy meghajoljunk a mi barátunk előtt: hogy tisztességet tegyünk ama férfiúnak, kit megáldott az isten jó vénséggel, és testi, és lelki épségben megérté pap-ságának ötvenedik esztendejét.

„A vén ember előtt fölkelj és az ő orcáját megbecsüljed!” Az urnak e szent parancsát mindenki a legmélyebb meghatottsággal teljesítette. Mert érezte mindenki, hogy itt nem egy fárasztó kötelesség rideg teljesítéséről van szó, hanem a szív érzelmeinek ama kiadásáról, mely azt tiszteli meg, a ki adja. És adta mindenki a közvetlenség önkénytelenségével az öreg patriarkháznak, ki becsületben őszült meg. Mert lehetnek különböző vélemények a Szakács István tehetségeiről, adminisztráló képességéről, tudományáról, érdemeiről, de abban személy-válogatás nélkül mindenki egyetért, hogy Szakács István typicus alakja a calvinista papnak.

Nála minden érzék szívében összpontosul. Ő szeret, nem erkölcsi kényszerből, hanem erkölcsi szükségből. Ez aranyozza meg férfias jellemét, mely nem imponál, nem követel, de hódít és fogva viszi indulatainkat az iránta való barátságra. Örök-vidám, derült kedélyét nem árnyékolhatták el az életnek megpróbáltatásai és ma éppen oly fogékony az ifjúság arany álmai iránt, mint midőn beköszöntő beszédét mondta el ez előtt ötven esztendővel, és ha ez álmok tán ritkábban keresik fel ma, nem ő lett hűtlen hozzájuk, az álmok lettek követelőbbek a megőszült hajszálakkal szemben. A hol a szilajabb indulatokat, a szárny csattogató szenvedélyeket, a haragot, a boszút osztogatták a démonok: Szakács István teljesen hiányzott és ez absentia miatt benne nagyító üveggel sem fedezhetni föl egy szemernyi epét. Ő nem hasonlít a solyomhoz, hanem a galambhoz, a nélkül, hogy turbékolni szeretne. Nem gyanusítom, hogy titokban tán még verseket is irt: de azt tudom, hogy költői hajlamai vannak: szereti a jó embereket, az ifjúságot, a jó tréfát, és szíve és háza mindig nyitva volt, hogy a vendégszeretet oltárai füstölögjenek. Árztani valakinek, még gondolatban sem akart soha; ha van ellen-

sége, úgy az csak ő maga lehet önmagának. Mondjuk ki: hogy Szakács István egy becsületes ember, ki diszt adott a palástnak és papi állásában példájával hatott arra, hogy a keresztyén embernek boldogságát egyébben megtalálni, nem lehet, mint abban a megnyugvásban, hogy „a kik az urban biznak, azoknak mindenek egyiránt javokra vannak.”

Ez a hit, ez a megnyugvás erőt adott neki, hogy megnőjjen az emberek előtt való kedvességben, hallgatói szeretetében, egyházmegyéje bizalmában és mindnyájunk őszinte barátságában. Oh, volt szüksége mindezekre!

Ötven esztendő! Tizennyolcezerkétszázötven nap! Minő hosszú sora azoknak az örömöknek, melyekkel a gondviselés behintí vándor-utainkat; és az életnek mennyi megpróbáltatása; hány kereszt és mennyi könnyhullatás, még abban az esetben is, ha az ég oly kegyelmes valakihez, mint volt Szakács Istvánhoz!

Meg van áldva szerető, hű, önfeláldozó feleséggel, ki egész életének jobb része, őriző anyala volt, ki mintája a papnéknak és disze a matronáknak. Háládatos gyermekek, unokák, dédunokák veszik körül. A mindennapi élet szükségai szerfelett soha sem gyötörték. Egyházközsége közel a fővároshoz, mely éppen nem szűkmarkulag nyújtotta neki és boldog családjának azon szellemi és társadalmi előnyöket, melyek éppen úgy szükségesek lelkünk számára, mint a levegő az életre és mégis, ötven esztendeig hivatalban lenni, a magáé mellett viselni a más gondját is: calvinista papnak lenni, annak az erkölcsi felelősségnek tudatában, melylyel tartozunk Krisztus evangéliomának, anyaszentegyházuunknak, hazánknek, egyházközségünknek: szolgálni a szépnak, a magasztosnak, annak az erkölcsi világrendnek, mely ha makulát kap, a hibáztatás nem egyszer méltán a mi lelkünkre szakad: ötven esztendeig hűnek lenni a kevesen: ki nem látja át, hogy mennyi hitre, az isteni gondviselésbe vetett minő megnyugvásra van szükség, hogy jubileumunk valóban megtiszteltetés legyen, és ne hivalkodás!

Szakács István barátunk jubilált. Nem ő csinálta magának, hogy nevét szárnyra vegyék az egy napig élő világ-lapok (!). Jubilált, mert az a nemzedék, melyet egyházközségében fölnevelt, ki akarta mutatni háláját; az egyházmegye, melyben kezdte pályáját és a melynek most eszperese, be akarta bizonyítani, hogy bizodalmit megtoldja szeretetével; barátai, kik nálánál mind ifjabbak; örömet seregelték körüle, hogy példáján lelkesüljenek; és jubilált, mert főtiszt. püspök aa., ki e szép napon megjelent Szász-Lónán, az egészen magán-jellegű ünnepélyre, rányomta az egész egyházkezület bélyegét és az ifjabb főpásztor meghajolván az esztendő e soka előtt, buzdító példát statuált mindnyájunk számára „légy hiv mind halálig, s neked adom az életnek koronáját.”

A szép nap elmúlt. Az örvendő, mind végig lelkesült hangulatban levő vidám társaság e pillanatban már a kötelesség-teljesítés munkáját végzi. De e szép nap emlékéért mindnyájan elhoztuk szívünkben és sokáig fog táplálni, mint a jól eltett tápszerek vidámitját a boldog családot. Egy család vagyunk mi is mindnyájan: egy a hit, egy a remény, egy

a szeretet, egy szívvel, egy lélekkel kívánjuk, hogy Szakács Pista barátunkat az emberi élet legszélsőbb határáig, sokáig, egyházkerületünk, kolozs-kalotai egyházmegyénk és egyházközsége előmenetelére, virágzására: isten éltesse!

Szász Gerő.

KÜLÖNFÉLÉK.

= A mint előre látható volt, a Szakács István, kolozs-kalotai esperes jul. 4-én, Szász-Lónán megtartott jubileuma egyike volt a legszebben sikerült és lélekemelő imneknek. A főtiszt. püspök aa. megjelenése oly belső tartalmasságot, és egyházas színezetet, méltóságot adott, hogy sokáig feldhettelenné válik az ott jelen voltak lelkében. — Ott láttuk még gr. Eszterházy Kálmánt, Zeyk Károlyt, dr. Szász Bélát, dr. Biró Jánost, Széki Miklóst, Stein Gábort, Dobál Antalt, Nagy László szil.-szolnoki esperest, Szabó Ádámot, De ki tudná, mind elszámolni; holott azt felesleges is megemlíteni, hogy egy párnak kivételével, az egész egyházmegye papi és tanítói kara megjelent. Az istentisztelet 10 órakor vette kezdetét püspök aa. szívből származó imájával, mely után mákói pap, Valler József, tartott egy csinosan kidolgozott és megható egyszerűséggel és természetességgel előadott alkalmi beszédet; hogy ezt a jubiláns rövid beszéde és imája zárja be. Majd püspök aa. tartott egy rövid bezáró beszédet a jubilánshoz, ki paptársai által körülvéve, a szószék előtt, hallgátta és vette át a gyönyörű kötésű bibliát, melyet püspök aa. e nap emlékére nyújtott át. Egyetlen szem nem maradt szárazon, midőn püspök aa. istennek áldását kérte a hű szolgára, és öreg barátjára. Isteni tisztelet után, a díszesen kiállított szabad sátorba gyűlt a mintegy 150 főből álló társaság és elkezdődött a gazdag lakoma, melynek fűszerül csakugy omlottak a szellemesnél-szellemesebb pohárköszöntők. Püspök aa. köszöntött Szakács Istvánra, e lapok szerkesztője az esperesnére, gróf Eszterházy Kálmán a püspökre, Biró János az egyházkerület főgondnokaira, Szász Béla a más vallásfelekezetekre, Szakács István Szász Gerőre, Nagy László gr. Eszterházyra és így tovább-tovább vég nélkül, mint végtelen a szeretet. Mint itt lankadatlan volt a vidám hangulat, más szomszédos telken szintoly jó kedvvel folyt a népiünnepély. lakoma, tánc: ugy, hogy az egész községben nem volt egyetlen lélek, kinek rész ne jutott volna a közörműből. Ebéd után az énekkar bemutatta magát püspök aának, és gyönyörűség volt hallani, hogy az egyszerű nép mily szabatosan énekelte vallásos himnuszainkat. Már lenyugvóban volt a nap a Vlegyásza ormai mögé, midőn a társaság oszladozni kezdett, magával vive egy felemelő szép napnak el nem muló emlékét és azon méltó elismerést, hogy a kolozs-kalotai egyházmegye derék papsága kitett magáért. Áldás munkájukon! Sokáig éljenek!

= A jubileum jó hangulatát nagy mértékben emelte kolozs pap, Borsos Sándor barátunk tréfás verse, melyben collegiumi reminiscenciákat elevenít föl egykori tanítója, Szakács István és saját életéből s melyet általános derűtség között olvasott fel maga a szerző. Alkalom-adtán, és ha helyet szoríthatunk, közölni fogunk belőle.

= Szász Károly, dunamelléki püspök, a theologiai és papi szakvizsgák rendezése ügyében értekezletet hívott egy-

be folyó hó 6-ra. A mint olvassuk, ez alkalommal indítvány fog tételni oly lépések megtétele iránt, hogy a hazai theologiai akadémiákban is lehessen doctoratust tenni, illetve, azok is felhatalmazást nyerjenek a tudori oklevelek kiadhatására. Igen helyesen. Azt hisszük, elháríthatatlan akadályok nem is fognak fenforogni; hiszen, köztádomásu, hogy ez intézkedés Németország minden ilyes intézetében régóta érvényben van.

= A sepsi-szentgyörgyi ev. ref. Székely-Mikollegiumhoz hirdetett 3 segéd (helyettes) tanári állásra a következők pályáztak Andraschovsky Adolf, ágost vall., okleveles tanárjelölt, a történet, földrajz, német latin; Csősz János, ev. ref., okleveles s. tanár, a magyar, német; Domján István, ev. ref., végzett tanárjelölt, a történet, földrajz, német; Gross Albert, ev. ref., végzett tanárjelölt; a történet, földrajz, német; Horváth István, ev. ref., okleveles tanárjelölt és maros-vásárhelyi collegiumi contra-senior, a természet-, mennyiségtan, esetleg mértani rajz; Kabós Bálint, ev. ref., okleveles tanárjelölt és nevelő; a történelem, földrajz s esetleg német, latin; Kolozi Árpád, ev. ref. végzett tanárjelölt, a magyar, német, latin s ezekkel összefüggő más tárgyak; Széchy Ákos, ev. ref., okleveles tanárjelölt a budapesti gyakorló főgymnasiumnál, a természet-, földrajz, német s ezekkel összefüggő más tárgyak csoportjára.

= A legmélyebb szomorúsággal vettük a lejutó hirt, hogy zilahi főtanodánk derék tanára, id. Török István, életének 65-ik, tanárkodásának 36-ik évében, folyó hó 3-án, szélhűdés következtében meghalt. Az idei közgyűlésen már nem vehetett részt betegsége miatt, mely csakugyan kioltotta drága életét, melyet a legszentebb ügynek, a tanításnak és nevelésnek, az előhaladásnak és világosságnak oltárain telt maradandóvá az emlékezet által. Gyermekai, rokonai, barátai szívében, tanítványai kegyeletében élni fog örökké. Nyugodjék csöndesen a hű munkás az anya-földben, melyet oly forrón szeretett!

= Virág-hullás. Széll Kálmán, szalontai esperes leánya; halhatatlan emlékü költőnk, Arany János, egyetlen unokája — Széll Piroska, alig 20 éves korában, folyó hó 4-én, Budapesten meghalt. Emlékét megőrzi az irodalom-történet, mert Arany János „Toldi szerelmében“ egy pár lapot szentelt forrón szeretett unokájának, ki a nagy szellem egyetlen öröme volt hanyatló életének estvéjén. És a gyászban részt vesz minden érző szív, hol magyar szó zeng, midőn a nagy költő családjának fájdmáról van szó. Legnagyobb költőnk rajongott kis unokájáért, mert benne leányát is szerette, ki akkor halt meg, midőn Piroska született. Most már együtt vannak. Kiket a föld elválasztott, egyesítette az örökkévalóság!

= Nyilvános köszönet. A gyulafehérvári ev. reform egyházmegye mélyen tisztelt tagjai értesülvén arról, hogy a verespataki leányegyház temploma és tornya gyors segély nélkül romba dől, miután a csekélyszámu hívek a helyreállításra szükséges összeget önerejükön elő nem teremthetik, egyházmegyei főgondnok méltóságos Zeyk Gábor ur felhívására 50 o. é. forintot és 2 darab cs. kir. aranyat irtak alá segélyül. Ezen összeghez hozzá járultak: Mélt. Zeyk Gábor 20 frt, mélt. Köblös Miklós 2 cs. kir. arany, nt. Tókós Sándor 5 frt, nags. Henter Gábor 5 frt, t. Balogh Ferenc 1 frt, t. Nagy

Károly 1 frt, t. Weis Ede 2 frt, mélt. Kendeffy Lajos 5 frt, t. Péterfi László 1 frt, tek. Kozma Gyula 3 frt, t. Tankó József 1 frt, t. Elekes Viktor 1 frt, tek. Vadadi Gergely 2 frt, t. Botos Dénezs 1 frt, t. Bodor Lőrincz 2 frt. Fogadják

a szives adakozók leányegyházunk nevében hálás köszönetünket. Verespatakon, 1886. jun. 9-én. Molnár Albert, ref. pap. Damó Vilmos, egyházi gondnok.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1166—1886.

KÖRLEVÉL.

Mindenik collegium mtt. Elöljáróságának.

A m. kir. közoktatási miniszter ur f. é. 17157 szám alatt tudatja, hogy a budapesti I. kerületi állami elemi és polgári iskolai tanítóképző intézetek kapcsolatos országos tantermuzeum mellett egy gypsz-öntő műhelyt rendezett be és abban állandóan gypsz-öntő mestert alkalmazott a rajzoktatáshoz szükséges gypsz minták előállítására végett. Minthogy ezen műhely készítményei a várákosoknak megfelelőnek és a külföldről szerzett mintáknál jóval olcsóbbak, indittatva érzi magát az igazgató-tanács, felhívni a collegiumok mtt. előjáróságait, hogy rajzoktatáshoz szükséges gypszmintákat a nevezett gypszöntő műhelytől szerezzék be. Megjegyzi egyuttal, hogy nevezett gypszöntő műhely készítményeiről száznál több ábrát tartalmazó illusztrált árjegyzék jelent meg, mely 50 kr-ért a budapesti állami elemi és polgáriskolai tanítóképző igazgatóságától (Kristinaváros, győri út) megszerezhető.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató-tanácsának Kolozsvártt, 1886 június 28-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

Sz. 1043—1886.

KÖRLEVÉL.

Az erdélyi ref. összes iskolaszékek t. lelkészelnökeinek és a collegiumok mtt. Elöljáróságainak.

A közoktatási miniszter ur f. é. 13193 sz. alatt tudatja, hogy Indali Péter új szerkezetű ABC, vagyis, vezérkönyv az olvasás tanításra és tanulásra (22-ik kiadás, Kolozsvár 1884) című kézikönyvet a hazai népiskolákban való használatra engedélyezte. Melynek használatát igazgató-tanácsunk egy korábbi határozatára való figyelmeztetés mellett, a hatóságoknak melegen ajánlja.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató-tanácsának Kolozsvártt, 1886, június 28-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

Sz. 258—1886.

A küllői ev. ref. esperestől.

Hivatalosan felhívom azon tiszteletes lelkész, levita, kántor fiaikat és egyházak előjáróit, a kik az 1885 évi 8000 frt államsegélyből segélyt nyertek, nyugtáikat igyekezzenek folyó hó 15-ig hozzám beküldeni, mert egyszerre kell hogy minden nyugtát felterjesszsek. A nyugta írásakor a következő kellékekre ügyeljenek:

- a) A nyugtát írják félv papírra.
- b) Lássák el másodfoku bélyeggel és a bélyegen irjanak át.
- c) Az összeget írják ki számmal és betűvel is.
- d) Az utalványozás számát 1040—1886 írják bele és a pénztárnok ur nevét s végül pecsételjék meg spanyolviaszszal.

Segélyt nyertek:

- a) A d.-szt.-mártoni e. község 200 frtot.
- b) A küllői e. község 250 frtot.
- c) A kiskendi e. község 50 frtot.
- d) Kutyfalva 50 frtot.
- e) Balavására 50 frtot.
- f) Bernád 50 frtot.
- g) Orbán Gábor lelkész 50 frtot.
- h) Nagy András és Fábán Domokos 1. atyafiak 50—50 frtot.
- i) Mőzes István és Benedek Ferenc 25—25 frtot.
- k) Benedek

Ferenc, nyugalmazott esperes ur 100 frtot. l) Vass Ferenc 50 frtot. m) Goc Zsigmond 30 frtot. n) Kali Béni 20 frtot. o) Barthos Sándor 25 frtot.

Felhívom továbbá a t. lelkész fiaikat arra, hogy ne feledjék az országos közalap múlt három évi hátralék-tartozásait felszedetni és hozzám mielőbb beküldeni.

V.-Gálfalva, július 2-án, 1886.

Kovács Elek,
küllői ref. esperes.

Sz. 1074—1886.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágy-szólnoki egyházmegyébe bekelezett ákosi egyházközség papi állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalma: pénzértékben, egyházi hivatalos becslés szerint, tisztességes lakhely, gazdasági épületek, beltelken kívül, 440 frt 59 kr.

A megválasztandó köteles, magát a szil.-szólnoki egyházmegyébe bekeleztetni, a gyámpénztárnak és a szilágy-szólnoki „Weselényi-egylet”-nek tagja lenni és minden egyházhatóságilag megállapított terheket hordozni.

A törvény értelmében szolgálata első évében a fizetésnek felét élvezi.

Pályázati határnap, f. évi július hó 30-dika. Folyamodványok nt. Nagy László esperes aához Sz.-Somlyóra küldendők. Kolozsvártt, 1886. július 5-én.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Sz. 1079—1886.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a szilágy-szólnoki egyházmegyébe bekelezett lecsméri egyházközség papi állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalma: pénzértékben, egyházi hivatalos becslés szerint, tisztességes lakhely és beltelken kívül, 476 frt.

A megválasztandó köteles, magát a szilágy-szólnoki egyházmegyébe bekeleztetni, a gyámpénztárnak és a szilágy-szólnoki „Wesselényi-egylet”-nek tagja lenni és minden egyházhatóságilag megállapított terheket hordozni.

A törvény értelmében szolgálata első évében a fizetésnek felét élvezi.

Pályázati határnap, f. évi július 30-dika. Folyamodványok nt. Nagy László esperes aához, Sz.-Somlyóra küldendők. Kolozsvártt, 1886. július 5-én.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Sz. 718—1886.

Udvarhelyi ev. ref. egyházmegye esperesétől.

Az udvarhelyi ev. ref. egyházmegyének Székely-Udvarhelyen jelen év július 20-án esperes-választó közgyűlése leand. Az egyházmegye méltóságos, tiszt. és tekintetes jogosult választó tagjait hivatalosan meghívom. Bögöz, 1886. jul. 4-én.

Solymosi István,
udv. egyhm. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XVI. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1886. JULIUS 15.

28. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztőségi iroda — hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendőek: külmagyarutca 9 sz.

Kiknek előfizetésük negyed-, vagy félévre szült, tisztelettel kérjük, hogy további kötelezettségüknek minél előbb eleget tenni, szíveskedjenek.

Sz. 694 — 1886.

Körlevél.

Az összes hívekhez.

A besztercei ref. templom fölépítésére br. Bánffy Dezső ő méltóságának, egyházkerületünk egyik nagyérdemű főgondnokának elnöklete alatt alakult bizottság az adakozást gyűjtő ivenből 500 példányt azon felkéréssel terjesztett fel hozzám, hogy azokból 400-at a testvéregyházkerületekben, 100-at a mi egyházkerületünkben küldjek szét. Tekintettel a felekezeti és nemzetiségi szempontból egyaránt nagyfontosságú és szent célra, az építető bizottság kérésének készséggel engedtem s jelen sz. alatt egyfelől a Királyhágón túli főtiszteletű hivataltársaimat, másfelől egyházkerületünkben nagytisztelétű espereseinket s püspöki vizsgálat alatti egyházközségeink lelkipásztorait külön át-, és leirattal fölkeríttem, hogy az adakozás-gyűjtésben közreműködni s a gyűjtőiveket papi, avagy világi oly egyének között kiosztani, szíveskedjenek, kikről bizton feltehető, hogy a szent cél érdekében buzgón forgolódni, hajlandók.

Kötelességemnek tartom ez eljárásomról titeket, anyaszentegyházam összes híveit, e körlevél útján értesíteni s főpásztori bizodalommal kérni tőletek a szent ügy támogatását. Hittel esdeklek a kegyelem atyjához, hogy szent lelkének titkos és hathatós ereje által, az ohajtott siker érdekében, hajlitsa szívetöket buzgó áldozatkészségre, hogy ott, egyházkerületünk keleti végpontján, isten dicsőségére, anyaszentegyházunk és nemzetünk erősbulására, fölépülhessen az urnak temploma. „A jó szívű adakozót szereti az isten.” (II. Kor. IX. 7.)

Jó példával akarván előljárni, csekély anyagi

erőmhez mérten, a szent célra 200 forintot az építető bizottságnak én immár elküldöttem.

Köszöntelek titeket lélekben, szeretettel!

Kolozsvártt, 1886. július 9-én.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Főtiszt. Szász Domokos püspök aa. évi jelentése

az egyházkerületi közgyűlésen.

(Vége.)

E jelentésem végén, bátor leszek, tenni ez ügyben még egy indítványt is.

A romániai missió rendezése tárgyában is, részint a mlt. igazgató-tanácsához intézett előterjesztéseim, részint közvetlen intézkedéseim után, a lehetőség határai között, tettem lépéseket. Az adott politikai konstellációk közepette, személyes kiszállásomat nem tartván időszerűnek, azt jobb időkre halasztottam. Annyit azonban örömmel konstatálhatok, hogy Plojesten s Galacon paptanítói állomások lettek szervezve s azokra, ideiglenes minőségben, alkalmas egyéneket exmittáltam; valamint Bukarestben, a központi segélyezés alapján létrejött, második tanító-kápláni állomást is betöltöttem. A missiói egyházak és diasporák felügyeletét a bukaresti egyházközség lelkipásztora, mint ideiglenesen kinevezett missionarius buzgón végzi. A novemberi konvent megállapítván azt, hogy az országos segélyalap jövedelmének 25%-a missiói célokra lesz fordítandó, előkészületeket tettem arra nézve is, hogy úgy a romániai, moldovai s bukovinai, valamint egyházkerületünk határain belül szervezendő misszionáriusi, illetőleg, körlelkészi állomások tárgyában alapos fölterjesztéseket tehessünk le a konventi tanácskozás asztalára. Ezek sorába tartozik, a többek közt, Csikmegyében a rendes lelki gondozást teljesen nélkülöző és szétszórta élő s adataim szerint 320 lelket számláló hitsorsosaink ügye is.

Fölvettem e tekintetben is a 70-es évek végén elejtett fonalat s a megye érdemes főispánjának szíves intézkedése folytán, ottani hitsorsosaink részletes conscriptiója munkálatban van, mely a további teendőkre nézve kiindulási pontul fog szolgálni.

Az országos segélyalapra az összeírások második, új cyclusa a f. évvel vette kezdetét. Nem egy helyt az osztályba sorozásoknál nehéz akadályok merültek föl s konok ellentállás is nyilatkozott, sőt aversionalis mozgalmak indultak meg. E renitentia oka egyfelől az volt, hogy egyes lelkészek, az első összeírás alkalmával, ez egyházi adózást ideiglenes jellegűnek tüntették föl s a nép, erre hivatkozással, a további hozzájárulást megtagadta. Másfelől azonban, kétségtelen, hogy a mostoha közgazdasági viszonyok is fokozták a nehézségeket. Több helyt, személyes közbelépésem vált szükségessé; egyes pásztori leveleket kellett kibocsátanom. Az ohajtott siker nem is maradt el s örömmel konstatalem, hogy ez áldásos intézmény jövője biztosítottnak tekinthető, mert népünk mindinkább meggyőződik arról, hogy, a mit ad, az gazdag áldásban száll vissza rá. Esperestársaim az intézmény érdekében nemes buzgalmat fejtenek ki s általában a lelkipásztorok is, kitartással küzdenek az itt-ott még fölmerülő akadályokkal.

Egyházkerületünk beléletének jelentős mozzanataul jeleznem kell azt is, hogy a püspökségnek, az állandó igazgató-tanácsnak s az esperesi karnak hivatalos közlönye meg lett alapítva. E közeg a központi s egyházmegyei adminisztráció s közérdekű intézkedések folyamatát van hivatva, visszatükrözni. Részemről a nyilvánosságnak vagyok barátja s a protestáns egyház éltető elemének a világosságot tartom. Az őszinte meggyőződés nemes harca a nyilvánosság fórumán mindig áldást hozó s az igaz eszméktől telített toll hatalma ellenállhatatlan erejű. Szükségesnek tartám azért, fennállását biztosítani egyházkerületünk egyetlen egyházi lapjának, mely eddig csak tengődő életet élt, hogy érvényesüljenek a sajtó terén a diadalmas erők s valamennyi egyházközségünkbe kisugározzék azoknak világossága s hadd lássák mindenek, minő élet, minő szellem lüktet s hat anyaszentegyházunk egész testében, a fötül le a tagokig. A hivatalos közlöny szerkesztésére, Szász Gerő közjegyzőnkert kértém föl, ki készséges vállalkozásának alig néhány óra terjedett pályafutása alatt, ékesen szóló bizonyosságát szolgáltatva annak, hogy az hézagot-pótló s egész egyházkerületünk javára szolgáló. Ily kérdésben mellékes tekintetek s ellenvetések nem vehetők figyelembe. A közérdek az első. Adassék meg neki a diadalra a jog és hatalom.

Egyházmegyei tisztviselői karunkban szokatlan mérvű személyi változások történtek. A küküllői, orbai, erdővidéki, széki esperesek állásukról lemondottak. Az utóbbi egynek helyettes-esperese fegyelmi kereset alá vonatott. A nyugalomba tértek helyére új erők léptek a küzdőterre s ennek folytán, miután a közbizalom nem egy helyt az addigi főjegyzőt tisztelte még az esperesi tiszttel, azoknak soraihan is változások állottak elő. Új tisztviselő-társaimat, kik a főt. közgyűlés színe előtt esküvel kötelezendik magukat hivataluk hű és lelkiismeretes betöltésére, e helyről is szeretettel idvezleim, azzal a bizonyos reménységgel, hogy az anyaszentegyház várakozásának meg fognak felelni. Áldom az élet urát, hogy a tisztviselői kar összes tagjainak élete fölött gondviselő szeretettel őrködött, és sorainkból a múlt év folytán egyet sem szőlított el.

Sőt közölök egyet, a kolozs-kalotai egyházmegye becsületben megöszült esperesét, nagytiszt. Szakács István szeretett hivataltársamat, azon ritka kegyelmére méltatta, hogy néhány nap mulva, egyházi szolgálata 50-ik évfordulóját éri s innepelheti meg. Az egyházmegye által rendezendő öröminnepen, ha isten megengedi, részt veendek én is s az élet megtartójának szent nevét buzgó hála-imában fogom magasztalni.

E jelentésemhez csatolt s kinyomatott mellékletekből, kötelességemnek tartom, föltüntetni a következő, részint örvendetes, részint aggasztó statisztikai adatokat.

Egyházkerületünkben az 1885-ik évben házasságra lépett összesen 3352 pár; 354-el kevesebb, mint az előző évben. Ez apadás mutatója egyfelől az anyagi viszonyok súlyos voltak s másfelől talán a vadházasságok szaporodásának is. A szülöttek száma 13,884; a halottaké 9876; 4008-al kevesebb amazoknál. A lélekszám e gyarapodása első tekintetre kedvezőnek látszik s a közegességi állapot javulását is mutatja. Összehasonlítva azonban ez eredményt az 1884-ikivel, ellenkező tűnik ki, mert a szülöttek száma 164-el kevesebb s a halottaké 579-el több volt a múlt évben, mint azelőtt.

Némi haladást constatálhatok a népoktatás terén. A tankötelesek összes száma ugyanis 48,856 s ebből alsóbb s felsőbb iskolákban járt tényleg 36,979 s e szerint, a tankötelesek 75,6%. Összehasonlítva az előző évivel, a tényleg iskolába járók száma emelkedett 1074-el.

Felekezetünk lélekszáma áttérések folytán is gyarapodott. Áttértek hozzánk összesen 144-en; felekezetünk kötelékéből kiléptek 69-en; a gyarapodás 75.

Az áldozatkész vallásos buzgóság is emelkedőben van. Egyes hívek ajándékozásából, részint egyes egyházközségekhez, részint az igazgató-tanács útján befolyt összesen 33,015 frt. 24 kr. Perselypénzekből 1647 frt. Szorgalmi uton, pénzértékre számítva, 21,603 frt. 10 kr. E szerint, a jelzett címeken befolyt adományok összege: 56,265 frt 34 kr. Hozzászámítva ez összeghez még az országos segélyalap járulékait is, az adományok végösszege megközelíti a 70,000 frtot.

Ez eredmény ékesen szóló bizonyossága annak, hogy a Krisztus egyháza iránti buzgó szeretetnek lelke ma is él, s a szent érdekek oltárára áldozni kész.

A püspöki hivatal ügyforgalma folyton növekvő. A múlt év jun. 1-től beérkezett dec. 31-ig 1056 ügydarab; azóta mostanig 1015; összesen 2071. E szerint 715-el több, mint az előző évben. Részint közbevetett, részint végleges intézkedések által, leszámítva a legutolsó pillanatokban érkezett pár ügydarabot, elláttam valamennyit.

És most, végül, engedje meg nekem a főtiszt. közgyűlés, hogy három indítványomat terjeszszem elő. Első a következő.

Egyházi közéletünk terén, azon jelesekkel szemben, kik hosszas, hű és odaadó szolgálattételeik által sorainkból kimagaslanak, tiszteletteljes elismerésünk nyilvánítása oly nemes kötelesség, melynek teljesítését elmulasztani, jobb érzelmeink tiltják. Egyházkerületünk, istené érette a hála, ily jelesekkel mindig birt s méltán dicsekedett. Legyen szabad, ezeknek tündöklő soraiból ez alkalommal főlemlitnem egy férfit, ki, mint egyházunk gondnoki díszes karának Nesztora, a rábizottakban mindig hű, anyaszentegyháza iránti meleg szeretetben gazdag szolgálattételeinek, isten különös kegyelméből, az 50-dik évét most tölti be. E férfiú mélt. Gyárfás Domokos főgondnok úr, ki világi urainknak s mindnyájunknak vallásos buzgalomban, ernyedetlen kötelesség-teljesítésben valódi mintaképül szolgál. Kérem a főtiszt. közgyűlést, méltóztassék az erdélyi reformált egyházkerület iránta osztatlanul táplált tiszteletének s hálás elismerésének jegyzőkönyvében lapot szentelni s érdemeit megörökíteni. Együttal kérem a főt. közgyűlés tagjait egyen-egyen, sziveskedjenek, bejegyezni becses nevüket azon emlékkönyvbe, mely a megfőtiszteltnek átnyújtandó lesz s hozzá intézett idéző sorokat tartalmaz.

Ez emlékkönyv közszemlére ki van téve.

Második indítványom a következő.

A főtiszt. közgyűlés 1878-ban, 97. sz. alatt kelt végzésével, a segédlelkészi intézményt a mi egyházkerületünkben is életre keltette; a szabályrendeletekben körülírt kivételes esetekben engedélyezvén a segédlelkészek alkalmazását. Szerzett tapasztalaim alapján azon meggyőződésre jutottam, hogy habár sajátos viszonyaink, főleg egyházközségeink s papi állomásai nagy részének korlátozott anyagi ereje miatt, a testvéregyházkerületekben e tekintetben életben levő törvényes gyakorlat, hozzánk át nem plántálható, de a jelzett közgyűlési végzésben foglalt megszorító korlátozások igen nagy mérvűek, mert elzárják útját annak, hogy a papjelöltek nagy része, rendes lelkipásztorrá választásuk előtt, mint segédlelkészek szolgálhassanak s ez által egyfelől gyakorlati képzést nyerjenek s másfelől némi önfentartási módhoz jussanak; főleg, a mióta kollegiumainkban, mint hittanítók, csak kivételesen nyerne alkalmazást. Hibás továbbá a jelzettem szabályrendelet azért, mert nincs abban megállapítva az, hogy papjelölteink a segédlelkészi húzamos szolgálat által a pályázathatásra nézve minő előnyöket küzdhetnek ki maguknak egyházkerületünkben s az ahhoz csatolt moldva-oláhországi missió területén. Ez indokok alapján, szükségesnek tartván a szabályrendelet revisióját, illetőleg, kibővítését: ké-

rem a főt. közgyűlést, kegyeskedjék, elnökletem alatt, a theol. akadémia tanári karát javaslatfételre megbízni, oly hozzáadással, hogy a javaslat véleményadás végett, az egyházmegyékkel s püspöki vizsgálat alatti egyházközségekkel is közöltetvén, az igazgató-tanács véleménye kíséretében, a jövő évi közgyűlésen terjesztessék elő.

Harmadik s ezennel utolsó indítványom, tanítóképezdénkre vonatkozó. Jelzém fönnebb, s úgy vélem, bővebb indokolást nem igényel azon nézetem, hogy képezdénk mostani berendezésével, sem anyagi, sem szellemi erő tekintetében, nem üti a versenyképesség mértékét. Színvonalát okvetlen emelnünk kell. Méltóztassék ennél fogva a főt. közgyűlés megbízni az igazgató-tanácsot, hogy a szükséges előmunkálatok fölhasználásával, e nagyfontosságú kérdésben készítsen kimerítő javaslatot. Ez indítvány tárgyalása az igazgató-tanácsnak a képezdére vonatkozó s a tárgysorozatba fölvett előterjesztésével kapcsolatban, lesz talán helyén.

Ezek után, megköszönve a főt. közgyűlésnek becses türelmét, jelentésemet bevégezem. Áldom a jó istent, hogy szolgálattételeimben megsegített s magamat a t. közgyűlés minden egyes tagjának jóindulatába továbbra is ajánlom. Ha isten velünk, kicsoda ellenünk!

Néhány szó a szerkesztőhez.

Több, mint tíz év vonult keresztül erdélyi ref. anyaszentegyházunk felett a nélkül, hogy körünkől egyetlen prédikációs könyv látott volna napvilágot. Mintha egyházkerületünk képtelen volna, e téren valami jót, szépet létrehozni. Mintha nem éreznők szükségét az ilyféle munkának. Mintha szégyelnők az e fajta könyveket.

Lám! A Királyhágón túl alig mulik el év, mely meg ne hozná gyümölcsét e tekintetben is. Tán nagyobb bőséggel, mint kellene. Egyik eredeti beszédeit, másik jeles szónokok átdolgozott műveit bocsátja a közönség elé. És mi, több, mint tíz éve, hallgatunk. Azaz, nem mutattunk fel egyetlen egy kötet oly munkát, mely e nemből minket képviselne. Miért van ez így? Miért? Ki tudna, erre biztos feleletet adni! Tán azért, mert jelesebb tehetségeink igen el vannak foglalva az egyház kormányzásával. Tán azért, mert az irodalom más ágán növelnek háládatosabb gyümölcsöket. Tán azért, mert nem fizeti ki magát. Ki tudná, azt megmondani?

De bármi legyen oka e néma hallgatásnak, érezzük annak nyomasztó súlyát; érezzük e csönd megszakításának szükségét. Nekünk nem lehet, nem szabad az elődeink által szerzett határokon szűnyadoznunk: hisz, a babérok is a hervadás és színvesztés törvényei alá tartoznak. Nekünk nem lehet elnémulnunk. Az erdélyi bércek még viszhangoznak jeles szónokaink hatalmas hangjától. Még előttünk lebegnek a mi nagy papjaink fenséges alakjai; még mintha hallanók zúgni, dörögni erőteljes szavukat; mintha intenének: ne fogyatkozzék el köztetek az istennek beszéde.

Igaz, mi prédikálunk alkalmas és alkalmatlan időben. Mindig. Valahányszor a szükség parancsolja. A hol

több lelkes van, ritkábban és így talán több készült-séggel; a hol pedig csak egyre esik e teher, többször, gyakrabban, talán kevesebb készült-séggel.

Nem is lehet ez máskint. Az életfentartás nehéz küzdelme oly kötelességekre utal, melyek gyakran elvonnak az egyházi beszéd-készítéstől. Sokszor azon vesszük észre magunkat, hogy itt a vasárnap és várja a gyülekezet a lelkes tanítását. Vajjon, nem ragadunk-e elő olyankor egy prédikációs könyvet, nem vonulunk-e a mi belső szobánkba, nem készülünk-e egy, lehetőleg jó és alkalmas beszéd tartására? Vagy talán, eredeti beszédek készitünk mindig? Lehet. De hogy? Lássuk, miként készülnek ezen, úgy nevezett, eredeti beszédek. Nem akarok senkit kisebbiteni. Legyen tisztelet a kivételeknek. A mit el akarok mondani, nem köpenyeg.

A hat napon keresztül tartott lőtás-futás, munkálkodás után, vasárnap reggel elővesszük a bibliát, kikéressük alapigénket, s mikor abból, vagy arra valamit hirtelen faragni akarunk, megzendülnek körülöttünk az élő orgona-sipok különböző hangokon, emlékeztetve apai kötelességeinkre. Midőn a zengedezés lecsillapulta után, ismét kezünkbe vesszük a tollat, jön a kurátor, kérdezni: lesz-e ma egyházi tanács-ülés? Rövid válasz után, alig távozik, már ismét kopogtatnak ajtónkon s a „tes-sék” szóra megjelennek a kikérdezendő és kihirdetendő, házassági szövetségre lépendő mátka-párok, tanuikkal együtt. Ezekkel is végzünk lehető rövidséggel. Majd jön a bába, jelenteni egy új-szülöttet s kérni egy régebbi szülött templom utáni megkeresztelését. S míg e zaklatás tart, a repülő idő kiáltó hangja kilencet kongat fülünkbe, mire előttünk áll a harangozó az ő megdöbben-tő alakjában. Csak még egy negyed óráig ne, addig készen leszek, szólunk a harangozónak. S míg ő a tornácon várakozik, meg is írjuk a prédikációt, egy papírra, ilyen formán:

Alapige: Luk. XIV. 11. A ki magát meg-alázza, felmagasztaltatik.

Bevezetés: A keresztyén erények egyik legtündök-lőbb sugára, az alázatosság.

Tétel: Legyetek alázatosak. Mert ez által

I. r. kedvességet nyertek az emberek között;

II. r. kedvességet nyertek isten előtt.

Berekesztés: tartsátok meg ez erényt, úgy ta-láltok boldogságot e földön és jutalmat az egekben. Amen.

Aztán, beszélünk. Nagy hanggal, hatalmas gestiku-lációval, idézünk innen és onnan. Testben, lélekben ki-fáradva, végre ament mondunk és az álmukból fel-riadt hivek, elsugják utánunk a miatyánkot.

Ezen is túl vagyunk. S még hízelnünk magunknak, hogy eredetiek voltunk. Bizony, eredetiek!

Hát jól van ez így? Nem tisztességesebb dolog-e, ilyen esetben, egy gondosan elkészített egyházi beszédet figyelemmel átolvasni és kevesebb erőfeszítéssel, de több haszonnal, nyugodtan elmondani.

Avagy, szégyen volna-e ez? Vannak esetek, mikor a körülmény önállóságot követel, mikor vigyázva kell felhasználni a mások munkáit. Azonban, legelőször ké-szen levő alkalmi beszédek igen jó szolgálatot tesznek nekünk is, a gyülekezetnek is. Még jeles szónokok is kedvvel és haszonnal olvasgatják a jól készült beszédeket. Ne mondjuk, hogy e nemből a soknál is több van. Bármennyi legyen, ha nem a mi éghajlatunk, nem a mi lelki szükségünk, nem a mi gondolat-járásunk hozta azt létre: nem izlik. Jobb izü azon eledel, melylyel mi szoktunk táplálkozni.

Ilyen jó izü szellemi táplálékot nyújtott ezelőtt, több, mint tíz évvel, az „Erdélyi Protestáns Közlöny” „Prédikátori Tára.” Hanem, ezt mi már az utolsó falatig felemésztettük. Elő nem állanék a Dárius kincseért „Az ephesusi Diannával”, „Az özönviz regéje” pe-dig már elborította nagy Magyarországot, sok helyt pe-dig már példabeszéddé vált, hogy „Az ember az ő bűneiért szenved.” Nem lehet már abból újat mon-dani. Megemésztettük azt tizenhárom év alatt egészen.

Ezek után, önként előáll azon óhajlásunk, hogy a „Prédikátori Tár” eddig megjelent három kötete, ne maradjon egy valamikor kezdett kísérletnek; hanem legyen kezdete, habár sok év múlva is, „az erdélyi református lelkészek egyházi jeles beszédei gyűjteményének.” A kis haza bércei közül repüljön tovább lelkünk magasztos gondolata. Mutassuk meg, hogy a hol egykor trónok mellett hangzott s fejedelmek által hallgatott szabad eszmék szálltak el felekezetünk lelké-szeinek ajkairól: ott még most is él az ige s még most is magasan szárnyal.

Ötszázan vagyunk itt, az urnak szolgálai. Ha fele, ha egyharmad része áll e munka mellé, sikere el nem maradhat. Az idő int, a kor követel, helyzetünk paran-csol. Ne hunyjuk be szemeinket, ne dugjuk be füleinket. Kezdjünk a munkához.

És a mi egyházkerületünk pennáját, e lapok szer-kesztőjét, a mi harcosunkat kérjük fel, kérjük meg: ve-gye kezébe azt a tollat, a melylyel a „Prédikátori Tárt” megkezdette. Ime, mi sorakozunk; mi támogat-juk, mi el nem hagyjuk. Folytassa az eddig félbe levő munkát, mert a mily hasznos és szükséges: ép oly ked-ves és gyönyörűsége leend mindnyájunk számára.

Egy falusi pap.

Egyházkerületi közgyűlésünk.

Negyedik nap.

1886. június 20-án, délelőtt.

Az igazgató-tanács által előterjesztett tárgysorozat fon-tosabb része már az azelőtti nap délutánján letárgyaltván, közgyűlésünk néhány okvetetlenül elintézni való ügy felett ha-tározott.

Az igazgató-tanács ügykezelésének megvizsgálására föl-kértek Veres Ákos, Baló Sándor és Hegedűs István.

Az egyházkerületi pénztár megvizsgálására felkértek dr. Szabó Károly, Szakács István és br. Bánffy Ernő.

E két bizottság megválasztása az egyházkerületi közgyűlés joga és pedig szavazattöbbséggel; azonban, az idő előhaladott volta miatt, mindenki megnyugodott az elnöki előterjesztésen és az ő ajánlatán.

Most a szavazatszedő bizottság jelentette be a 8—9 óra közt tartott szavazás eredményét, mely szerint, küllői egyházmegyénk főgondnokává megválasztott Kinizsi Mihály, a dézsi egyházmegye algondnokává br. Bánffy Ernő, az ifjfalvi, püspöki vizsgálat alatti egyház főgondnokává, Paal István. Egyszersmind fölkérte a szavazatszedő bizottság, hogy vegye be az utolsó választásra is a szavazatokat 9—10 óráig n.-enyedi főtanodánk két főgondnoki állására, melyek közül az elsőre kijelöltettek Zeyk József, br. Kemény Kálmán, Csató János; a másodikra gr. Bethlen Géza, br. Kemény Kálmán, és Csató János.

Közjegyző, Szász Gerő aa. előterjeszti, hogy a lekipásztori ünnepélyes kibocsátás végett nála jelentkezett 16 ifjú lelkész: és mindenik jelentkezőt kibocsátásra ajánlja.

A kibocsátandó ifjú lelkészek a következő sorrendben előszóllítottak:

Bartók Dénes, sepsi e. m., Óltsem. Berde Sándor, szilágyi e. m., Vérvölgy. Bodor János, orbai e. m., Zágón. Botha Sándor, vajda-hunyadi e. m., Bács. Ferenc Sámuel, n.-enyedi e. m. Déce. Irsai József, deézi e. m., Babuc-Fodorháza. Juhász Izidor, Románia, Ploest. Kali József, marósi e. m., Csóka. Kovács József, nagy-enyedi e. m., Gerend-Keresztur. Nagy Elek, szilágyi e. m., Bogdánd. Nagy József, n.-szebeni e. m., N.-Szeben. Nagy Albert, marosi e. m., Backa-Madaras. Rákosi Lajos, marosi e. m., M.-Sámsond. Szalma Lajos, marosi e. m., M.-Szentkirály-Náznánfalva. Veres Károly, udvarhelyi e. m., Csekefalva. Vince Ödön, szilágyi e. m., Kémer.

Főt. püspök aa. lelkes, szívből omló rövid beszédet intéz az ifjú lelkészekhez, figyelmeztetve őket az állásukból önként folyó ama szép és szent kötelességekre, hogy lelkiismeretesen használják a kezükre bízott kötő és oldó hatalmat. Legjobb tehetségeik szerint, munkálják a kezükre bízott egyházak szellemi, erkölcsi és anyagi jóllétét, előhaladását, tudván, hogy ez által szolgálnak az anyaszentegyháznak, hazának és nemzetiségünknek. Egyáltalában, legyenek hív szolgák a kevesen, hogy többre bizassanak egykoron.

Elnök aa. ezután felhíván a közgyűlést, hogy testületileg vegyen részt az ifjú lelkészeket kibocsátó istenitiszteleten: a közgyűlés tagjai ünnepélyes rendben vonultak be a helyő-farkasutcai templomba, melyet ekkorra nagy és diszes közönség színültig töltött meg.

Az invokáció és a gyülekezet megható éneke bevégeződén, főtiszt. Szász Domokos püspök aának vallásos szívből, fölemelkedett lélekből fakadt imája után, melyben istennek áldását kérte mindnyájunkra, hogy még erősebbek legyünk hittünkben és gazdagabbak anyaszentegyházunk és hazánk iránt való szeretetünkben; és miután a „Kolozsvári Dalkör“ ritka szabadsággal előadott vallásos hymnusza elhangzott: kézzel egyházmegyénk jegyzője, Borbáth Pál tartott egyházi beszédet, Rom 12. 11. alapján: „A jó igyekezetekben ne legyetek restedek; lélekben buzgók legyetek; az urnak szolgáljatok.“ A textus alapján megható egyszerűséggel, néhol költői lendület-

tel, mindvégig meleg közvetlenséggel bizonyította, hogy a valódi keresztyénység Krisztus követésében áll.

Ismét felhangzott a „Dalkör“ lélekemelő kardala, mely után főtiszt. püspök aa. lépett a szószékre és tartá meg az ifjú lekipásztorokat kibocsátó, mélyen járó beszédét, melynek bekezdésében megmagyarázza ünnepélyességünk jelentőségét, mely azt bizonyítja, hogy Krisztus él és örökké élni fog. Bizonyítja, hogy az emberi szívekben örök szükség — a hit. Ez a hit vezeti ez ifjakat arra a pályára, melyen nincs hirt, dicsőség, hatalom, de van tövis, szenvedés és sok háborgatás. De mint isten akarja, úgy történnek mindennek. Istent hívó szavának engedelmeskednek ők is, egy felsőbb hatalomnak, hogy jó lekipásztorok legyenek. De, hát ki a jó lekipásztor? Az, kiben Krisztus lelke él, szól és cselekszik; ki át van hatva a küldetés szent elve, a hit által és végzi azzal, hogy istennek áldását kéri az ifjú lekipásztorokra, mely betöltse őket Krisztusnak lelkével, mely bennök él, szól és cselekszik.

A nagy hatást keltett beszéd után előszóllítá az ifjú lelkészeket és anyaszentegyházunk szertartása szerint, a szokott három kérdést intézve hozzájuk, majd bevéve az esküt, és az esperesi és jegyzői kar által szépen elénekelt „Szent Lélek Isten, jövel“ felséges dallama után, őket a papi szent hivatal folytatására kibocsátotta, az apostoloktól örökölt hatalomnál fogva felhatalmazta. Összes rituálénkban tán e legmagasztosabb és így legmeghatóbb szertartás után, főtiszt. püspök aa. ismét a szószékre lépén: áldásért esedezett anyaszentegyházunkra, hazánkra, az uralkodó felséges családra, minden hitfelekezetre, kolozsvári virágzó egyházunkra, a városra; és ezzel az istenitisztelet véget ért.

Az istenitisztelet bevégeződése után, a közgyűlés tagjai ismét összegyűlén a tanácsterembe és elnök aa. megnyitván az ülést, a szavazatszedő bizottság nevében dr. Szabó Károly jelentést tesz a 9—10 óráig megtörtént szavazás eredményéről, mely szerint n.-enyedi főtanodánkban a főgondnoki állásokra szavaztak:

a) Az egyik főgondnoki állásra 45-en, melyből id. Zeyk József nyert 44 szavazatot; egy érvénytelen.

b) A másik főgondnoki állásra szavaztak ugyancsak 45-en, melyből nyert gr. Bethlen Géza 44 szavazatot; Csató János 1-et: tehát id. Zeyk József és gr. Bethlen Géza főgondnokokká jelentettek ki.

Ezzel ki levén merítve ez évi közgyűlésünk tárgysorozata, elnök aa. röviden fejezi ki örömét ama tapasztalat felett, hogy a higgadt megfontolás nem hiányzik sem az egyesekben, sem közgyűlési tárgyalásainkban és hogy a valódi buzgóság, a jóakarát és lelkesedés kihat egész anyaszentegyházunkra. Midőn e percben bezárja közgyűlésünk üléseit, örömét fejezi ki a múlt felett és biztosan remél a szebb jövőben. Istennek áldása legyen anyaszentegyházunkon!

Főtiszt. püsp. aa. kifejezést ad ama meleg érzelmeknek és őszinte tiszteletnek, mely betölti a közgyűlést minden tagját elnök aa. mint oly férfiu iránt, kit az isteni gondviselés hívott el arra, hogy a felséges király bizodalmaival tisztelje meg, anyaszentegyházunk pedig osztatlan ragaszkodással csüngjen fényes tehetségein. Avagy csak mostani közgyűlésünkben is

tisztelettel és bámulattal győződhetett meg mindenki az értelem világosságáról, a gyors felfogásról és akaratéről, melyel a tanácskozásokat vezette, midőn el kellett távoznia azon férfunak, kinek bölcsessége és anyaszentegyházunk iránti szeretete mindenkor erőt ad nekünk gyöngébbeknek. Istennek

áldását kéri, hogy sikeresen, áldásosan működhessék ezután is sokáig úgy az elnöki széken, mint egyházkerületi főgondnokaink méltán tiszteletre méltó diszes koszorújában. Végül kéri, hogy tartsa meg az egyeseket és az összezt megfőtisztelő szeretetében.

T Á R C A.

Egyházválság Hollandiában.

II.

E lap folyó évi első számaiban, bátor voltam, a hollandi református egyházban jelenleg tetőpontra hágott egyházi zavarokat ismertetni. Minthogy az ott vázolt dolgok mikénti tovább fejlődése bizonyára többeket érdekel e lap tisztelt olvasói közül, kötelességemnek érzem, e későbbi fejleményeket is közleni. Azonban, lehetőleg rövid fogok lenni, mire különben lapunk szűk tere is kényszerít.

Mint tisztelt olvasóim bizonyára még egészen jól emlékeznek, midőn első közleményemet irtam, még semmi elhatározó lépés sem történt a szigorú confessionalisták, vagy a mint ők magukat nevezik: „gereformeerden“, (vulgo Kuyparian-ok) részéről. A harc tulajdonképpen még csak hírlapi téren folyt akkor, midőn én mult 1885-ik év december 15-dikén szülőim meglátogatására Utrecht-ből haza indultam. Valóban, senkinek sem jutott eszébe akkor még Hollandiában sem, hogy e hírlapi harc oly következményeket vonjon maga után, mint az amsterdami templomok a confessionalisták általi erőszakos elfoglalása volt folyó 1886-ik év január 6-án, mely eseményről egész Európa bámulattal és megütközéssel vett tudomást.

Mult közleményemben a pártok elvi ellentéteit meg lehetős kimerítően rajzoltam, s így ezekre nézve ama közleményre utasítom tisztelt olvasóimat. Itt azonban, szükségesnek látom két esemény megemlítését, melyek az erőszakos templomfoglalásnak közvetlen előzményeiül és nagy részben okaiul szolgáltak. Ez események egyike volt, hogy az amsterdami egyháztanács megtagadta három egyénnek, kiket modern papok confirmáltak, az egyházközség kebelébe való felvételét, és vonakodása mellett megmaradt a „classicaal bestuur“, (egyházkerületi hatóság)-nek határozott parancsa ellenére is. A másik esemény, mely határozott lázadásként tekinthető a hivatalos egyház ellen, az volt, hogy az amsterdami egyháztanács mult év december 14-dikén tartott ülésében általános szavazattöbbséggel egy új határozatot hozott (még pedig jogkörét átlépve, mint a hivatalos egyház mondja), mely szerint azon esetben is, ha a mostani egyháztanács az isten szavához ragaszkodás miatt felfüggesztetnék s egy más hatóság lépne helyébe, vagy egészen új egyháztanács alakíttatnék, azon esetben is az egyházi javak kezelésével megbízott szűkebbkörű bizottmány csak a mostani egyháztanácsot ismerje el törvényes fejének.

Ez már határozott egyház-forradalmi lépés volt, mert a fensőbb egyházi hatóságokat tehetlenné tette az egyházközséggel szemben. Ha ugyanis az egész egyháztanácsnak letétetése esetében is az egyházi vagyont kezelői csak a letett egyháztanácsot ismerik el törvényes fejüknek, akkor az egyház-

község teljesen ki van véve, függetlenné van téve a fensőbb egyházi hatóságok alól. Ez már oly lépés volt, melyet a hivatalos egyház sem nézhetett és csakugyan nem is nézett szó nélkül.

Már másnap, 1885. december 15-ikén, bekérte a „classicaal bestuur“ egy átirat által az említett határozatra vonatkozó irományokat. Ez átirat az amsterdami egyháztanácsban 1885. december 28-ikán olvastatott fel és ugyanakkor egy bizottság neveztetett ki a válasz elkészítésére. E válasz eredménye lett aztán, hogy folyó 1886-ik év január 4-ikén a „classicaal bestuur“ az amsterdami egyháztanácsnak 80 tagját, egyelőre ideiglenesen, január 18-ikáig felfüggesztette. E felfüggesztésnek aztán egyenes következménye volt a templomnak, gyűlésteremnek és levéltárnak erőszakos elfoglalása folyó év január 6-ikán.

Már január 13-ikán megkezdte a „classicaal bestuur“, mely ideiglenesen az egyháztanács helyét foglalta el, a hivatalos vizsgálatot az egyháztanács felfüggesztett tagjai ellen. A 80 felfüggesztett tag közül csak öt ismerte el, hogy hibásan cselekedett. Ez öt aztán, miután kijelentette, hogy a törvényt megbánta, vissza lett állítva ismét előbbi állásába. A másodfoku egyházi hatóság pedig, a „provinciaal kerkbestuur“ (egyházkerületi hatóság), az egyháztanács helyébe lépett „classicaal bestuur“ helyett, mint annak helyettese vette kezébe ez ügyet, és azt folyó 1886-ik év január 21-iki gyűlésében általános szavazattöbbséggel áttette minden okmányaival együtt a „synode“-hoz, végérvényes ítélet kimondása végett; s ez intézkedéséről január 26-ikán tudósította az egyháztanács felfüggesztett tagjait. A „synode“ ez ügyben rendkívüli közgyűlést hívott össze folyó év február 9-ikére.

Azonban, időközben a Kuypar-párt, a szigorú confessionális párt sem nyugodott. Már januárban gyűlést tartott Arnhem-classis (egyházkerület), melyen a körülfekvő classisokból is több küldött vett részt, s e gyűlésből az összes jelenlevők aláírásával egy részvétnyilatkozatot intézett a felfüggesztett egyháztanács tagokhoz. Ez iratban kijelentik, hogy ők a birtoklás ügyét csak keresett ürügynek tekintik, hogy ne a hitvallomáért függeszszék fel őket. Hiszik, hogy e fenytést annak köszönhetik, hogy a modern papok tanítványainak megnehezítették az urvacsorához járulást. Dicsérik Krisztus községének felügyelőit, hogy megkezdtek azt tisztítani, a mi tisztítást érdemel. Már eddig is nagy bűn volt, hogy igaz hitű egyháztanácsok elnézték, hogy mindenféle emberek elegy, szorosabb vizsgálat nélkül, hozzáléphettek az ur asztalához. Végre, mély sajnálatuknak adnak kifejezést, hogy igazhitű papok és presbiterok, kik tagjai a „classicaal“, vagy „provinciaal kerkbestuur“-nek, vagy a „synode“-nak, mint elnyomók lépnek fel ellenük.

Az ország egyes helyein még tovább mentek a confessionalisták. 1886. február 4-iként Voorthuizen egyháztanácsa formailag felmondta az engedelmisséget a „synode“-nak. Az irat így kezdődik: „Voorthuizen egyháztanácsa ezennel kinyilatkoztatja, hogy önöket, mint igazgatóságot a voorthuizeni egyház felett tovább el nem ismeri, mert az önök gyűlekezetében megtestesülve találja a „hamis egyház“-at, melynek ismertető jelei a hollandi református hitvallomás 29-ik cikkének végén vannak megnevezve, mely „hamis egyház“-tól a hívőknek kötelessége, elszakadni.“ Azután: „Az egyháztanács kívánja, hogy többé egy ügydarabot se nyerjen az önök gyűlekezetétől.“ És végre, a szokott jelmondat: „Az isten ígéjével megegyezőleg: „Inkább kell engedelmeskedni istennek, mint embernek.“ Hasonlóképen Harderwijk classis is február 12-iki gyűlésében kinyilatkoztatja: „A kért iratok megtagadása az ámszterdami gyűlekezet felügyelői által az isten iránti engedelmisség ténye volt, és hírség a fogadalomhoz, melyet ők hivatalukba való megerősítésüknél letettek; ezért mi azzal szívből egybehangozunk, és örvendünk, hogy a testvérek erre az úrtól kegyelmet nyertek.“ Ezenkívül több egyes egyház-köztség is kifejezte részvétét a felfüggesztett ámszterdami egyháztanácsi tagok iránt.

Mint mindenki képzelheti, e nagymérvű s mondhatni, az egész ország minden vidékére kiterjedő izgatottsággal szemben, nagyon nehéz volt a „synode“ helyzete, mely folyó 1886. február 9-ikén gyűlt össze. Nagyon meggondolva és óvatosan kellett eljárnia e kényes ügyben, nehogy még olajat öntsön a tüzre. Több, mint egy heti tanácskozás után sem merte határozatot hozni, február 18-ikán, hivatkozva az „Algemeene Reglement“ 15-ik cikkére, tagjai fele számára kevesbiti magát a „synode“, s e megkevesbitett számban is tovább tartva álléseit, határozat-hozatal helyett, folyó év március 9-ikén visszautasítja az egész ügyet, mert véleménye szerint, az ámszterdami „classicaal bestuur“ kellett volna hogy először, mint első fokú bíróság, ez ügyben megtegye ítéletét, mert az által, hogy az egyháztanács helyébe lépett, nem szűnt meg „classicaal bestuur“ lenni a fegyelem dolgában s így a „provinciaal kerkbestuur“ helytelenül tette, hogy először vette ez ügyet kezébe, mert az őt, csak mint másodfokú bíróságot illette volna.

(Vége következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

== Főtiszteletű püspök aának lapunk legkiválóbb helyén közölt, és a besztercei templom fölépítésére vonatkozó, meleg hangon tartott körleveléről, mely ékes szavakban beszél önmagáért és a jók, a nemesek áldozatkészségéhez, csupán azért emlékszünk meg e rovatunkban is, mert jelezni akarjuk, hogy rövid időn, mielőtt lapunk tere engedni fogja, történelmi adatokat fogunk közölni besztercei ref. egyházunkról; közölni fogjuk a lelkes felhívást és megkezdjük közlését az eddig történt adakozásoknak. — Lapunk szerkesztője a maga részéről 20 frttal járul a szép célhoz.

== Egyházkerületünk kollegiumainál az érettségi vizsgálatok az utóbbi napokban folytak le s abban a helyzetben vagyunk, hogy a vizsgálatok eredményéről a következő

áttekintést közölhetjük olvasóinkkal. Nagy-Enyed en, hol a vizsgáló bizottság elnökekint Csató János algondnok, a közoktatásügyi miniszter képviselőjekint dr. Szabó Károly, egyetemi tanár szerepelt, jelentkezett 25 ifju, kik közül egy, betegsége miatt, vizsgálatra nem állhatván, a megmaradott 24 közül szóbeli vizsgálatra bocsáttatott 22; a vizsgálatot kiállta jelesen 1, jól 6, egyszerűen 15, visszavetett véglegesen 1, egy évre 1. — Szászváros on (elnök gr. Kúun Géza, főgondnok, miniszteri képviselő, dr. Szabó Károly), jelentkezett 8 ifjú és egy reáliskolai növendék a latin nyelvből; a vizsgálatot kiállta jelesen 3, jól 1, egyszerűen 4 és a reáliskolai növendék a latin nyelvből jól. — Székely-Udvarhelyt t (elnök Sebesi Ákos, algondnok, miniszteri képviselő, dr. Jenei Viktor, egyetemi tanár), jelentkezett 21, egyet betegség ver-vén le lábáról, a megmaradott 20 közül a vizsgálatot kiállta jól 10, egyszerűen 10. — Zilah on (elnök Wesselényi Mik-lós, főgondnok, miniszteri képviselő, dr. Kolozsvári Sándor, egyetemi tanár), a jelentkezett 10 növendék közül, írásbeli dolgozatai alapján, visszautasított 1, a vizsgálatot pedig ki-állta jól 3, egyszerűen 6. — Maros-Vásárhelyt t (elnök br. Kemény Domokos, főgondnok, a miniszter képviselője, dr. Szász Béla, egyetemi tanár), jelentkezett 21, kik közül, az írásbeli dolgozatok alapján, visszautasított 5; a szóbeli vizs-gálatokat kiállta jelesen 1, jól 3, egyszerűen 3, egy-egy tárgy-ból 2 óra visszautasított 9, és pedig a magyar irodalom-ból 3, a latin nyelvből 3, a természettanból 2 és a történe-lemből 1. — Kolozsvárt t (elnök Veres Ákos, algond-nok, miniszteri képviselő, dr. Szász Béla), jelentkezett 23 ren-des és 1 rendkívüli tanuló; ezek közül a vizsgálatot kiáll-ta jelesen 2, jól 5, egyszerűen 14, két óra visszautasít-tatott a természettanból 2, a rendkívüli hallgató pedig, jó fokozattal nyilvánított érettnék. Szokatlan voltánál fogva főemlítjük, hogy a rendkívüli tanuló nő vala: Genersich Eve-lin, dr. Genersich Antal, egyetemi tanár leánya, ki, mint rend-kívüli tanuló, a gymnasium mind a nyolc osztályából, szintén a kolozsvári kollegiumnál állta ki szép sikerrel a vizsgálato-kat s az érettségi vizsgálaton is valódi gyönyört okozott értel-mes, érett feleleteivel a vizsgáló bizottságnak. A kisasszony, mint halljuk, az orvosi pályára készül s tanulmányait a zü-richi egyetemen lesz folytatandó. Kíváncsian várjuk, ha öt év multán elnyerendő orvostudori oklevelét elfogják-e a magyar hatóságok ismerni? Egy előzetes eset alkalmával, a midőn gr. Hugonnay Vilma szintén zürichi orvostudori okleveléről volt szó, elég sajnós, nem lehetett ez elismerést kinyerni. Ta-lán azóta több szabadelvűségre tettek szert az illetők.

== A reform. gymnasiumok állami segélyezése. A vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban f. hó 3-án ismét értekezlet tartatott a ref. gymnasiumok állami segélyezése ügyében. Jelen voltak: Trefort Á. közoktatási miniszter elnöklete alatt, Vay Miklós konventi világielnök és a tiszán-inneni egyházkerület főgondnoka, Tisza Kálmán, mint a du-nántúli egyházkerület főgondnoka, b. Kemény Gábor, mint az erdélyi egyházkerület főgondnoka, gróf Tisza Lajos, mint a dunamelléki egyházkerület főgondnoka, Szász Ká-roly, dunamelléki püspök, végre Tanárky Gedeon állam-titkár és dr. Klamarik János, min. osztálytanácsos. Az

értekezlet azzal foglalkozott, hogy tekintettel a pénzügyek jelen helyzetére, mennyiben teljesíthető az egyet. konvent kívánalma. Az eredmény az lett, hogy a református gimnáziumokra egyszersmindenkori segély fejében három évre megosztandólag 330 ezer forint mondatott ki szükségesnek; az egyes iskolák állandó évi segélyénél csakis egy-két oly gimnáziumnál tehető reductió, melyeknek fentartása nem állami fontosságú.

— Theol. akadémiák képviselőinek értekezlete.

A konvent által a theol. szakvizsgák, nevezetesen az alapvizsgák, lelkészsképesítő vizsgák és theol. tanári vizsgálatok tárgyában az öt ref. theol. akadémia képviselőiből kiküldött értekezlet f. hó 5, 6, és 7-dik napjain tartotta meg tanácskozásait, Szász Károly, dunamelléki püspök elnöklete alatt Budapesten. Jelen voltak az akadémiák képviselői: Hegedűs János nagy-enyedi, Tóth Sámuel debreceni, Nagy Gusztáv sárospataki, Németh István pápai és Szűcs Farkas budapesti theologiai tanárok. Az anket előadója és jegyzője Tóth Sámuel volt. Az értekezlet a különböző vizsgálati rendszabályokra nézve kiindulási pontul az 1883-dik évben konventileg megállapított egyetemes theol. tantervet vette föl s ennek alapján szabály-javaslatokat készített 1. a theol. colloquiumokról; 2. a theol. alapvizsgákról, melyek a II-ik tanfolyam végeztével teendők le; 3. a lelkész képesítő vizsgákról, melyek elseje a tanfolyam végeztével, másodikik erre egy év múlva tehető le; 4. a theol. magántanárság mikénti megszerzéséről és végre 5. a theol. tanári minősítésről. — Az értekezlet minden egyes tárgy felett beható tanácskozást folytatott, melynek vezérelve az volt, hogy a szükségesekben való egyöntetűség valahára mindenik egyházkerületben létesíthetők. A megállapodások szabály-javaslatok alapján és kimerítő indokolás kíséretében fognak az őszi egyetemes konvent elé terjesztetni. A tanácskozás eredményét, nevezetesen a javaslatokat és azok indokolását közös megállapodás és a konvent rendelete értelmében, mihelyt azok teljesen elkészítettek, mindenik egyházkerület kebelében létező egyházi lapok egyidejűleg fogják közölni, hogy a konventi tagoknak és az olvasó közönségnek kellő időben alkalom nyujtassék, a munkálatokat megismerni s azokhoz hozzászólni.

— Papválasztás. Kovásznán, hol az első választás megsemmisített volt, lejárván a másodszor elrendelt pályázat határideje is, megtörtént a választás, melyben koronkai lelkész — Gönci János lett a győztes. Olvasóink ismerik e jó hangzású nevet lapunkból is, melynek szorgalmas munkatársa. Gratulálunk a kovásznaiaknak a jó választáshoz és szerencsét kívánunk paptársunknak, barátunknak az új egyházban, melyben a munkakör a régi.

— Pályázat tanári állomásra. A bel.-somogyi ev. ref. egyházmegye csurgói főgymnasiumában, a latin és német nyelvi tanszékre pályázat hirdettetik. A pályázók felhivatnak, hogy a fenn jelzett tantárgyakból, tanári képesítettségüket igazoló oklevelüket; esetleg, végzett tanulmányaikra vonatkozó bizonyítványokat, keresztleveleket, testi épség és egészségüket igazoló orvosi bizonyítványukat, életrajzukat, eddig elfoglalt állásukra vonatkozólag szolgálati bizonyítványukat, folyó évi aug. 20-ig, alólirhoz terjeszszék be. A tanár évi díja jelenleg 700 forint; továbbá 50 forint 5-öd éves pótlék s 250 forint lakpénz, vagy

természetben való lakás. Az alapfizetés, az államsegélynek kiállításba helyezett megnyerése esetén, 1050 forintra fog fölemeltetni. A megválasztott két próbaévi sikeres működés után s a latin és német nyelvből tanári oklevél-szerzés esetén erősíttetik meg. Állomását aug. 28-án tartozik elfoglalni. A tornászattól is oklevéllel bírók előnyben részesülnek, s annak tanításáért külön díjaztatnak. Heti óraszám 19—20. Kelt Hedrahelyt, (posta-állomás), 1886. júl. 8-án. Körmeny Sándor, esperes.

— A pápai ev. ref. theologiai akadémia Révész Kálmánt, néhai Révész Imre fiát, a gyakorlati theologia tanárává választotta. Ha nem ismernők is Révész Kálmán képességeit egy néhány hirlapi közleményéből, melyekből sugárzott az alaposság és tudomány-szomj; de mert a tapasztalás nem egyszer igazolta, hogy az alma nem esik messze fájától: szerencsét kívánhatunk a szerencsés választáshoz, és hiszszük, hogy még sokat fogunk hallani a nagy Révész méltó fiáról. Mi tiszta szívünkkel gratulálunk!

— Ugy látszik, nem ok nélkül festik Minerva mellé a baglyot, mint a tudományosság jelképét. Most egy nyelvtudós-pásztorral hoznak hírt a lapok, ki a somogy megyei „Kopárpusztán” él, úgy hívják, hogy Bagoly Pál és egyszerű tehenes. Negyven évet meghaladott ember, nagyon takarékosan él, korcsmába nem jár, nem dohányzik és cselédhétért könyvek vásárlására fordítja. Legelsőbben latinul tanult meg, azután sorjában az olasz, oláh, szerb, tót, cseh, német, francia, angol, görög, héber, illir, most pedig az arab-nyelvet tanulja, mert Jeruzsálemba és Egyiptomba akar utazni. Már hiszen, annyi bizonyos, hogy tehetséggel és megfelelő szorgalommal és kitartással véghetetlen sokat lehet tenni, dolgozni és előhaladni, hanem egy kissé mégis igen regényesen hangzik előtünk. A ki akarja, elhiheti. Nekünk semmi kifogásunk ellene. Mi egy kissé Tamások vagyunk.

— Fölkérés. Mindazokat, kik a hévizi ev. ref. egyház orgona-alapja javára gyűjtőleveket kaptak, egyházközségi határozat folytán, tisztelettel fölkérem, kegyeskedjenek, azt minél előbb beküldeni, hogy tájékozhatassuk magunkat. 1886. júl. 7. Nagy József s. k. ref. lelkész.

Adakozás.

II-ik közlemény.

A hévizi ev. ref. egyház orgona-alapja javára következő nemes lelki ivartóink küldötték be kegyes adományait:

Nagys. Deák Lajos kir. tanfelügyelő 52 számú gyűjtőívén Maros-Vásárhelyről: Deák Lajosné 6 nagysága 1 forint, Deák Lajos 1 forint. Összesen 2 forint. Mélt. Gutenau Károly, országgyűlési képviselő úr 65 számú gyűjtőívén Budapestről saját aláírásával 5 forint. Mélt. Melcer Géza, szül. Vay Róza bárónő 22 számú gyűjtőívén Sajó-Örsről, saját aláírásával 2 forint. Bod Károly tanár úr Székely-Udvarhelyről, saját neve alatt 1 forint. Tókos Bálint énekvezértanító 142 számú gyűjtőíve után 4 forint. Péter Ferenc egyháztagunk 192 számú gyűjtőíve után 2 forint. Méltóságos Jankó Lajos honvédközpont-ezredes úr 100 számú gyűjtőívén: Méltóságos Jankó Lajos ezredes Maros-Vásárhelyről 2 forint, Csázik János, Perras főhadnagy, Hullmann főhadnagy, tek. Halasy őrnagy és Gábron főhadnagy

Folytatás a mellékletben.

urak Maros-Vásárhelyről 1—1 frt. Fényes Jenő Segesvárról 2 frt, Kovács János főhadnagy Segesvárról 1 frt, Torkos Aladár százados Segesvárról 1 frt és Szuper Mihály hadnagy Maros-Vásárhelyről 1 frt. Összesen 12 frt. Méltóságos báró Vay Béláné, Teleki Zsófia grófnő ő méltósága 147 számú gyűjtőívén Alsó-Zsolcáról, saját aláírásával, 5 frt. Nagyságos Felméri Lajos egyetemi tanár ur 77 számú gyűjtőívén Kolozsvárról, saját aláírásával 1 frt. Méltóságos gróf Bethlen Pál ur 95 számú gyűjtőívén Bethlenből, saját aláírásával 2 frt. Nagyságos Csik Imre kir. al-erdőfelügyelő ur 138 számú gyűjtőívén Brassóból: Csik Imre 2 frt, nagys. Nagy Gyula fő-erdőfelügyelő 1 frt, nagys. Koós Ferenc kir. tanfelügyelő 1 frt, Borosnyai Dániel 1 frt. Összesen 5 frt. Tekint. Kölönte Mózes algondnok ur 9 számú gyűjtőívén Kézdi-Vásárhelyről: tiszteletes Székely János 20 kajreár, Szacsya János 10 krajcár, Török Bálint 20 kr., Nagy Ferenc 20 kr., Magori Sámuel 10 kr, Szőcs Mihály 10 kr és egy ismeretlen 10 kr. Összesen 1 frt. Mélt. Nagy Lajos, törvényszéki elnök és főgondnok ur 134 számú gyűjtő-ívén Erzsébetvárosról: Mélt. Nagy Lajos 2 frt, Kelemen György 1 frt, Gillyén Lajos 1 frt, Soos Lajos 1 frt, Butak István 1 frt, Ince Domokos 1 frt, Gödri Sándor 50 kr. Összesen 7 frt 50 kr. Méltóságos Horváth László, kir. tanfelügyelő ur 42 számú gyűjtő-ívén: Mélt. Horváth László Segesvárról 2 frt, tisz. Balázs Imre ur Fehéregyházáról 1 frt, Waller Rezső Segesvárról 50 kr, az ev. ref. egyház Segesvárról 1 frt. Összesen 4 frt 50 kr. Tek. Téglás István, állam-iskola igazgató ur 152 számú gyűjtő-ívén Kőhalomból: Tek. Balthes Frigyes szolgabíró 1 frt, tek. Boér Mihály segéd-szolgabíró 1 frt, tek. Szarka Elekné ő nagysága 1 frt, tek. Bartha Ferenc adótárnok 1 frt, tek. Hoffmann Erzs, állam-iskolai tanítónő ő nagysága 1 frt, tek. Téglás István igazgató 2 frt. Összesen 7 frt. Tiszt. Révai Pál, nagy-baconi ref. lelkész ur 137 számú gyűjtő-ívén 30 krt. Tek. Vén András, kir. járásbíró ur 4 számú gyűjtő-ívén Kőhalomból: Tek. Vén András 2 frt, Martini Adolf 1 frt, Waller Rezső 50 kr, Wagner János 1 frt, Vajna Ferenc 20 kr, Szabó Antal 20 kr, Bigner Kelemen 20 kr, Molnár Aladár 20 kr, Jákobi Rudolf 10 kr, N. N. 50 kr, Bokor András 40 kr. Összesen 6 frt 70 kr. Mélt. báró Bálint József, országgyűlési képviselő ur 21 számú gyűjtő-ívén Nagy-Ernyéből: Mélt. báró Bálint József 2 frt, báró Bálint Józsefné ő méltósága 3 frt. Összesen 5 frt. Báró Kemény Györgyné, szül. Bethlen Mária grófnő ő méltósága 148 számú gyűjtő-

ívén: Báró Kemény Györgyné ő méltósága 2 frt, báró Kemény Kálmán 5 frt, báró Kemény Győrő 1 frt, Zeyk A. Józsefné 1 frt, Zeyk Károlyné 1 frt, Zeyk Kálmán 1 frt, báró Kemény Géza 1 frt, Zeyk Dániel 1 frt, Zeyk Károly 1 frt 20 kr. Összesen 14 frt 20 kr. Tiszteletes Bari Zsigmond ur 165 számú gyűjtő-ívén: a körözsőfi ev. ref. egyház hívei 2 frt 10 krt. Mélt. özv. gróf Teleki Gézáné, szül. Bethlen Margit grófnő 96 számú gyűjtő-ívén: Gróf Bethlen Ödön Budapest 5 frt, gróf Teleki József Budapest 10 frt, gróf Teleki Gyula 8 frt, özv. gróf Teleki Gézáné ő méltósága Gernyeszegről 10 frt. Összesen 33 frt. Tek. dr. Issekutz Gyula ur 144 számú gyűjtő-ívén Kőhalomból: dr. Issekutz Gyula 1 frt és t. Pildner Frigyes ügyvéd 50 kr. Összesen 1 frt 50 kr.

A fennebbi adományokból begyűlt összesen, 27 kr. portó levonásával 123 frt 53 kr, mely a már nyugtázott 62 frttal együtt 185 frt 53 krban a kőhalmi takarékpénztárban van elhelyezve. Midőn szerencsés vagyok a fenti kegyes adakozókkal szemben egyházam nevében legforróbb köszönetemet és hálámat kifejezni, egyuttal szeretettel kérem többi tisztelt ivtartóinkat, isten előtt kedves adományaikkal, ivaiket hozzám beküldeni. Héviz, május 4-én, 1886.

Nagy József,
ref. lelkész.

Szerkesztői nyiltposta.

— Első számunkban, igaz, azt mondtuk, hogy kedvezményben részesítjük a szegény egyházakat és azok papjait. Értettük alatta, hogy az esperesek tudtával és ellenjegyzésével. Ma már a legnagyobb rész levon az előfizetésből 1—2 forintot, azon megjegyzéssel, hogy — bizony szegény! Hát, ez nem lehet. Mi hivatalos lap vagyunk ugyan, de élő embertől semmi subventiót nem kapunk; ha a külföldben is csekély árt mindenki leszállítja önkényűleg: ma-holnap ingyen kell adni lapunkat, vagy plane, mi kell hogy ráfizessünk. Erre nem vállalkozhatunk. A dolgot, és pedig nagyon sok dolgot, szívesen, készséggel elvállaltuk; jutalmat nem várunk; de anyagi áldozatot nem hozhatunk. Kérjük az illetőket, vegyék figyelembe e nyilatkozatunkat. Szász Gerő, a „Prot. Közl.” szerkesztője.

— Barabás József urnak. Mi gyorsírói jegyzetek után adtuk tudósításunkat. A dolog nem oly fontos, hogy félíves „Nyilatkozatokat” provokálna. Kiadjuk mégis, ha okvetetlenül akarja, csak türelmet kérünk, mert előbbre való dolgaink sürgetnek.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1098—1886.

KÖRLEVÉL.

Az esperesekhez, az összes lelképásztorokhoz és vallás-tanítókhöz.

A felekezeti, községi s állami elemi iskolákban vallásos-oktatásunk nagy fogyatkozása az, hogy feles számú lelképásztor s tanító a vallás-oktatást végzi a nélkül, hogy kezébe adná a növendékeknek magát a szent írást, kiváltképpen pedig az új-szövetség egyes könyveit s ezek között is első sorban az evangelisták írásait s az apostolok cseleked-

téről írott könyvet, hogy azokból a vallástani órák folyamata alatt s azokon kívül is, az oktató utmutatása szerint, a növendékek egyes részeket olvassanak, hogy az isten ígéje iránti szeretet s abban vetett élő hit, minden jóra fogékony szívökben életre ébredjen s megerősödjék. Hosszas lelképásztori s vallás-tanítói pályámon számtalanszor nyílt alkalmam, meggyőződni arról, hogy a növendékek vallásos érzületének fejlesztésére a vallástani kézikönyvek rideg, a növendékre nézve könnyen unalmassá válható emléztetése által a kívánt cél

el nem érhető, sőt igen gyakran a hatás éppen ellenkező irányban nyilvánul. Ellenben, ha a növendékek kezébe adjuk a szent irások egyes részeit, hogy ők maguk izleljék meg s élvezzék például a hegyen mondott beszédnek, a parabóláknak, Krisztus párbeszédeinek s élete történetének, stb. isteni szépségeit, szívet hódító s a kisderek által is fölfogható fenséges igazságait: az ige szívökre hat, hitet kelt bennök s jellemük képződését krisztusi szellemben irányítja. Az elhintett jó mag megfogamzik, kikél s terem drága gyümölcsöt, 30, avagy 60 annyi.

Tudván azt, hogy ez egyedül sikerre vezető eljárásnak igen sok helyt az szolgál akadályául, hogy főként a szegény sorsu szülőknél nem áll módjában, sőt közülök igen sok, ha van reá módja, nem gondol arra, hogy megvegye a szent irást s a többi kézikönyvekkel együtt odaadja gyermekeinek: vallásos-oktatásunk e nagy hiányát, részint az egyházkerületnek kellő intézkedései, részint lehető áldozathozatalaim útján igyekszem pótolni. Egyházkerületünk, előterjesztéseim folytán, elhatározta, hogy évenként, jóigyekezetű és szegény sorsu gyermekek között, kiosztás végett, szent-irásokat, zsoltáros és énekes könyveket, 300 forint értékben, rendelkezés alá bocsát. Én pedig az angol biblia-terjesztő-társulattal egyességet kötöttem, mely szerint mérsékelt árban az új-szövetség egyes könyveit és a zsoltárokat, a felmerülő szükség arányai szerint, évről-évre szolgáltatja nekem. Egyelőre 14000 db ily könyvecskét vásároltam meg, a melyeket ezennel, isten dicsőségére, hitem szerint, kedves áldozatul, felajánlok.

Felkérem összes lelkésztársaimat s általában a hitoktatókat, hogy a lelki gondozásukra bízott, felekezeti, községi, avagy állami iskolákba járó ref. vallásu, jóigyekezetű és szegénysorsu növendékeket vegyék lajstromba s augusztus hó 15-dikéig terjeszszék föl a kimutatást az illetékes espereshez, illetőleg, a püspöki vizsgálat alatti egyházközségek adminisztrans lelkipásztorához, a kik szivesek lesznek, jelentést intézni hozzám, hogy annak alapján a szükséges számú szent-irásokat, zsoltáros és énekes-könyveket, esetleg konfirmációi kátékat is, a rendelkezés alatt álló készlet mértéke szerint, megküldhessem. Megjegyzem, hogy célszerűnek s üdvös hatásának tartanám azt, ha a lelkipásztorok s hitoktatók fölhasználnák ez alkalmat arra, hogy az egyes egyházközségekben tankönyv-gyűjtemény alapítását kezdeményezzék oly formán, hogy a szorgidő kezdetével a növendékek közt osztásának ki a tankönyvek, illetőleg, szent-irások, zsoltárok és énekes könyvek, stb. azon kikötéssel, hogy a szorgidő végeztével visszaszolgáltathatni, mindig köteleességtüknek tartsák.

Esperes társaimat s a püspöki vizsgálat alatti egyházközségek lelkipásztorait felkérem, hogy jelzett időig kezökhez jutandó kimutatásokat, összesített formában, oly időben terjeszszék föl hozzám, hogy a jövő iskolai tanév kezdetén a példányok szétküldését eszközölhessem.

Jóakaratu igyekezetünket szentelje meg istennek kegyelme, hogy ne legyen hiábanvaló a mi munkálkodásunk.

Irtam Kolozsvárt, 1886, július 9-én.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Sz. 1338—1886.

Mindenik egyházmegye esperesének.

Az egyházkerületi házipénztár kamataiból segélyezésekre ujabban folyóvá tett 1000 frt összeg kiosztására vonatkozólag, a f. évben tartott egyházkerületi főt. közgyűlés határozatát tartalmazó kimutatást alább oly értesítéssel közöljük, hogy a megállapított rendszeres segélyösszeget folyó évi július 1-től kezdve, félévi előleges részletekben felvehetőleg, utalványoztuk. Az utalványozott összegek a javadalmazottak által kiállítandó és esperesileg láttamozandó nyugta felküldése mellett, az esedékes részletekben felvehetőek egyházkerületünk pénztárosától.

Azon javadalmazottak, kik már előzetesen részesültek segélyben ezen alapból és most ujabban ezen segélyjavadalmuk emeltetett, figyelmeztetnek, hogy jövőre ugy a régebben, mint a most kiutalt segélyösszegekről, a lejáratkor, egy nyugtát állítsanak ki; ilyen állomások a kajántói, alsó-járai, nagy-petrii és tancsi papi, valamint a bózsi lévitai állomások. A folyamodók által benyújtott kérvények külön fognak leküldetni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsának Kolozsvárt, 1886, június 28-án tartott üléséből.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

Az 1886 évben folyóvá tett 1000 frt házipénztári segély kiosztása.

I. Vajda hunyad-zarándi egyházmegyéből.

1. Hosdái papi fizetés emelésére 30 frt,

II. Nagy-enyedi egyházmegyéből.

1. Torockó-szt.-györgyi paptanítói fiz. emelésére 100 frt. 2. Túri papi fiz. emelésére 75 frt. 3. Csombordi tanítói fiz. emelésére 30 frt. Együtt: 205 frt.

III. Kolozs-kalotai e. megyéből.

1. Alsó-járai tanítói fizetés emelésére 30 frt. 2. Kajántói papi állomás fizetés emelésére 20 frt, a már folyósított 30 frton felül. 3. Alsójárai papi állomás fizetés emelésére 20 frt, a már folyósított 30 frt segélyen felül. 4. Nagy-petrii papi állomás fizetés emelésére 25 frt, a már folyósított 30 frt segélyen felül. Együtt: 95 frt.

IV. Szilágy-szólnoki e. megyéből.

1. Valkói levita fizetés emelésére 30 frt. 2. Kusalyi tanítói fizetés emelésére 30 frt. 3. Zálnoki tanítói fizetés emelésére 30 frt. 4. Böösházi tanítói fizetés emelésére 50 frt. 5. Egerháti tanítói fizetés emelésére 20 frt. Együtt: 160 frt.

V. Deézsi egyházmegyéből.

1. Burjános o.-búdai tanítói fizetés emelésére 50 frt.

VI. Széki egyházmegyéből.

1. Feketelaki tanítói fizetés alapra 80 frt. 2. Kis-iklói tanítói fizetés emelésére 30 frt. 3. Viz-szilvási tanítói fizetés emelésére 30 frt. 4. Keszűi tanítói fizetés emelésére 30 frt. 5. Bonchidai tanítói fizetés emelésére 30 frt. Együtt: 200 frt.

VII. Görgényi egyházmegyéből.

1. Tancsi papi fizetés emelésére 30 frt, a már folyósított 120 frt segélyen felül.

VIII. Marosi egyházmegyéből.

1. Kendői papi fizetés emelésére 50 frt. 2. Boozsi lévitai fizetés emelésére 25 frt, a már folyósított 30 frt segélyen felül. Együtt: 75 frt.

IX. Kuküllői e. megyéből.

1. Búzás-besenyői papi fizetés emelésére 35 frt. 2.

Sővényfalvi tanítói fizetés emelésére 30 frt. 3. Szőkefalvi tanítói fizetés emelésére 30 frt. Együtt: 95 frt.

X. Udvarhelyi e. megyéből.

1. Bözödi tanítói fizetés emelésére 30 frt.

XI. Kézdi egyházmegyéből.

1. Matisfalvi papi fizetés emelésére 30 frt.

Összesítés:

1. Vajdahunyad-zarándi egyházmegyéből	30 frt.
2. Nagyeniedi	205 frt.
3. Kolozs-kalotai	95 frt.
4. Szilágy-szólnoki	160 frt.
5. Deézi	50 frt.
6. Széki	200 frt.
7. Görgényi	30 frt.
8. Marosi	75 frt.
9. Küküllői	95 frt.
10. Udvarhelyi	30 frt.
11. Kézdi	30 frt.

Összesen: 1000 frt.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsának Kolozsvárt, 1886, június 8-án tartott üléséből.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

Sz. 1337—1886.

Mindenik egyházmegye esperesének.

Az államsegélyből egyházközségek és egyházi tisztviselők segélyezésére a f. évben tartott főt. egyházkerületi közgyűlés által folyóvá tett 4000 frt összeg kiutalását tárgyzó kimutatást alább azon értesítéssel teszi közzé igazgatótanácsunk, hogy az egyházközségek és egyések részére ez évre kiutalt összegek a javadalmazottak által kiállítandó és esperesileg láttamozandó bélyeges nyugtára egyházkerületünk pénztárosától felvehetők.

Azon segélyösszegekről, melyek a kimutatás szerint további intézkedésig takarékpénztárilag kezelendők, a szabályszerűen és ugyancsak II-ik fokozati bélyeggel ellátva kiállítandó nyugták, a többi nyugtákkal együtt, felküldendők az államsegélyi számadáshoz csatolás céljából; s a mint az illető egyházak esperesi uton felküldendő felterjesztéseikben kimutatják az építési fedezet egybegyűjtését: a megszavazott segélyösszegek, a letéti kamatokkal együtt, azonnal le fognak küldetni.

A papi és tanítói állomásokkal egybekötött fizetések emelésére megállapított segélyösszegek félévi előleges részletekben 1886 január 1-től kezdve kiadandólag utaltatnak ki; s mivel ez évben már a második félévi részlet felvételének ideje is közelebbről letelik, ezuttal az egész f. évi segélyösszeg kiutaltatik, ugyancsak a II-ik fokozati bélyeggel ellátandó és esperesileg láttamozandó nyugtára felvehetőleg; 1887 évi január 1-től kezdve pedig félévenként, január és július 1-én felküldendő és ugyancsak bélyeges nyugta felküldése mellett, kiadandólag rendszeresen folyóvá tétetett.

Miután a főt. egyházkerületi közgyűlés a kimutatásban megnevezett papi és tanítói fizetések emelésére megszavazott rendszeres segélyeket csak is azon időig kiadandólag tette folyóvá, a míg az illető egyházak akár önerejükön, akár alapítványok, vagy bármi segélyforrásból képesek lesznek az illető állomással egybekötött fizetést oly összegre emelni, mely által fennállásuk jövőre biztosítva leend: felhívjuk az egyházmegyék espereseit, hogy az államsegélyi kérvények felterjesztésével egyidejűleg, minden év végével, tegyenek jelentést arról, hogy a segélyezett állomásokkal egybekötött fizetések év folytán emeltettek-e, és ha igen, mennyivel emeltettek?

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsának Kolozsvárt, 1886, június 28-án tartott üléséből.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

4000 frt államsegély kiosztására vonatkozó kimutatás.

I. Vajdahunyad-zarándi e. megyéből.

1. Petrozsényi egyháznak ezuttal 100 frt, templom-építési költségekre, takarékpénztárilag. 2. Piski egyháznak ezuttal 100 frt, templom-építési költségre, takarékpénztárilag. 3. Kis-barcsai leány-egyházba beszolgáló papnak 50 frt, most alakult egyház gyámolítására. Együtt 250 frt.

II. Gy.-fehérvári e. megyéből.

1. Borberekai énekvezér-tanítói fizetése emelésére 30 frt, a 151 frt csekély fizetés indokából.

III. Nagyenyedi egyházmegyéből.

1. Istvánházi egyházközség ezuttal 75 frt, tetemes adóssága apasztására. 2. Kapudi egyházközség papi fizetés emelésére 50 frt állandóan, a csak 229 frttal javadalmazott állomás fentartására. 3. Gombási paptanítói fizetés emelésére 100 frt, állandóan, a csak 229 frttal javadalmazott állomás fentartására. 4. Orbán József, n.-laki tanító 30 frt, ezuttal. Együtt: 255 frt.

IV. Kolozsvári e.-megyéből.

1. Szamosfalvi levitai állomás 50 frt, állandóan, az állomás fentartására.

V. Kolozs-kalotai egyházmegyéből.

1. Alsó-járai papi állomás fentartására 20 frt, állandóan, a már rendszeresített 80 frton felül. 2. Nagy-petrii tanítói állomás fentartására 50 frt, állandóan. 3. Egeresi papi állomás fentartására 30 frt, állandóan, a már folyóvá tett 20 frton felül. 4. Egeresi tanítói állomás fentartására 20 frt, állandóan, a már folyóvá tett 15 frton felül. 5. Ajtoni papi állomás 60 frt, állandóan, az állomáshoz kötötten. 6. Kaján-tói tanítói állomás 20 frt, állandóan, 10 frt rendszeres segélyen felül. Együtt: 200 frt.

VI. Szilágy-szólnoki e. megyéből.

1. Lecsméri papi állomás fentartására 100 frt, állandóan. 2. Sz.-récei pap-tanítói állomás fentartására 50 frt, állandóan, egyelőre takarékpénztárilag kezelve. 3. Érkávási pap-tanítói állomás fentartására 50 frt, állandóan, a 240 frt fizetés-emelés indokából. 4. Cikói tanítói állomás fentartására 60 frt, a már folyósított 60 frton felül. 5. Ilosvai papi állomás fentartására 100 frt, állandóan. Együtt: 360 frt.

VII. Széki egyházmegyéből.

1. Alsó-ilosvai papi állomás fentartására 200 frt, állandóan; felekezeti veszély forogván fenn. 2. Botházi tanítói állomás fentartására 180 frt, állandóan, felekezeti veszély forogván fenn. 3. Szavai papi állomás fentartására 100 frt, állandóan, felekezeti veszély forogván fenn. 4. Noszolyi papi állomás fentartására 150 frt, állandóan, felekezeti veszély forogván fenn. 5. Alsó szováthi papi állomás fentartására 50 frt, állandóan, felekezeti veszély forogván fenn. 6. Kudui papi állomás fentartására 30 frt, állandóan, a csekély fizetés emelésére. 7. Alsó-szováthi egyházközség 100 frt, templom-építésre. 8. Mocsi papi állomás felállítására rendszeresen 100 frt; a papi állomással egybekötött fizetés emelésére 150 frt most. A papi állomás betöltéséig templom-építésre 100 frt adatott ki. 9. A záhi leány-egyházközség 100 frt, templom-építésre. 10. Búzai tanítónak 30 frt, szűkös vagyoni körülményeiért. Együtt: 1040 frt.

VIII. Nagy-sajói káptalanból.

1. Besztercei egyházközség 250 frt. templom-építésre felvett 200 frt. adóssága törlesztésére 150 frt. kamat fizetésre 100 frt.

IX. Görgényi e. megyéből.

1. Uzdi-szentpéteri tanítói állomás fentartására 50 frt, évenként kiadandólag. 2. Biró Ferenc, n.-ölyvesi papnak 50 frt. ezuttal. Együtt: 100 frt.

X. Marosi e. megyéből.

1. Bő-mosoni papi állomás fentartására 50 frt. évenként kiadandólag. 2. Tompai papi állomás fentartására 30 frt. évenként kiadandólag. 3. Udvarfalvi levitai állomás fentartására 30 frt. évenként kiadandólag. Együtt 110 frt

XI. Küküllői e. megyéből.

1. Dicső-szt.-mártoni pap-tanítói állomás fentartására és felállítására 150 frt. évenként kiadandó. 2. Medgyesi pap-tanítói állomás fentartására és felállítására 200 frt. évenként kiadandó. 3. Erzsébetvárosi pap-tanítói állomás fentartására és felállítására 50 frt. évenként kiadandó. 4. M.-ludasi egyházközség 150 frt. templom-építésre. 5. Nagy-kendi egyházközség 200 frt. templom-építésre. Együtt: 750 frt.

XII. Nagy-szebeni e. megyéből.

1. Oláh-ujfalusi papi fizetés emelésére 100 frt, állandóan kiadandó.

XIII. Udvarhelyi e. megyéből.

1. Segesvári c. községnek 125 frt. adóssága kamatainak fizetésére. 2. A simonfalvi segéd-pap tartására 100 frt, a rendes pap elaggott. 3. Maksai Áron, patakfalvi papnak 50 frt, elemi csapásokra tekintettel, ezuttal. 4. Adorján László, héjjasfalvi papnak 30 frt, elemi csapásokra tekintettel, ezuttal. 5. Nagy- és Kis-Kidébe beszolgáló papnak 30 frt, a beszolgálat rendezéseig a rugonfalvi papnak. Együtt: 335 frt.

XIV. Erdővidéki e. megyéből.

1. Miklósvár énekvezéri állomás fentartására 50 frt.

XV. Sepsii e. megyéből.

1. Körspatak levitai fizetés emelésére 80 frt, takarékpénztárilag kezelve.

XVI. Kézdivi e. megyéből.

1. Karatnai papi fizetés emelésére 40 frt, állandóan kiadandólag.

Összesítés:

1. Vajda-hunyad-zarándi egyházmegyéből	250 frt.
2. Gy.-fehérvári	30 frt.
3. Nagy-enyedi	255 frt.
4. Kolozsvári	50 frt.
5. Kolozs-kalotai	200 frt.
6. Szilágy-szólnoki	360 frt.
7. Széki	1040 frt.
8. Nagysajói káptalanból	250 frt.
9. Görgényi	100 frt.
10. Marosi	110 frt.
11. Küküllői	750 frt.
12. Nagy-szebeni	100 frt.
13. Udvarhelyi	335 frt.
14. Erdővidéki	50 frt.
15. Sepsii	80 frt.
16. Kézdivi	40 frt.

Összesen. 4000 frt.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsának. Kolozsvártt, 1886, június 8-án tartott üléséből.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

Sz. 1102—1886.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebelezett mérai egyházközség papi állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalma:

1. Minden telkes gazda, ha 8 véka vetése van, fizet két kalangya elegy-gabonát; ha féltelke van, egy kalangya gabonát; örökségtelenek 25 krt (108 kal. 6 frt. 75 kr).

2. Az özvegy asszonyok 3—3 sing vásznat fizetnek.

3. Van 25 cigány-család, ezek 2—2 napszámot kötelesek tenni.

4. Tüzifa, az egyházközség erdejéből, 10 öl.

5. Két ház taxája, ért. 3 frt o. é.

6. Temetés 1 frt; esketés hallgatótól semmi, idegentől 1 frt; keresztelés 1 csirke és 1 kenyér.

7. A papi földeket az egyházközség miveli, ételadás mellett; a kaszálók közül a „Hollosi“ szénafüvet lekaszálja, felgyűjti és haza hordja az egyházközség, a többi a pap mivelleti.

Tisztességes lakás, gazdasági épületekkel. Az egyházközség harmad osztályu.

Pályázati határnap f. évi augusztus hó 10-dike. Folyamodványok nt. Szakács István, esperes aához, Sz.-Lónára (u. p. Gyalu), küldendők.

Kolozsvártt, július 12-én, 1886.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Sz. 1107—1886.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a nagy-enyedi egyházmegyébe kebelezett istvánházi IV-ed osztályú egyházközség lelkész állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalma a következő:

1. 192 véka búza.

2. 29 véka kukurica.

3. Must-pénz 38 frt 40 kr.

4. Fára, pénz 24 frt.

5. 11 hold 400 □ öl szántó, 63 frt tiszta jövedelemmel.

6. 10 szekér szénát termő hely, 50 frt tiszta jövedelemmel.

7. Némi közmunkák.

Tisztességes lakás, beltelek gazdasági épületekkel.

Pályázati határnap, f. évi augusztus 15-dike. Folyamodványok nt. Hegedűs Lajos esperes aához, Géndre küldendők. Kolozsvártt, 1886. július 13-án.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Sz. 1108—1886

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyéhez tartozó harcói leány-egyházközség levita-tanítói állomására pályázat hirdettetik.

Évi javadalma: tisztességes lakhely, beltelek és gazdasági épületeken kívül, egyházi hivatalos becsles szerint, 187 frt o. é.

Pályázati határnap, f. évi augusztus hó 10-dike. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos esperes aához, Lukafalvára, (u. p. Nyárádtő) küldendők. Kolozsvártt, 1886. július 13-án.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó SZÁSZ GERŐ.

Nyomatott Stein Jánosnál Kolozsvártt.

Mai számunkhoz 1/2 iv melléklet van csatolva.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XVI. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1886. JULIUS 22.

29. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztőségi iroda — hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Kiknek előfizetésük negyed-, vagy félévre szolt, ti. ztelettel kérjük, hogy további kötelezettségüknek minél előbb eleget tenni, sziveskedjenek.

Az igazg. tanácsnak évi működését tárgyzó jelentése az egyházkerületi közgyűlésen.

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés!

1. Midőn egyházkerületünk közigazgatásának vezetéséről, a mult évben tartott egyházkerületi rendes közgyűlés bezártától és így, majdnem tizenhárom hónapot átölő időről, a felelősség teljes tudatával, jelentésünket van szerencsénk benyújtani, legyen szabad, röviden jelezni azon irányt, melyet munkásságunk sikerének biztosítása végett szemünk előtt tartottunk s azon akadályokat, melyekkel megküzdeni, kénytelenek voltunk és vagyunk.

Minden közigazgatás feladatának teljes betöltésére nélkülözhetlen feltétel a megbízott közegek gyors és szakavatott munkássága, mert legtöbb esetben a rendetlenségeknek s erkölcsi és anyagi súlyedésnek kóránya a cselekvésre s gondozásra hivatottak hanyagságában, indolenciájában található fel.

Igyekeztünk a tett fölterjesztéseket késlekedés nélkül, szabályaink szerint, s a fenforgott viszonyokra tekintettel intézni el, s a felmerült esetekkel kapcsolatosan mélyebben bepillantani egyházaink életműködésébe; s a mely intézkedést a közjólét és közérdek tekintetéből üdvösnek, vagy szükségesnek ítéltünk: magunk tettük meg a lépéseket azok életbe léptetése iránt.

Azonban, a szabályok és utasítások, még ha azok a leghelyesebbek is, csak holt betűk, melyek a közvetlen végrehajtó közegek által miképen való foganatosítása folytán nyernek életet, s épen ezért, mert szabályainknak pontos megtartása anyaszentegyházunk rendes fejlődésének

előbbvitelére még nagyobb horderővel bír, mint egyes felmerült esetekben az utasítások megadása: kiváló figyelemmel voltunk az ellenőrzés gyakorlására s a tapasztalt rendetlenségek s mulasztások meggátlására, káros következtéseinek orvoslására s jövőre ismétlődésének elkerülése végett erélyes intézkedések megtételére.

Hogy mennyire feleltünk meg ezen nagyfontosságú és horderejű feladatunknak: a főt. egyházkerületi közgyűlés bölcsességétől várjuk és kérjük elbirálását és megítélését.

Miként a polgári társadalomban az egyes családfők mindenre kiterjedő gondossága, rendes és munkás életmódja biztosíthatja az összesnek jóllétét: egyházi életünkben is az egyes egyházközségeink papjainak és tanítóinak az egy családot alkotó hiveink bölcs vezetése, vallás-erkölcsi életének és vagyoni ügyeinek lelkiismeretes ápolása s mindenek felett, szabályaink pontos megtartása képezi azon alapkövet, melyre anyaszentegyházunk szeretet-temploma felépíthető. Egyházközségeink papjaitól vártuk és várjuk el, első sorban, az ur szőlőjének lelkiismeretes munkálását, buzgó ápolását, és pedig nem a felsőbb egyházi hatóságoktól a felelősségre-vonás félelme, hanem a szent örökségül gondjaikra bízott szellemi és nemzeti kincshez szeretettel ragaszkodás indokából. De ha szükséges, kényszereszközök alkalmazandók.

Egyházaink munkásságának felügyeletére első sorban az egyházmegyei hatóságok s azok között első sorban a közvetlen szemlélődő egyházmegyei vizsgáló bizottságok vannak hivatva.

A gondos kertész vizsgáló szeme rögtön felismeri, ha a csemete tövén féreg rágódik, vagy a gyom kezd körülötte felburjánozni s tétova nélkül, azonnal eltávolítja a fenyegető vést, nem várva a figyelmeztetést, vagy épen utasítást.

Sajnos, de a szerzett tapasztalatok azon meggyőződésre vezettek, hogy az egyházmegyei visi-

tációk, a mai szervezet és kiviteli módozat mellett, általánosságba véve, nem felelnek meg azon várakozásnak, mely a közvetlen szemlélődés és tapasztalat értékesítésére mulhatlan feltétel. Miután az egyházmegyei visitációk újabb szabályozására nézve, egyházi törvényeinknek a zsinati törvényekkel összhangzatba hozatalára vonatkozó javaslat tal kapcsolatosan, külön előterjesztés áll a főt. közgyűlés előtt, ez uttal csak általánosságban tettük ezen észrevételt.

Midőn a főt. egyházkerületi közgyűlés 1884. évi 24 szám alatt kelt határozatát közöltük s utasítottuk egyházközségeinket, hogy háztartásuk költségvetéseit a megállapított időben adják be, egyidejűleg felhivtuk az egyházmegyéket, hogy ha a beveendő költségvetések felülvizsgálása alkalmával tudomására jönének annak, hogy valamely egyházközség nem képes kiadásait fedezni, a vagyoni egyensúly helyreállítása tekintetéből tegyenek véleményes jelentést. Ez évben a költségvetések ellátásával kapcsolatosan egyetlen jelentés sem tétetett arról, hogy évi kiadása fedezésére képtelen, súlyedő egyházunk lenne, holott a segély-kérvényekben feltüntetett vagyon és jövedelem-kimutatások szerint, nagyon számos egyházunk áll a vagyoni bukás örvénye szélén s jöllehet, az ily kimutatások esperesileg is bitelesítve vannak, azoknak helyessége ellen megjegyzés nem tétetett, nem nyújtott tájékoztatás arról, hogy a vagyoni egyensúly helyre lett-e állítva, avagy minő intézkedések szükségesek a fenyegető veszély elhárítására.

Ebből azon következtetés vonható le, hogy vagy nem terjesztették fel az egyházközségek költségvetéseiket az egyházmegyei hatósághoz, vagy ha felterjesztették, sokkal kedvezőbb színezetben tüntették fel a vagyonállást, mint a segély-kérvényekhez csatolt költségvetéseikben s így tévuttra kívánták vezetni az egyházhatóságokat, vagy pedig az egyházmegye hatósága mulasztotta el jelentése megtételét, súlyedő egyházainkról.

Az egyházközségek kezelése alatt álló tőkék biztosítása tekintetéből is vajmi csekély előhaladás tapasztalható.

Az 1865. évi közszentzsinati és 514 sz. egyházfőtanácsi határozatokkal kimondatott, hogy a 100 frt, vagy azt meghaladó egyházi kölcsönök zálogjogi bekebelezéssel, az azon alóli kölcsöntőkék két jó módu készfizető jótállása által nyújtandó biztosítókra adhatók ki. Ezen szabályzat a főt. egyházkerületi közgyűlés által 1870. évi 16, illetőleg 56 sz. a. kelt határozattal akképpen módosítatott, hogy általában csak azon egyházközségek helyezhetnek el két fizető kezes biztosítása mellett kölcsönöket, mely egyházaknak az összes tőkepénzüik nem teszen 100 frtot, azon egyházközségek pedig, melyeknek tőke-vagyonuk 100 frtra, vagy azt meghaladó összegre megy, csak is kétszeres értékű fekvőségre s első helyen bekebelezett zálogjogi biztosíték mellett adhatnak kölcsönt egyeseknek.

Ezen szabályzatokkal szemben, egyházközségeink

tőkepénzének legalább is fele része szabályszerű biztosíték nélkül van elhelyezve.

A főt. egyházkerületi közgyűlés 1877. évi 61 jegyzőkönyvi szám 5-ik pontja alatt kelt határozatával elrendelte, hogy a mely egyházi tőkék után az adósok hat hónapi kamattal hátrálékosok, a kamathátrálékok per útján haladéktalanul felhajtandók, s ha az adósok kilenc havi kamat lefizetéssel lennének késedelmeskedők, az esetben azoktól a tőkék is mulhatlanul felveendők.

Ezzel szemben, számos egyházmegyénkben azon abusus áll fen, hogy az adósok a tőke egy, sőt több évi kamathátrálékát hozzá adják az előzőleg kiállított kölcsön-szerződvényben irt tőkeösszeghez és új kölcsön-kötelezvényt állíttatnak ki az adósokkal, oly színben tüntetvén fel az ügyletet, mintha a kötelezvény kiállítása alkalmával tényleg a kötelezvényben irt összeg kölcsön adott volna. Ily eljárást alkalmaztak oly esetekben is, midőn a kölcsönt felvevő adós elhalt és örökösei a tartozás megfizetését készek voltak, magukra átvállalni.

Jöllehet, igazgató-tanácsunk még 1880. évi 982 sz. alatt kelt körrendeletével figyelmeztette egyházközségeinket, hogy a kölcsön-szerződvények bármilyen módosításai csak az eredeti szerződvényre vezetendő pót-szerződvény alakjában eszközlendők, mind a mellett, szükségesnek látta mult évi 2296 sz. alatt újabb és részletes utasítást bocsátani ki, melyben a hátrálék-kamatoknak a tőkéhez csatolását szigoruan és felelősség terhe alatt megtiltva s a kamathátrálékok felvételére nézve a szabályok szigoru megtartását meghagyva, egyidejűleg utasítást adott az iránt, hogy a szerződvények netaláni hiányai miképen hozandók helyre.

Hogy mindenekelőtt egyházközségeink vagyoni ügyének rendbe hozatalára szükségesnek talált intézkedéseket soroljuk fel, erre azon indok vezetett, mert számos példát tudunk felmutatni, hogy a jobb időkben egybegyűjtött tőkék, gondatlan kezelés mellett, vagy teljesen, vagy nagy részben elvesztek úgy, hogy bár a számadási papíron százakra menő pénze volt az egyháznak, a templom s papilak előbb kevéssel helyrehozható romlásainak kijavítására nem használhatva fel, a pap elköltözött, évek multán romhalmazzá váltak az üresen hagyott egyházi épületek, s csak tetemes központi segélylyel építhetők ujólag fel, és biztosítható jövő fennállásuk.

Egyházaink fejlődésére felette zsibbasztólag hat gyülekezeteinknek s tagjainak szegénysége s a papi és tanítói fizetések csekély volta. Az utóbbi években számos új segélyforrás nyílt meg ugyan s reméljük, hogy az államsegélyből az eddig folyóvá tett 8000 frton felül még 4000 frt összegnek főleg ily szükségekre kiutalása iránt a főt. egyházkerületi közgyűléshez tett előterjesztésünk elfogadtatik s a Baldácsy-alapítványból egyházkerületünknek jutandó jövedelemből is egy rész ezen célra lesz fordítható de mindez elenyésző kevés, ha tekintetbe vesszük azt, hogy jelenleg is közel 200 papi állomásunk van, a melylyel egybekötött fizetés 400 frton alól áll.

Ismételve is, az egyházmegyéék figyelmébe ajánljuk, a csekély fizetéssel egybekötött papi állomások ürese-

désbe jöttével, az ily erőtelen s rendesen csekély népességű egyháznak társítására való közreműködést úgy a papi kar, mint anyaszentegyházunk érdekében, sokkal üdvösebbnek véljük, habár több teendővel terhelten, de az életfentartást biztosító papi állomások szervezését, mint az oly csekély javadalmazású állomások betöltését, a melyekre megválasztandók, előre láthatólag kényszerülve lesznek, idejüket a mindennapi megélhetés által üzetve, hivatásuktól nagy mérvben eltérő s szellemi munkaerejüket nagyban megbénító foglalatosságra elvonni.

(Folyt. következik.)

A „Prédikatori Tár“ ügyében.

Midőn elhatároztam magamat, hogy a megtisztelő megbízást elvállalom és a „Prot. Közlöny“ szerkesztését ismét átvesszem; midőn mult évi dec. 1-én kiadtam programmat, azt a következő passussal végeztem be: „A pártolás mértékének arányában, az egykor kedvezően fogadott „Prédikatori Tár“ folytatása is szívénkben fekszik és örömlőnkre szolgálna, ha megvalósíthatnók.“ És midőn e néhány sort leírtam, csak annak a meggyőződésnek akartam kifejezést adni, mely engemet e tekintetben eleitől fogva vezetett és a melynek életrevalóságát, termékeny voltát, sőt szükségét ma is vallom.

A „Prot. Közlöny“, mint lap, az elméleti fejtegetések tere; a közigazgatási szervezet és adminisztráció organuma, melynek száz, meg ezer szála mind megköveteli, hogy számára hely adassék, hogy az arra hivatottak elmondhassák nézetüket, tapasztalataikat, hogy mindenek jó rendben legyenek, hogy elmélet és gyakorlat oly harmonikus egésznek képezzenek, mely előbbre vigye a valódi protestáns öntudatot és megfeleljen az alkotmányosság követelményeinek. Egy szóval: a „Prot. Közlöny“ az „Ecclesiastico-politicumok“ szántóföldje, melyet mindenki legjobb belátása szerint megművelhet, hintheti a magvakat, hogy arathassuk mindnyájan azt a szabadságot, azt a megelevenítő életet, melyet a protestantismus nem csak ígér, de azt megvalósítani is képes. Ez a közélet dolga. Ez az alkotmányosan megválasztott képviselő dolga. Ez a presbyteriumok, egyházmegyei, és egyházkerületi közgyűlések, a „forum“ dolga, hol mindenkinek van szava, melyet a törvényes formák között megvalósíthat, van jussa, hogy meghallgattassék. Erre mindenki megszerezheti magának a szükséges föltételeket. Az alkotmányosság ábécéjét még a valamire való népiskolákban is tanítják. A protestans jogi fogalmak nem oly hozzáférhetetlenek, hogy valamire való protestans ifjú teljes tájékozottságot ne szerezhessen magának azokon az egyetemeken, hol megszerzi a „doctoratusi“ qualificatiót. A gyakorlatot is meghozhatja a község-, vagy a megye-, vagy az ország háza és mindenek felett, meghozhatja az egyházi dolgok iránt való részvét, a meleg érdeklődés, és az a buzgóság, mely elválasztani nem tudja az egyház, és a haza iránt való aggodalmat, lelkesedést, önfeláldozó szeretetet.

Ám, van az egyházi életnek egy ennél véghetetlenül fontosabb része. Alkotmányos életet, a szabad-elvűségnek teljesen megfelelő törvényeket, jó igazságszolgáltatást, lelkiismeretes adminisztrációt tudok én képzelni Törökországban is, hol a dervisek eszeveszett táncolással dicsérik Alláh-t és az ő profétáját; vagy a Kongo vidékén; vagy Hindostánban: mindenütt, a hol istennek napja süt.

De teljességgel nem tudok elképzelni oltárt áldozó nélkül, keresztyénséget Krisztus nélkül, templomot pap nélkül, protestáns templomot protestans pap nélkül. Képzelje, a ki tudja, a napot fény, sugár és meleg nélkül. A civilizált világban ma már csak a királyoktól nem kérnek qualificatiót: ők születnek a trónra. Minden más élő embertől megkivánják, hogy legjobb tehetségeit oly irányban fejtsse ki legtökéletesebben, a hol azokat érvényesíteni akarja úgy, hogy a rábizott ügynek teljesen szolgálgjon. Azt akarom mondani, hogy világrészünkben a protestans egyházi életnek oly integrans feltétele a pap, hogy nála nélkül nem létezhetik. A tudománynak van joga, kutatni, vizsgálni, magyarázni az írásokat; de az ur szent templomának cathedrájába lépni, csak a pap van hivatva; a szakramentumokat kiszolgáltatni, csak neki szabad az evangéliumokat magyarázni, neki kötelessége; ő hirdeti, hogy az erkölcsi világrendnek fundamentuma a hit, a remény, a szeretet, az erény, a világosság; ő neki kell föltárni az örökkévalóság kapuit és behinteni az elmulandót az eszményi élet soha el nem muló himporával.

Mekkora felelősség; minő soha el nem érhető qualificatoria van szükség e téren!

Ám, a jó pap holtig tanul. A theologiai akadémia megtesz annyit, a mennyit tehet és a melynél többet várni, képtelenség volna. Tanít rendszereket, tanít tudományt, régít és újabb fejlődést a szerint, a mint a tanár lépést halad e fejlődéssel; és tanít némelyes gyakorlati theológiát is. Például, hogyan kell prédikációt írni, és hogyan kell azt elmondani. Mindezeket örvideni lehet. De én még soha sem hallottam olyan költőről, kit az iskola tett volna azzá az által, hogy megtanulta valaki a vers-lábakat, a rítmust és a különféle irodalmi fajkok alaki és tartalmi formáját. A költő születik. Szívéből kell omlani annak a tengernyi melegnek, mely másokat is hevít. Képzeldésével kell megvalósítania azokat az eszményi, láthatatlan világokat, melyeket az olvasónak is kényszerűleg el kell fogadnia, el kell hinnie létezőknek.

Igy van ez a pappal is, azzal a határozott előnyvel, hogy ő az élőszó, a beszéd közvetlenségével is megfoghatja hallgatóinak szívét, és önkénytelenül vezetheti a szépre, a jóra. Ugyde, erre több kell, mint megtanulni, hogy mi az exordium, mi a pertractatio; vagy az, hogy balkézzel ritkán kell gestálni és hogy ne mutasson a földre, midőn az égről beszél. Egy szóval, ha Blair Hugot betéve tudja is valaki az utolsó betűig, jó pap még nem lesz belőle. A tudomány okvetetlenül szükséges, mert üres kamarából a legjobb szakács sem főz ebédet. Ám de, a tudomány nem minden. Istennek különös adomá-

nya, rendkívüli ajándéka kell, hogy a pap hivatásból legyen az, és ne törpüljen alá csupán — mesterséggé. Kell forró szív, megfigyelő lélek, élő hit, termékeny szeretet, ítélő tehetség, határozott meggyőződések, széles világ- és emberismeret, eleven érzékek ama lelki szükségek iránt, melyek az emberiség örök szomját képezik, kell nemes resignáció, százszor és ezerszer ismételni azokat az erkölcsi fogalmakat, melyek fájdalom, oly ritkán fogamzanak meg abban a talajban, melynek neve szív.

Nem tudom én előszámlálni mind ama kellékeket, melyek nélkül hiábanvaló a pap munkálkodása. Pedig, a mit elmondék is, csak egy része annak, a mi reá nehezedik. Mert egészen más, az íróasztal mellett elmélkedni és megírni tán a legremekebb beszédet és egészen más dolog, a szószéken elmondani úgy, hogy a hallgató foglyul vitessék. Mert hallottam én, elmondani szép beszédet úgy, hogy a buzgó (!) hivek elaludtak; és voltam tanuja annak, hogy egyszerű beszédre mindenki fölkelkedett. Itt van a különbség a jó pap és rossz szónok között és megfordítva.

Nekünk e tekintetben iskolánk van. Hogy többeket ne említsek, ott vannak a Herepeiek, Szilágyiak, Nagy Györgyök, Csiszárok. És ki nem emlékszik még, a fájdalom egész élénkségével. Nagy Péterre. Az az egyszerű, igénytelen megjelenés a szószéken, affektáció nélkül való természetesség hangban és mozdulatban, az a közvetlenség, mely a köveket is megindította; nem hamis pathosz, hanem a lelkesedésnek ama fellobbanása, mely lángot kölcsönzött a szemeknek és szárnyat a hallgatónak, hogy feltétlenül kövesse őt ama világokba, hol szelleme ragyogott.

És minő szép világ volt az. Nem a dogmák száraz, kiaszott csontváza, hanem az életet lehellő tavasz zománca. Nem az íróasztal mellett erőszakosan kifundált és a homiletika szabályainak szigorúan megfelelő körmondatok halmaza, hanem a szív boldogságát megsokszorozó, és a könyhullatást enyhítő oly gondolatok, igazságok és hasonlatok gyöngysora, melyek föltárták a költészet birodalmát és a hallgató látni vélte a Gennezáreth partjait, Bethania virágos völgyeit: és szívében megtisztulva, amaz erős elhatározással lépett ki az ur templomából, hogy lesz Krisztusnak igaz tanítványa. Nagy Péter nem ítelt, hanem kegyelmet osztogatott; nem fenyegetett, hanem megbocsátott; nem tudóskodott, hanem érezett; nem tanított összeráncolt homlokkal, hanem szeretett forró szívének egész melegével. Hangja, előadása csupa báj, mely megnyert, mely meggyőzött, meghódított: ezért, mikor Nagy Péter prédikált, nem volt üres a templom; senkinek sem jutott eszébe, hogy panaszkodjon a vallástalanság miatt.

Nó hát, bár isten-kisértés, még kimondani is: a „Prédikatori Társaság” ennek az iránynak, ennek az iskolának óhajtaná megőrzője lenni mi közöttünk.

Tudom én azt igen jól, hogy parancsszóra senki sem fog írni classicus műveket. Ott kell lenni az őserőnek, az isteni szikrának a szívben, a lélekben. Hosszú

idők fognak elmúlni, míg jön, ki megközelítse a mestert. De mi, egy egész nemzedék, tanítványai vagyunk; most, míg friss emlékünkből él, midőn még hallani véljük: mi rójuk le hálánkat iránta azzal, hogy dolgozunk oly irányban, melynek ő egyetlen igazi képviselője, mert megteremtője volt.

Szász Gerő.

(Vége következik.)

Gyárfás Domokos jubileuma.

Segesvár, 1886. július 10.

A jubileumok, az újabb időben, sok megtámadásban részesültek; hol komolyan, hol gúnyosan az emberi hiúság és gyengeség netovábbjaként voltak feltüntetve, még ott is, hol az innepelt nem csak az eltöltött évek számával, hanem az érdemek gazdagságával dicsekedhetett. Pedig a jubileumoknak, mint a valódi érdemről a kortársak által kiállított elismerő okleveleknek, van tanulságos oldaluk is; mert midőn egyfelől az innepelt érdemeinek minőségét kvalifikálják, másfelől a kor gondolkodás-módjáról is tesznek tanubizonyságot. Az a nemzedék, mely a valódi érdemet méltányolni tudja maga is képes, nemes eszméért lelkesedni, s azok érdekében, ha kell, áldozatokat is hozni; míg a mindent kicsinylő, mások önzetlen munkájában csak kicsinyes hiúságot látó önzők, semmi magasabb, semmi nemesebb célnak szolgálatában állani, nem mutatnak semmi hajlandóságot.

Önkénytelenül merültek fel lelkemben e gondolatok, midőn visszatekintek a sz.-udvarhelyi és görgényi egyházmegyék s a sz.-udvarhelyi kollegium főgondnokának méltóságos Gyárfás Domokos urnak ötven évén keresztül tanúsított fáradhatatlan munkásságáért nyújtott kálvinista egyszerűségű megtiszteltetésre. Az a tér, melyen ő méltósága oly hosszas időn keresztül munkált, egyike a legzajtalmaubbaknak; de a hű és igaz munkásra nézve egyike a legáldásteljesebbeknek. És nekünk reformatusoknak, egyházi életünknek éppen ezen ágában igen nagy szükségünk van ilyenszerű hű munkásokra, mint a milyennek Gyárfás Domokos ur ő méltósága 50 évén keresztül mutatta magát. Ugyanazért, igen egészséges gondolat volt, a folyó évi kerületi gyűlésen ezen főgondnoki ötven évről is megemlékezni s az érdem iránti elismerésüknek, egy diszes albumba foglalt iratuk által nyilvános kifejezést adni; mert az ilyenszerű tények, a mint az a jelen alkalommal is tapasztalható volt, nagyon alkalmasok arra, hogy az egyházi közügyek iránt érdekeltséget keltsenek s a hivatottakban nemes versenyt, a lágymelegekben pedig mozgást, életet támaszszanak.

Az album a kerületi gyűlésen az innepeltnek nem adathatván át, gróf Bethlen Gábor úr ő méltósága bizatott meg az átadással, ki ezen átadást egy kis innepélyességgel óhajtván eszközölni, értesítette a segesvári ref. egyház-községet, hogy az folyó hó 7-ikén fog megtörténni s óhajtaná, hogy abban a helybeli ref. egyházközség s az udvarhelyi egyházmegye és főiskola képviselői is részt vegyenek. Ezen óhajlás folytán, a kellő intézkedések megtörténvén, az album az innepeltnek segesvári szállásán, igen diszes közönség jelenlétében adatott át.

Jelen voltak: a segesvári egyházközségnek

mintegy 25 tagja; az udvarhelyi egyházmegye részéről: Solymosi István, esperes, Kelemen János, igazgató, Jakab Albert, Hegyi Elek, lelkészek; az udvarhelyi főiskola képviselőjében Nagy Lajos, főgondnok, Szakács Mózes, Solymosi Endre, tanárok és a helybeli felekezetek lelkészei.

Ezen, mintegy 35—40 tagból álló diszes testület élén, jelent meg a főispán úr ő méltósága az innepelt főgondnoknak segesvári lakásán, hol az albumot a következő szép beszéddel nyújtotta át: „Méltóságos úr! Az erdélyi ev. ref. egyházkerületi közgyűlés tagjai, a múlt hóban Kolozsvárt tartott közgyűlésükön egy kegyeletes kötelességet óhajtottak teljesíteni, a midőn Méltóságod gondnoki szolgálatának 50-ik évfordulóján egy emlékkönyvet akartak innepélyesen átadni. Midőn azonban fájdalommal és részvéttel értesültek Méltóságodnak családi tűzhelyében ért nagy csapás miatti távol maradása felől, én bizattam meg a közgyűlés összes egyházi és világi tagjai által ez emlékkönyvnek innepélyes átadásával.

Méltóságos főgondnok úr! Vannak a közügyek közt olyanok, a melyek jóllehet, hogy lelkiismeretes és odaadó munkásságot, sőt igen gyakran áldozatokat is követelnek: a nagy közönség által nem részesíttetnek a megérdemelt méltánylásban, sőt igen gyakran megesik az, hogy az ilyen ügyek harcosai, néha épen főmunkásai is, majdnem észrevétlen maradnak. Ilyen, nem csillogó, az emberi hiúságnak semmi tápot nem nyújtó munkakört képeznek, szerény nézetem szerint, az egyházfelekezeti ügyek; de épen azért tartom az ezen közügyek terén szerzett érdemeket nagyobbaknak, mint másokat, melyek esetleg kevesebb fáradsággal, kevesebb áldozattal és több kitüntetéssel, sőt jutalommal is járnak.

Mi, a volt „Erdély“ reformátusai, büszkén tekinthetünk egyháztörténelmi multunkra; mert eltekintve attól, hogy az elsők közé tartoztunk, kik a felvilágosultság eme zászlója alá sorakoztunk, míg egyfelől tiszteletben tartottuk a más hitfelekezetek jogait, saját magunk e jogainknak tiszteletben tartását meg tudtuk védeni mindig, bárholnan jövő támadások ellen is: addig másfelől egyházfelekezeti közügyeink mind e mai napig szoros összefüggésben állottak s állanak a nemzeti, a hazafias irányu haladással s a szabadelvűséggel.

Méltóságod, mint főgondnok, 50 éven át vett részt, olykor válságos időkben, egyházfelekezeti közügyeinkben, fáradozó tevékenységet fejtett ki s nem csekély áldozatot is hozott a hiven betöltött munkakörnek. És e közben nem csak egyházaink, iskoláink felvirágoztatásában működött közre, de a hagyományos hazafias irányt is szem előtt tartotta mindig.

Engedje meg Méltóságod, hogy részben bár, leróhassuk hálánkat eme, egy emberkört csaknem túlhaladt tevékenységért és a midőn véghetetlen szerencsésnek érzem magamat, egyházfelekezetünk ez érzelmeinek tolmácsa lehetni fogadja Méltóságod hálás elismerésünknek e csekély zálogát azon kijelentésünk mellett, hogy mindnyájunknak leghőbb óhaja fog teljesülni, ha a gondviselés megengedi, hogy mint főgondnokot még soká felekezetünk elsői közé sorozhassuk.

Isten sokáig éltesse Méltóságodat.

Az erre következett szünni nem akaró „éljen“-ek elhangzása után, Gyárfás Domokos, főgondnok úr, meghatóságtól remegő hangon mondott köszönetet a kerületi gyűlés tagjainak, kik őt e meglepetésben részesítik; a főispán urnak, ki e küldetést elvállalta s az összes jelenvoltaknak, kik jelenlétük által az ő személye iránti tiszteletüknek és szeretetüknek adtak kifejezést. Ugy véli, hogy a megemlékezés nem annyira saját személyét, mint inkább azon ügyet illeti, a melynek 50 éven keresztül állott, csekély tehetséggel, de állandó jó akarattal, szolgálatában s hogy e téren teljesített fáradozásai méltánylásban részesültek, ezt a már-már teljesen háttérbe szorult vallásosság újból való felébredésének tartja. Ebből a szempontból tehát kétszeresen örvend az őt ért kitüntetésnek, mert meg van győződve a felől, hogy a vallásosság hiánya ugy egyeseknél, mint az államoknál, előbb vagy utóbb, de bizonyosan végromlásra vezet.

Ezután még a róm. kath., gör. keleti és unitárius felekezetek képviselői: Veiss József, plébános, Moldován Demeter, espereshelyettes és Kriza Gyula, egyházközségi gondnok, fejezték ki tiszteletüket és jó kívánataikat az innepelt főgondnok előtt: kívánván, hogy a főgondnok úr, mint az igazi vallásosság, de egyuttal a felekezeti türelemesség példányképe, sokáig éljen.

Innen búcsút véve, gróf Bethlen Gábor főispán urat, ki a helybeli egyházközségnek is gondnoka, visszakísértük lakására, hol Nagy Lajos, erzsébetvárosi kir. törvényszéki elnök és Horváth László, kir. tanfelügyelő uraknak, az egyházmegye és az egyházközség nevében a gróf főispán urhoz intézett köszönő szavai s a főispán urnak erre adott szívélyes válasza után, az ünnepély igen emelkedett hangulatban véget ért.

s.

Az igazgató tanács rendes üléséből.

Kolozsvár, 1886. július 3-án, és 11-én.

Elnökölt főt. Szász Domokos, püspök. Jelen voltak dr. Kolozsvári Sándor, elnök-helyettes, Szász Gerő, egyházkerületi közjegyző, Bihari Sándor, Domokos Antal, dr. Kovács Ödön, Nagy László, dr. Szász Béla, igazgató-tanácsosok, Szabó Ádám, számvevő, Deák József, pénztáros, és Bodor Antal, titkár.

Az ülésen kívül ellátott ügydarabok elintézésének jóváhagyó tudomásul vétele után, felolvastatván főt. püspök a fia által deészi egyházmegyénk nyugati részébe tett újáról szóló jelentése, elvileg elfogadtatott azon ajánlata, hogy Ördög-Keresztúr, Kovácsi, Berend, Solyomkő és Babuc községekben élő hiveink vallás-erkölcsi gondozása végett, körlelkészi állomás állíttassék fel, melynek székhelyeül Ördög-Keresztúr jelöltetett ki s a felterjesztett díjlevél-tervezetek közöltetnek az egyházmegyével tárgyalás és véleményes előterjesztéssel végett. Br. Bánffy Dániel ő nagyméltóságának és nejeének köszönet nyilvánítatik a borsai egyházközség részére alkalmas énekvezéri telek adományozásáért s szép énekvezéri lakás építéseért, valamint számos patronusi jótéteményükért. Méltányló elismeréssel fogadtatott gr. Kun Károly ő mlgának, valamint Zsombori Sarolta ő mlgának a kis-eskülli templom restaurálására 1000 frt adomány-igéretük s főt. püspök a fiának a válaszüti templom kimeszeltetésére 20 frt felajánlott adománya.

A búzai egyház iskolája felépítéséről felküldött tervrajz-költségvetés és a vállalkozóval kötött szerződvény helybehagyatott és az 1717 frt. építési költség a Bakó-alapítványból kiutaltatott s megtétettek az intézkedések az építkezés fogantatba vételére.

A magyar-frátai népiskola gondnoksága által az iskola kijavításáról s részben újból építéséről felküldött tervrajz s költségvetés helybehagyatott s az építési költség kiutaltatott.

Helybehagyatott, a kerületi közgyűlés jóváhagyása fenntartásával, a bürkösi papi díjlevél, mely szerint a hivek által fizetett kepe általuk az egyház nevére telekkönyvezett mintegy 30 hold fekvő jövedelme által megváltatott.

Az államsegélyből egyházi segélyezésekre ujabban folyóvá tett 400 frt államsegély, és 1000 frt házipénztár-segély kiutaltatott.

Alsó-Sófalva községe elfogadván azon föltételeket, melyek ottani egyházközségünk felekezeti iskolájának községi iskolai célra átadásához köttettek: esperes megbízott a szerződvény kiállítására s a politikai hatóság által helybehagyás után leendő felterjesztésére, kimondatván, hogy az ének-

vezér-tanítói fizetés kétharmad része mindaddig tőkésítendő, az énekvezéri kepe megváltására, míg 500 frt évi jövedelmet biztosítandó.

A feketelaki egyházközség templomának bevezésére és tornya felépítésére szükséges és fedezetlen 1900 frt. központi kölcsönnel, a felajánlott biztosíték lekötése mellett, leendő kiutalása elvileg kimondatott, a költségvetés és tervrajz felülvizsgálása s a kölcsön-kötelezvény kiállítása végett az intézkedések megtétettek.

O.-Ujfalu községében államiskola állittatván fel, a pap feloldoztatott a tanítás kötelezettsége alól.

Sepsi-Szentkirályi egyházunk kepeváltási tőkéjének egy részét a pénztáros elköltvén, esperes megbizatik, hogy ha a pénztáros kellően nem biztosította az egyház pénzét, esetleg bűnvádi jelentést adjon be ellene s a helyszínére kiszállva, a pap ellen az ellenőrzés elmulasztásából terhelő körülményeket, és adatokat szerezze be s ha szükségesnek látja, a fegyelmi eljárást, azonnal indítsa meg. A pénztáros elmozdítása helybehagyatik.

r. l.

T Á R C A.

Egyházválság Hollandiában.

(Vége.)

Folyó 1886-ik év március 30-ikán újra teljes számban gyűlt össze a „synode.” Mindjárt a gyűlés elején elhatározták, hogy az ámsterdami egyházfegyelmi ügy elintézése előtt, először azt fogják tárgyalni: mikép lehetne az egyházban egy „modus vivendi”-hez jutni. A hollandusok, ugyanis, nagyon érzékenyek a vallásos nézetekbeli eltérések iránt. Így a holland reformátusok magok négy pártot különböztetnek meg maguk között. E négy párt: „Gereformeerden”, a szigorú confessionalisták; „Irenischen”, vagy a mint ők magukat nevezik, „critischen”; a „Groningers”; és végre a „Modernen.” A két első közt csak annyi különbség van, hogy míg az első a betűinspirációt elfogadják, hogy t. i. a szentírás a maga egészében istentől iratott, addig az utóbbiak a bibliai critica jogosultságát elismerik, bár azért jó orthodoxoknak tartják magukat. A két utóbbi közt inkább csak az a különbség, hogy míg a groningeniek inkább mysticus-ok, az érzelmi irány hívei a biblia alapján s a confessiók mellőzésével, addig a modernek inkább rationalisták, kik a bibliai criticával is sokszor túlszabadon járnak el és úgy a Krisztus feltámadását, mint általában a feltámadást, tagadják, a mit a groningeniek fentartanak.

A „synode” feladata volt azon kérdés megoldása: élhetnek-e ily különböző pártok ugyanazon egy egyház kebelében, vagy nem? A szigorú confessionalisták határozottan nemmel felelnek. A „synode”, folyó év április 15-ikéig ült együtt, s megállapodásai a „modus vivendi” felett az „Algemeene Reglement” 62-ik cikke után lettek bekebelezve. E megállapodásokat még leküldik a provinciaale kerkbestuur“-ekhez és a „classicaale vergadering”-ekhez (egyházmegyei gyűlések), s mielőtt azok elfogadják, azonnal törvényerőre emelkedik az.

Az érvénybelépés napjától számítva, egyelőre tíz évre lesz érvényes.

A „modus vivendi” felett történt megállapodások főbb pontjai: első főrész 4-ik cikkben, hogy bármelyik egyházközségben szabad külön fiók-egyházat (afdeeling) formálni. 5-ik cikk: ha egy oly községben, hol egy, vagy két pap van, a hívők két ötöd része, lelki szükségai kielégítésére, külön fiók-egyház alakítását kívánja, irásban fordul az egyháztanácshoz, ha ez három hónap alatt nem tesz eleget a kérésnek, a „classicaal bestuur”-hez, mely alá az egyházközség tartozik. Ez, az egyháztanács meghallgatása után, ítéletet mond, hivatkozva a „provinciaal kerkbestuur”-re, mely utóbbi, ha minden követelménynek elég van téve, jóvá hagyja a dolgot, s azt tudatja az egyházközséggel, az egyháztanácsal és a „classicaal bestuur”-rel. 6-ik cikk: minden ilyen fiók-egháznak joga van, külön presbytereket és diakonokat választani a benne levő tagoknak az egyházközség összes tagjaihoz való számaránya mértékében és joga van természetesen, paphívásra is. 10-ik cikk: a fiók-egyház által kinevezett egyháztanácsi tagok egy részét képezik az általános egyháztanácsnak.

Valóban, szabadelvűbb határozatokat képzelni sem lehet. Minden egyházban, ha a hívők kellő számban vannak, külön fiók-egyházat képezhetnek s abba elveiket valló papot választhatnak. Azonban, a gordiusi csomó még sincs ketté vágva. A „Vrije Universiteit” növendékei ki vannak zárva az egyházból, nem foglalhatnak állomást az egyházban e határozatok szerint is. Első látásra következtetlenségnek tűnhetik fel ez. Azonban, voltaképp nagyon természetes dolog. Kuypers, a „Szabad Egyetem” vezetője, éltető szelleme, ugyanis, a mostani, szerinte hierarchicus, synodalis egyházszervezet megsemmisítésére törekszik, s azzal szemben az egyes külön egyházközségek teljes szabadságát hangsúlyozza, s az egyes egyházközségek között csak bizonyos confoederatiói köteléket akar

létesíteni. A „synode“ tehát, nagyon helyesen, úgy vélekedik, hogy Kuypert tanítványai, a „Vrije Universiteit“ növendékei, hasonló eszmékkel vannak „megfertőztetve“, s így azoknak az egyházba való beeresztése által az egyház oly elemet venne magába, mely annak jelenlegi szervezetét végre teljesen felbontaná. E kizárás által azonban Kuypert és a „Szabad Egyetem“ számos pártfogóit, csak a további küzdelemre serkentette, melynek vége, minthogy egyik fél sem fog engedni, (mint én ismerem őket), bizonyára a teljes különszakadás leendő. Addig azonban, még megfeszített erővel fog a két párt között tovább folyni a harc. A kuypertiánok bizonyára megkísérelendik az egész egyházat hatalmukba keríteni. A kisebb polgárság és a falusiak ugyanis, szigorú confessionalisták, kik, mint ők magukat kifejezik, atyáik hitét sértetlenül fenn akarják tartani. Így megtörténik, hogy fiatal lelkészek, hivatásuk nyomásának engedve, a Kuypert pártjához csatlakoznak. Tehát, el lehetünk készülve rá, hogy a hollandi református egyházban a viszályok ezután még nagyobb mérvben fognak növekedni. Én azonban, véglegesen visszatérve hazámba, azokról kimerítő tudósítást többé nem fogok adhatni tisztelt olvasóinknak. De remélem, és egyuttal fel is kérem azon tisztelt kollega urakat, kik a jövő évben Hollandia egyetemeit fogják látogatni, olykor, midőn ez egyházi viszályok fejlődése valami nevezetesebb forduló ponthoz ér, tudósítsanak minket e lap hasábjain, kiknek itt benn a hazában más úton oly kevésbé juthat az tudomásunkra.

Rákosi György.

KÜLÖNFÉLÉK.

= Főtiszt. püspök úr, néhány heti üdülés végett, fürdőre utazott. Kívánjuk, hogy a legjobb egészségben és megfrissült munkaerőben láthassuk őt megint bokros és egész anyaszentegyházunkat érdeklő hatáskörében!

= Arról értesítenek minket, hogy az énekkar, mely Szakács István barátunk jubileuma alkalmával bemutatta magát püspök aának, nem a sz.-lónai volt, hanem az ó-fenesi. Ezennel helyreigazítjuk: mert a mi igaz, igaz; a mint Manasses Dániel megmondta a maga idejében. Ámbár nagy örömtünkre szolgált volna, ha a sz.-lónait is felemlíthettük volna; valamint, hogy minden egyháznak dicsőségére szolgál, ha olyan tanítója volna, mint Ó-Fenesnek — Somogyi Károly aában, ki az énektanításban oly kiváló előhaladást tudott felmutatni. Pedig, bizony lehetséges! És hogy kivihető, azt megmutatta Kolozsvár, hol is a földmivesekből alakult egy énekkar és ime, megmutatta Ó-Fenes. Hej, nagy erő és hatalom a buzgóság, a jóakarát, és a kötelesség-tudás: többet ér minden panasznál, és szemforgató lágymelegségnél.

= Egyik előbbi számunkban megemlékeztünk volt Pósa Lajos „Gyermekversek“ című munkájáról (és ajánlottuk is olvasóink figyelmébe. Örömtünkre szolgál, hogy nem csalódtunk a tehetséges költő nemes törekvésében. Az országos közoktatási tanács bírálatának tárgyává tette és ennek véleménye alapján, a kultusz-miniszter most e sikerült könyvet, mint gyermekolvasmányt iskolai könyvtárak számára, és jutalomkönyvül leendő megszerzésre melegen ajánlja. A ki tudja, hogy az irodalmi fajok között legnehezebb, jó imádságot írni és legnehezebb a néppel és gyermekekkel beszélni:

az sietni fog, hogy e becses könyvet megszerezze nem csupán azért, hogy az e fajta selejtes német termékeket kiszorítsa, hanem hogy gyönyörűt szerezzen a gyermek-kedélynek.

= A nagy-váradi egyház pályázatot hirdet az üresedésben levő vallás-tanári állomásra. Évi fizetése 600 frt, és 160 frt lakbér, melyet évnegyedes részletekben kap az egyház pénztárából. Kötelessége, hetenkint az ottani iskolákban 20 órát tanítani és esetleg a lelkészek helyett is szolgálatot teljesíteni; ha az ének-tanításban jártas, előnyben részesül. Folyamodhatnak az illetők aug. 10-ig az egyháztanácshoz.

= Pályázat. A rimaszombati egyesült prot. főgymnásiumban a latin és görög-nyelv tanszéke az V—VIII-ik osztályokban megüresedvén: felhivatnak azon okleveles, ev. ref. vallásu tanárok és tanárjelöltek, kik ez állomást elnyerni akarják, hogy szabályszerűen felszerelt kérvényeiket, folyó 1886. év augusztus hó 1-ső napjáig, a gymnásium igazgatóságához küldjék be. Ez állomással 1000 frt fizetés, 150 frt lakbér, előleges havi részletekben, van összekötve, a kötelezett tanórák száma hetenkint 20—22. Az illetőt az igazgatóság ajánlatára a nm. magy. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter nevezi ki; a kinevezett állomását szept. hó 1-ső napján tartozik elfoglalni. Rimaszombat, 1886. július 5. Az igazgatóság.

= A pápa a halottak megőgetése ellen. A pápa, a szent officium meghallgatása után, a halottak megőgetése ellen a következő decretumot adta ki: „Tekintve azt a körülményt, hogy mostanában, kétes jellemű emberek, olyanok, kik a szabadkőmives felekezethez tartoznak, minden erővel az emberi holttestek elhamvasztása pogány szokásának behozatalán törekednek, s e célból külön egyesületeket alakítanak; tekintve továbbá, hogy számos egyházfő s valósággal keresztyén módon érző laikus attól tart, hogy az emberek szofizmái és csalfaságai a hívőket törbe csalják s meggyöngíthetik bennök a fennálló keresztyén s az egyház által szentesített temetés-mód iránt való tiszteletet; tekintve végül, hogy épp e keresztyének számára szükséges szabályt alkotni, melyhez ragaszkodva, ők magokat e csalfaságok ellen megvédehessék: a római szent kongregáció nyilatkozásra szólítottott az iránt: I. Vajjon, meg van-e engedve, tagul lépni be oly egyesületbe, mely a halotthanvasztás szokását tűzte ki célul? II. Vajjon, meg van-e engedve, akkép rendelkezni, hogy az embernek magának, vagy másnak a holtteste elégettesse? Ő excellenciáik a bíboros papok, a lit-ügyekben való főinkvizítorok komoly és érett megfontolás után s meghallgatva a konzultor urak tanácsát, a főt említett kétségre ekkép feleltek meg, a mint következik: Ad I. Tagadó értelemben, s a hol a szabadkőmives felekezet fiokjáról van szó, az erre megszabott büntetés terhe alatt. Ad II. Tagadó értelemben. Miután a jelentést megkapta, ő szentsége XIII. Leó a főtisztelendő atyák fönnebbi határozatát jóváhagyta és megerősítette s annak az ordináriusokkal való közlését utalással arra rendelte el, hogy a keresztyén hívők a halotthanvasztás ocsmány visszaélése felől felvilágosítandók, s attól minden erővel elriasztandók. Róma, 1886. május 16. Mancini József, a római szent inkvizíció jegyzője.

Adakozás.

Negyedik közlemény.

Nyilvános köszönet a segessvári ev. ref. templom és papilak javára befolyt kegyes adományokért.

A 45 sz. iven: gróf Kun Kocsárd 5 frt. Az 1727 sz. iven: Ferenci Elek Debrecenből 1 frt. A 457 sz. iven Kézdi-Vásárhelyről: Barabás Károly, Demény, Csiki István, Hankó

Iván, Szabó Gyula, Magyarosi, dr. Bánfi Lajos, Varga András, Nagy Ida, özv. Mihály Mihályné, Kovács Ferenc, ifj. Benkó Sándor, Jakabos Ágoston 20—20 kr.; Hegyesi Alajos, dr. Pethő, Popovics András 10—10 kr névtelenül bejegyzett adományok 3 frt 10 kr, Pütkösti Géza 30 kr. Dénes Lajos, dr. Sinkovicsné, Benedek István, csizmadia ipartársulat, Nagy Ferenc, ifj. Tóth István, Tóth István, Molnár Josiás, idősb Demjén József, Köllönte László 50—50 kr. Kézdi-Vásárhely városi pénztár 2 frt, takarékpénztár 3 frt. Szöcs Józser 50 kr. Az 1297 sz. iven: Gulyás Lajos, nagy-bányai lelkész 1 frt 30 kr. Az 1583 sz. iven Kézdi-Vásárhelyről: Szabó Mózesné, Nagy Lajosné, idősb. Tóth Istvánné, Szöcs Józsefné, ifj. Tóth Istvánné 1 frt; Csikiné, Kovács Áronné, Balogh Sándorné, Csizsár Mihályné, Csizsár Pálné, Csizsár Imre 50—50 kr.; Benkó Sándorné, Jancsó Gyuláné 40—40 kr.; Molnár Józsiásné 30 kr., Szöcs Károlyné 20 kr., Csizsár Pál 20 kr. A 458 sz. iven Kézdi-Vásárhelyről: a kézdi-vásárhelyi kiségitő takarékpénztár részvény-társaság 5 frt; Török Bálint, Kovács Károly, K Csizsár József, Kupán József, Nagy Ferencné, Balogh János, Kökösi Sándor, Dávid Gyula, Kocsis Gábor, timár-társulat 1—1 frt; Hankó László, Novák Sándor, Jancsó Dénes 50—50 kr. Az 1915 sz. iven Csermátoni Lajos, képviselő 2 frt, dr. Bertleff 1 frt. Az 1534 sz. iven: Dobai János Kovásznán gyűjtött 1 frt 30 krt. Az 1799 sz. iven Miskolcra: Kun Kálmán 5 frt; Dálnoki Nagy Barnabás, Első magyar biztosító társulat főigazgatója, Kun István 2—2 frt; Szeremley Lajos, Mihalecky, Szöcs Sámuel, Debreceni Imre, Debreceni Dániel, Soltán Arthur, Szalai Kálmán 1—1 frt. Az 1619 sz. iven Szabadkáról: Budai János, Hutter János, Holtes Zsigmond 50—50 kr.; Lemény Kálmán 40 kr., Küdi János, Ristát János, Dancsics Alajos, Kocsdy Mátyás, Baky Ferenc 30—30 kr.; Lászlóvics Fábrián 20 kr., Graff Károly 30 kr., Sztári Kálmán 20 kr., N. N. 30 kr., két ur 40 kr., X. X. 20 kr. Az 1795 sz. iven Pécsről: Szikszai János 1 frt, Kertvellessy József 1 frt. Az 1603 sz. iven Mikeszázáról: Apáthi Péter 2 frt. A 141 sz. iven Cigányiról: Dull László 1 frt, Az 1775 sz. iven Békés-Gyuláról: dr. Hajnal István, Terényi Lajos, Ladics György, Keller Imre, Nagy Károly, Kökényesi Ferenc 1—1 frt; Kertai Zsigmond, Oláh György 50—50 kr. Összesen 93 frt 10 kr.

A három első közlemény összege 407 frt 47 kr.

Az eddig befolyt összeg 500 frt. 57 kr.

Midőn ezen itt kimutatott összegeknek átvételét nyugtatványozni, szerencsém van, nem mulaszthatom el, a szíves adakozó uraknak nemes szívü részvételükért meleg köszönetet mondani. Tisztelettel, Segesvár, 1886. július 8.

Szilágyi Márton,
pénztárnok.

III-ik közlemény.

A hévizi ev. ref. egyház orgona-alapja javára újabb adakoztak:

A 84. számú-gyűjtő iven: báró Kemény Béla főgondnok ur 3 frt. 5. számú gyűjtő-iven: dr. Csóboth Simon minisiteri fogalmazó 1 frt, t. Schyttra István osztálytanácsos 2 frt, t. Dobokay Ferenc titkár 50 kr, t. Herceg László titkár 50 kr, t. Sánta Jeromos fogalmazó 30 kr, t. Szentgyörgyi Lajos titkár 1 frt, t. Láhner Gyula titkár 50 kr, t. T. Árpád 30 kr, t. Styukovszky Károly fogalmazó 50 kr, dr. Eggert József segéd-fogalmazó 1 frt, t. Jüngling János osztálytanácsos 1 frt, t. Szöcs Albert oszt. tanácsos 1 frt, t. Jackó Manó s. fogalmazó 50 kr, t. Nicky Gyula titkár 50 kr, t. Asztaller Miklós 1 frt 40 kr, t. Szilágyi Emil titkár 50 kr, t. Ljubibratits Emil fogalmazó-gyakornok 50 kr, t. Kállay Mihály titkár 50 kr, t. Karácsony Lajos fogalmazó 50 kr, t. Kramofius 1 frt, t. Osztré 50 kr, t. Domanicky Béla fogalmazó 1 frt, t. Török Árpád fogalmazó 70 kr, mindannyian Budapestről, és tekintetes Csóboth Miklós ivtartó Ku-

csulátról 80 kr. Összesen 18 frt. A 105. számú gyűjtő-iven: T. Kone József tanár 1 frt. A 188. számú gyűjtő-iven a zágoni ev. ref. egyházközség 2 frt. A 18. számú gyűjtő-iven: gróf Pejacevich Todor ő méltósága Budapest 10 frt. A 200. sz. gyűjtő-ivéről újból 5 frt küldetett be, mint tek. Falk Károly kőhalmai kereskedő adománya. A 63. számú gyűjtő-iven: gróf Ciráky Béla főispán ő méltósága 6 frt. A 122. számú gyűjtő-iven: br. Kemény László gondnok ő méltósága 3 frt. A 38. számú gyűjtő-iven gróf Haller Ferenc ő méltósága 2 frt. A 135. számú gyűjtő-iven: tek. Makkai Domokos tanár Nagy-Enyed 1 frt. A 139. számú gyűjtő-iven: mltgos Damokos Antal törv. elnök 1 frt. A 129. számú gyűjtő-iven gróf Bethlen András főispán ő méltósága 5 frt. A 7. számú gyűjtő-iven: tek. Gagy Samu polg. isk. tanár 1 frt, Fogaras. A 120. számú gyűjtő-iven: Tisza Kálmánné, szül. Degenfeld Ilona grófnő ő nagyméltósága 5 frt, és gróf Bánffy Miklós egyházközségi főgondnok ő nagyméltósága, mint ivtartó 5 frt, Budapestről. A 28. számú gyűjtő-iven: br. Kemény György főispán és főgondnok ő méltósága 2 frt, Tordáról. Az 50. számú gyűjtő-iven: Alsó-Zsolcáról ivtartó tiszteletes Vattay István 1 frt, az egyház 50 kr, Dallos György 10 kr, Farkas János 30 kr, Magos András 4 kr, Magos Mihály 6 kr. Összesen 2 frt. A 78. számú gyűjtő-iven: tek. Bihari Sándor tanár Marosvásárhelyről 1 frt. A 33. számú gyűjtő-iven: nagyságos Kis Károly főgondnok, Nagy-Szeben 1 frt, A 182. számú gyűjtő-iven: tiszteletes Nagy József, Nagy-Szeben 1 frt. A 145. számú gyűjtő-iven: nagytiszteletű Solymosi István esperes, Bögrőz 1 frt. A 106. számú gyűjtő-iv után: tekintetes Mentovich Elek, Marosvásárhelyről 3 frt. A 157 számú gyűjtő-iven nagytiszteletű Hegedüs Lajos esperes, Gerend 2 frt. A 12. számú gyűjtő-iven: nagyságos Ilyés Károly kir. tábl. bíró és gondnok 1 frt. A 16. számú gyűjtő-iven: méltóságos Lészai Ferenc főgondnok 2 frt. A 37. számú gyűjtő-iven: ivtartó tek. Nóvy Vilmos, Alsó-Zsolcán 1 frt és br. Vay Sándor ő méltósága, Golopp 1 frt, összesen 2 frt. Az 53. számú gyűjtő-iven: méltóságos Deák Farkas, Budapest 1 frt. A 39. számú gyűjtő-iven: nagyságos Apáthy Péter, Mikefalváról 1 frt.

Jelen közleményen összesen ki van mutatva 93 frt, mely a már nyugtázott 185 frt 53 kr-hoz adva, az orgona-alap 278 frt. 53 krt tesz ki.

Nem mulasztom el, jelen alkalommal is azon kedves kötelességet, hogy meleg köszönetet fejezzek ki. Fogadják a kegyes adakozók, kik vallás- és nemzetiségi kérdésen felül emelkedve, szent ügyünk érdekében meghozták a nagylelkű áldozatot. Az Istennek áldása sokasuljon meg valamennyin.

Nagy József,
ref. lelkész.

Hivatalos rész.

212—1886. eljk. sz.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A székely-udvarhelyi ev. ref. kollegiumhoz a) a német nyelv segéd-tanári tanszékére, 3 évi időtartamra, évi 600 frt illetményen, és

b) a klassika-filologia 2-ik tanszékére, helyettes minőségben, 1 évre, évi 800 frt illetményen, pályázat hirdettetik.

Folyamodványok, képesítési és szolgálati bizonyítványokkal felszerelve, aug. hó 10-ig, a székely-udvarhelyi ev. ref. kollegium igazgatóságához küldendők.

Az előjárásnak, Sz.-Udvarhelyt, 1886. július 6-án tartott üléséből.

Sebesi Ákos,
algonok.

Solymosi Endre,
jegyző.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XVI. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1886. JULIUS 29.

30. SZÁM

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő-ségi iroda — hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Tudomás-vétel végett.

A második félelvől elmúlt egy hónap és azoknak fele, kiknek lapunkat küldjük, papok, vagy egyházak, még hátrálékban vannak a fizetéssel. Emlékeztetjük olvasóinkat, hogy lapunk hivatalos: a teljes példánynak meg kell lenni az egyház levéltárában, de azt nem ingyen kapják, hanem a lap homlokán meghatározott díjért.

Ha a lap meg nem lesz a levéltárban: felelősséget vonnak magukra. Én pedig ingyen nem küldhetem és a kik eleget nem tesznek kötelezettségüknek, szeptemberen kezdve, felfüggesztem a lap küldését. Ime, a dilemma. Tessék választani.

Kérem az illetőket és esperes-társaimat, hogy intézkedni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, júl. 28. 1886.

Szász Gerő,
a „Prot. Közl.” szerkesztője és kiadója.

Az igazg. tanácsnak évi működését tárgyazó jelentése az egyházkerületi közgyűlésen.

(Folytatás)

Az egyetemes konvent múlt évi november 17—25 napjain egybétülvén, 39 jegyzőkönyvi sz. alatt kelt határozatával megalkotta az országos közalap kezelési szabályait, úgy a gyülekezeti, mint az egyházmegyei hatóságok részére megadván a szükséges utasításokat; részünkről az eljáró közegeknek szívökre, lelkökre kötöttük a magyar protestantismus jövő felvirágzásának hathatós gyámolítására hivatott segélyalap életerős fejlődésére nem csak a hátrálékok gyors felhajtása s az évi rendes járulékok tapintatossággal párosult pontos befizetése által a szabályok köteleességszerű teljesítését, hanem az ügy iránt való meleg érdeklődésből s hő szeretetből hűveinkben az áldozatkészség fölkelését, élesztését s ez által a közalap növelésére adományok gyűjtését.

Az országos közalapból egyházaink részére 12650 frt. papjaink részére 5925 frt. együtt 18,575 frt. segély utaltatott ki a konvent által. Az anyagi terhek megsokasodott súlya alatt görnyedő 105 gyülekezetünk köszöni ezen alap jótékonyágának, szorongatott helyzetének könnyítését és 87 szűkölködő lelkészünk emlékezik hálásan vissza azon gyámolításra, mely nélkülözéseinek keserűségét egy időre elfelejteté.

Midőn ezen segély megszavazásáról és a javadalom összegek kiutalásáról egyházainkat és papjainkat értesítettük, 2140 sz. a. felhívást intéztünk az utóbbiakhoz az iránt, hogy a gyülekezet előtt a közalap vallás-erkölcsi és emberszereteti magasztos célját hangsúlyozó leiratunkat olvassák fel, terjeszszék a közalap üdvös hatásának ismertetését. Figyelmeztettük pap afiait, hogy ez évben is a reformáció évfordulója alkalmával intézzenek buzgó felhívást a gyülekezethez perselypénz adakozásra. Tekintettel arra, hogy számos gyülekezetünk azon építési szükségletét, melyre a segélyt kérte és nyerte, csak is részben gyűjtötte egybe, az építkező egyházaknak adott segély leküldését azon feltételhez kötöttük, hogy ha az egyház esperesi úton teendő fölterjesztésben kimutatja, hogy az építés befejezésére elégséges alappal rendelkezik; de, mert az egyetemes konvent megkívánta, hogy minden segélyezett nyugtája küldessék fel, a segélyezetteket útasítottuk a nyugták felküldésére, melyek igazgató-tanácsunk által a közalap-bizottságnak a maga idejében fel fognak terjesztetni.

A konvent által a ref. egyetemes papi és tanári nyugdíj, valamint a tűzbiztosítás tárgyában kidolgozott szabálytervezetere nézve, felhívtuk az egyházmegyéket és kollegiumokat előjáróságait véleményük beadására és azokra vonatkozó jelentésünket külön nyújtottuk be a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés elé.

3. A br. Baldácsy prot. alapítvány igazgatósága folyó évi március 14-kéről közölte az 1885. évi alapítványi számadás kivonatát, egybehasonlítva ugyanazon évi költség-előirányzat tételeivel, mely szerint tett:

	Befolyt	Előirányzott
1. a bevétel	63,809 frt. 49 kr.	64,923 frt. 73 kr.
2. a kiadás	58,506 frt. 90 kr.	55,399 frt. 83 kr.

maradt 1885. dec. 31-én 5,302 frt. 59 kr.

Előterjesztette az 1886. évi költség-előirányzatot, mely szerint a bevétel 51,145 frt. 14 kr.

a kiadás 18,152 frt. 31 kr.

a bevételi többlet 32,992 frt. 82 krral vétetett fel. Megjegyezzük tájékoztatásul, hogy az előirányzott kiadás összegéből 9000 frtnál valamivel több vétetett fel törlesztési kölcsön apasztására, kamat- és költségjárulékok fizetésére.

A bevételi többletből, az igazgatóság ajánlatára, az alapítványi-bizottság 22,000 frtot az egyházkerületek részére kiadandónak határozott oly módon, hogy a kiszolgáltatás két egyenlő részben történjék.

Egyházkerületünket illető 2000 frt összegnek, az alapítvány-levéiben felsoroltak közül, mely célra és minő arányban megállapítása tárgyában igazg.-tanácsunk külön előterjesztést nyújtott be a főtiszt. egyházkerületi közgyűléshez.

4. Igazgató-tanácsunk munkásságát a számadatok a következőleg tüntetik fel.

Beadott 2467 ügydarab, a múlt év megfelelő időszakához hasonlítva, ez évben több adatott be 259 darabban, holott a nyomtatványok megrendelése és elküldése titkári kezelés alá adatván, ez által a hivatalos szám 200-nál többel csökkent.

A beadott ügydarabok közül ellátott 2365, ellátatlan 62 drb. melyek főleg az utóbbi napokban nyújtattak be. Postai úton 3575, helyi kézbesítés mellett 1175, együtt 4750 határozat lett kiadva, 98 darabbal több, mint a múlt év megfelelő időszakában.

Tartott összesen 49 ülés, melyek közül 12 nagy és 37 rendes ülés volt és így jelentékenyen több ülés tartatott.

5. Egyházkerületünk közigazgatásának fejlődő rendes folyamát nem csak ez en számadatok tüntetik fel, hanem azon tevékenység nyilvánulása is, mely az egyházak beléletének szervezésében, egyházi épületek építésében és alapos javításaiban nyer kifejezést. A nagyobb építkezésekről ez idő alatt felülvizsgálatra felküldött tervrajzok és költségvetések és azokkal kapcsolatosan kiadott építési engedélyek e tekintetben dicséretes előhaladás mellett tesznek tanúságot.

Bethlen-kollegiumunk diszes tanhelyiségét felépítette, sz.-udvarhelyi collegiumunk már tarthatatlanná vált rozant főépületének kiépítését munkálatba vette.

Segesvári egyházközségünk részére papi lakással ellátott telek s templomhely vásárlására ujabban 2500 frt. kölcsönt utalványoztunk.

Besztercei most alakult anyaegyházunk épülő temp-

loma költségeire megszavazott 2000 frt. segílyt folyóvá tettük.

Pusztakamarási egyházunk temploma kijavítására, tornya s papi háza felépítésére 3000 frt. segíly kiutalását határoztuk el.

6. Egyházkerületünk pénzalapjairól az 1883-ik évről az összes számadások, 1885. évről az özvegy-árvai, teremi és missió-számadások beadattak.

Elkészítette igazgató-tanácsunk a központi kezelés alatt levő minden egyes alapnak részletes és összesített leltárát, valamint úgy a tőke-vagyonnak, mint a jövedelemnek, az egyes vételjogosultak nevén s külön lapon vezetett főkönyvét úgy, hogy most már minden alapnak és minden vételjogosultnak úgy az összes vagyona, mint évi bevételének mennyisége bármikor és azonnal meg tudható.

A közvetlen egyházkerületi kezelés alatt álló alapokról, valamint központi felülvizsgálás alá tartozó pénztárakról vezetett számadások benyújtását, ellátását és a hátrálékosokat feltüntető táblás kimutatás a közgyűlés jegyzőkönyvéhez lesz mellékelve.

7. Egyházkerületünk pénztárának rögtönös vizsgálata ez évben is megtartott s a pénztári készlet hiánytalanul és rendben találtatott.

A „Gr. Mikó“ alap kimutatását lásd a jegyzőkönyv végén 2 sz. mellékleten. Mivel az alapítványi intézkedés értelmében 5 $\frac{1}{2}$ %-os m. földhitelintézeti záloglevelekbe fektetett tőkék ez év ápril végével kisorsoltaknak tekintetnek, s azok beváltása tovább nem halasztható, igazgató-tanácsunk felkérte a boldog emlékü alapító utódait az iránt nyilatkozattételre, hogy minő értékekben kívánják ezen alap tőkéjét elhelyeztetni s a nyilatkozat beérkezése után megteszszük a lépéseket az alapítványi intézkedésnek szabályszerű és oly módon leendő módosítására nézve, hogy ez által a boldog emlékü alapító előtt állott cél lehető legsikeresebben éressék el.

Az államsegély kiosztását tárgyzó kimutatást, lásd a jegyzőkönyv végén 3 számú mellékleten.

8. A collegiumok és alapítványi pénztárakról felterjesztett ez évi költségvetések általában véve, vagyons és jövedelem-emelkedést tüntetnek fel.

A középtanodák rendezését tárgyzó törvény követelménye, általában véve, túlszárnyalja a meglevő alapokból várható anyagi erőt; ezen helyzetük vezették collegiumaink előjáróságait, a kolozsvárit kivéve, az államsegél yért folyamodványaik benyújtására s a beadott kérvények felterjesztettek az egyetemes konventhez, melyeknek kedvező ellátásuk végett a szükséges lépések folyamatba tétettek; ez uttal csak azt említjük fel, hogy s.-szti.-györgyi collegiumunk a múlt évben kénytelen volt, mintegy 1000 frt tőke-vagyonából költeni el rendes háztartására, melynek azonban nagy része, a hátrálékok megrendelt gyors felhajtása folytán, már visszahelyeztetett.

Kollegiumaink költségvetései az évi bevételek összegének a következő százalékait tüntették fel bevételi többletül: a n.-enyedi 1.38%, a kolozsvári 0.61%, maros-

vásárhelyi 8·04⁰/₀, sz.-udvarhelyi 25·49⁰/₀, szászvárosi 1·46⁰/₀, sepsi-szt.-györgyi 0·34⁰/₀; zilahi kollegiumunk költségelirányzata 2·69⁰/₀ bevételi kevesletet, illetőleg, deficitet mutat ugyan fel, de a 2300 frtot tevő hátrálék-követeléséből mit sem irányzott elő bevételbe, mely hátrálékok erélyes és gyors felhajtása által nem csak hiányát fedezheti, de a felhajtandó hátrálékok nagy részének tőkésítése által, vagyoni egyensúlyát is helyrehozhatja, mi végett az utasítást megadtuk.

Az egyházkerületi bizottság, a kolozsvári kivételével, mindenik kollegiumunkat megvizsgálta, de mert ezen megbízatását részben csak a legközelebbi időben teljesítette s észleleteiről szóló jelentését a közgyűlést közvetlen megelőző pár nappal nyújtotta be, nem állott rendelkezésünkre elégséges idő ezen nagy fontosságú és terjedelmes ügy előkészítésére. A mennyiben a főt. közgyűlés szükségesnek itélné, a vizsgálat eredményeit most tárgyalni, a jelentés rendelkezésre áll s egy kiküldendő bizottság véleményes jelentése alapján tárgyalható lenne. Ha pedig a netalán szükségesnek mutakozó részletesebb tárgyalás indokából, ez ügy most a napi rendről elhalasztatnék: kérjük a főt. egyházkerületi közgyűlést, méltóztassék, felhatalmazni igazg.-tanácsunkat, a beadott jelentés ellátására s a szükségesnek találandó intézkedések megtételére.

(Folyt. következik.)

A „Prédikátori Tár“ ügyében.

(Vége.)

A mit eddig mondtam, az megvalósítandó vállalatunk „irányára“ vonatkozott. Ugy hiszem, a legjobb és a leghelyesebb út, a melyet választhatunk. Ez az evangyeliomi álláspont. Az a publikanus, az a halász; Lukács, az orvos és János, ki csak szeretett: távolról sem gondoltak azokra a szemén-szedett dogmatikus definíciókra, melyek Krisztus evangyeliomát azzá tették, a minővé ma némely doctrinair tenni akarja. Hogy a tudósok mi mindent ki tudnak magyarázni az evangyeliomból, különösen Pál apostol levelei nyomán, az rám kevésbé tartozik. Én oda borulok a megváltó lábaihoz; hallgatom a „Hegyen“ mondott beszédet; elmegyek a kánai menyegzőbe; szívemre veszem a bűnös asszony nyál való találkozását; megihat a samaritanus historiája; suttogom utána a „Miatyánkot“, és gyönyörködöm a kisdedekben, „kiké a mennyeknek országa.“ Hol van ezekben a dogma; istenen kívül, hol van itt a megfoghatatlan; hol van itt a scholasticismus, mely miatt ma sok felületesen gondolkozó elfordul a templomtól, és kész, megtagadni a vallást, és az istent?

Keresem, és nem találok. És jó, hogy nem találok.

De megtalálom azt a világot, melyben minden szép, felemelő és magasztos. Az a világot, melyben az árva ott nyugszik édesanyja melengető keblén; a ki elbukott, megleli a fölemelő kezét; a kinek szíve fáj, nem sajog reménytelenül és a kinek szeméből hullanak a keserűségnek könnyei, már nyomon követi az enyhület, a vigasz-

talás; és ha megemésztettük a mi esztendeinket, nem örökre halunk meg, lelkünket szárnyaikra veszik a végtelen világok. Krisztus evangyeliomát olvasva, magyarázva, prédikálva: templommá lesz a templom, melyből sugárzik a béke, a könyörület, az irgalmasság, a szeretet és nem elválassza az embereket felekezetekké, hanem egyesíti Krisztus igaz tanítványáivá, hogy „legyen egy akol, egy pásztor.“ Oh, a ki Krisztus evangyeliomát felfogja, a kinek az mindennapi kenyere: az nem tarthatja abszurdumnak ez örökszép kijelentést; annak szívéből, lelkéből és minden erejéből arra kell munkálkodni, hogy ez közelebb jöjjen mihozzánk, mely csak az által lehetséges, ha az emberek jók, igazak, hívők lesznek; ha nem a dogmák felett folytatnak áldatlan versengést, hanem ha az erkölcsi törvények tiszteletében és végrehajtásában szentelik meg önmagukat, és egész életüket.

Né, csaknem prédikáció-írásra adtam fejemet, holott csak cikket írok a „Prédikátori Tár“ ügyében. Nem tehetek róla. Akadémiai útam leszámításával, harminc esztendeje, hogy pap vagyok. E hosszú idő, a magam és mások példája által, megtanított arra, hogy a templomi cathedra teljességgel nem akkor felel meg céljának, ha merev dogmatizmussal untatjuk hallgatóinkat; hanem, ha az evangyeliommal kezünkben, szívünket adjuk át, lelkünknek melegével igyekszünk áthevítani másokat és az életnek virágait ontjuk azoknak lábai elébe, kik a megpróbáltatásnak utjain járnak. Oktasson a templom, de ne untasson. Tanítson, de ne a metaphisika mélységeivel és magasságaival, melyek a tömegekre nézve teljesen érthetetlenek, hanem azokkal az argumentumokkal, a melyeket ingyen nyújt a természet, a tavasz és nyár áldásai, a gyakorlati életnek örömei és szenvedései. A templomot nem szabad leszállítani a földre és nem szabad felemelni az égbe a templom összekötő kapocs az ég és föld, isten és ember között. Ember legyen, ki a cathedrárt méltólag betölteni tudja. Bizony, ember!

Ám, emberek vagyunk mindnyájan gyarlók, gyöngéek, erőtelenek. Huszonnégy éves korunkig tanulunk végtelenül sokat. Akkor kimegyünk papnak. Az egyház ránk bizza testi és lelki, anyagi és erkölcsi életét. Járunk kell a magunk lábain. Gondolkoznunk a magunk eszével. Éreznünk a saját szívünkkel. És azon vesszük észre magunkat, hogy nekünk apostoloknak kellene lenni: hogy föl kellene venni Krisztus keresztjét. És meg kell vallanunk: hogy véghetetlenül keveset tudunk és a mieskét tudunk is, azt sem érvényesíthetjük.

Mert hiában hajtják a rigoristák, hogy a pap legyen csupán pap. Ez absolute lehetetlen a protestáns papra nézve. És jó, hogy így van. Nekünk szét kell darabolni magunkat. Belőlünk követeli a maga részét a család, a társadalom, a hazánkhoz való ragaszkodás, a közélet száz meg ezer nyilvánulása. Nem a kortes virtuskodásairól beszélek, melyek éppen oly undorító, mint egy oly élet, mely tunya semittevésben hervad el hanem beszélek arról, hogy a protestáns papnak, kit nem kötnek a zárda nyügei, kovásznak kell lenni minden nemesebb törekvés

ben; ott kell állani a gáton, kezében a zászlóval és érezni, és gondolkozni és cselekedni. Így cselekedett Pál; bizonyítják levelei, hogy egy egész világ dolgát vállain hordozta. Így cselekedett Luther, ki ha Wittenbergában lehajtotta volna fejét, ma nem lenne reformáció. Így cselekedett az én reformátorom, Zwingli, ki a halálba ment Kappelnél, csak hogy igazán betöltse felséges hivatását. És ez óriási feladathoz járul még a gyöngén javadalma-zott állás aggodalma, nem egyszer a mindennapi kenyér szüksége és ezek miatt ama lelki háborgások, melyek nem ismerik azt a megnyugvást, mit a szellemi munka teljességgel megkövetel és a melynek hiánya nem egyszer képtelenné teszi a papot arra, hogy legfelségesebb hivatására, a cathedrara gondoljon.

Ime, a „Prédikatori Tár“ szükségének indoka.

Igen helyesen fogta fel „Egy falusi pap“ barátom a vállalat rendeltetését és jelentőségét. Ilyen alkalmakkor megbecsülhetetlen haszonnal forgathatunk egy oly könyvet, mely indulatainkat visszazökkenti a rendes kerékvágásba; szem előtt tartva a keresztyénség magas eszményét, a mi életünkben, a mi gondolkozásunkból és a mi szükségünkben merített eszmék által mutatja meg azt az irányt, a mely felé haladnunk kell, hogy hallgatónknak hasznára lehessünk. Jó az angol Spurgeon, jó a német, bár elcsépett Schwarz, Alfeld, Müllensiefen, jó a francia Coquerel, Colani, Bouvier és a többi: de bizony, ezek nem a mi vérünkben való vér. Ezeket olvasva, mint ha oly vidéken járnánk, melyen nem ismerjük a forrásokat; elfáradásunkban, nem tudjuk, hol keressük az enyhületet s utóvégre is, jól esik, visszatérni a mi ismerős falucskánk szerény bokraihoz.

Bizony jó, visszatérni! Idegen nemzet poetáit, prédikátorait olvasva, észrevétlenül magunkba szívjuk az idegen gondolkozást. Elveszítjük önállóságunkat és leszünk szolgai utánezók. Lenyűgöznek a formák. Elsajátítunk oly rendszereket, melyek népünk felfogásától, temperamentumától teljesen idegenek. Hozzáuk még nem hatott el a legmodernebb theologia extractuma, a Strausz Dávid és Darwin tudománya nem olvadtak úgy össze, hogy azt a pap sikerrel hirdesse a templomi szószerkeztől, és ha ezt mégis teszi és a hívek távolmaradásukkal tündökölnék: ez nem a vallás hibája. A nyelv-reformator, Kazincy, addig fordította a német idylleket és sonetteket, hogy mint poetát soha meg nem értette a magyar; míg Petőfi és Arany a nemzet profétái lettek. Önállóságra kell törekednünk. Bármint általánosak legyenek is a keresztyénség elvei, eszméi: a mi népünk szükségéhez, gondolkodás-módjához kell alkalmaznunk magunkat. Van magyar költészet, magyar zene, magyar képzőművészet; nó hát, én nem megyek odáig, hogy magyar egyházi szónoklatot sürgessek, de minden esetre, munkálkodásunknak sikere, föltétele attól függ, hogy el ne szakadjunk fajunktól, ne hirdessünk idegen dolgokat még a templomban is. Hiszen, per eminentiam, magyar egyház vagyunk; ne csak az alkotmány tiszteletében legyünk azok, hanem legyünk azok mindenek előtt azon a téren, melyre hivatásunk első sorban kötelez.

Tán, igen is messze mentem attól, a mit mondani akartam. Legyen ez csak úgy közbe vetve. De annyi bizonyos, hogy nekünk itthon kell maradnunk. Önmagunkból kell meritenünk. Fenn kell tartanunk hagyományainkat. Kifejteni tehetségeinket. Birnunk kell egy oly térrel, melyen mindenki megmutathatja versenyképességét. Az első haladjanak előttünk; mi kövessük őket. A kinek több adatott, adjon többet; de a gyöngébb se fáradjon el a nemes vetélkedésben. És tanuljunk egymástól. Erre a legalkalmasabb tér egy „Prédikatori Tár“, melynek tartalmát sokan gazdagítják és a melynek fentartását biztosíthatja a sokak egy néhány fillére. Mert erről is szó van.

Már hiában; az irodalomnak ez ága nálunk nem számíthat pártolásra. Egy általában, nincs közönsége. Az önálló kiadást sokan megkísérették és sokan megbánták, nem csupán azért, mert anyagi kárt szenvedtek, hanem, mert véghetetlenül leverő annak tudata, hogy nincs olvasó közönsége. Mi sem számíthatunk arra. Ha szükségesnek, hasznosnak tartjuk: akkor csak magunknak csinálhatjuk „in usum Delphini“; bele kell nyugodnunk abba, hogy „irta, szerkesztette és olvassa“ az erdélyi egyházkerület papsága. Lehet, sőt erős reménységben élek, hogy későbbre meghallgatnak mások, a testvér-egyházkerületek is, de addig magunknak meg kell erősödni, ki kell fejteni tehetségeinket. Meg kell mutatnunk, hogy miként gondolkozunk, hogyan érzünk, mik vagyunk és mikor bebizonyítottuk, hogy valamik vagyunk; akkor nem csupán magunknak szolgáltunk, hanem szolgáltunk az egyetemes magyar protestáns egyházi irodalomnak, mely ez által is lökést kap és jönnek mások, kik az általunk megkezdett csapáson haladva, egy porszemmel járulni fognak az e nemű irodalom fejlesztéséhez.

Ez teljességgel nem azt teszi, mint ha sokra ne becsülnék az eddigi törekvéseket, mint ha elismerni ne akarnók azokat az érdemeket, melyeket méltán megkövetelhetnek azok a vállalatok, melyek ilyen irányban, ilyes céllal ma is fennállanak. Csupán azt teszi: hogy mi is járulni akarunk ahhoz; szemeink előtt tartva a mi házi szükségünket és megtisztelni akarván magunkat azzal a nemes becsvágygyal, hogy a magunk módja, a magunk szükségai és felfogása szerint akarunk szolgálni a legmagasabb érdekeknek.

Ilyes felfogásban levén, első kötelességem, hogy elhárítsam magamtól még látszatát is annak, mint ha azt hinném, hogy a tizenhárom évvel ez előtt megjelent három kötet „Prédikatori Tár“, avagy csak részben is, megfelelt volna feladatának, mint azt „Egy falusi pap“ barátom sejtetni engedi. Akkor a kezdet nehézségeivel küzdöttem. Csoportosítani kellett a szellemi erőket és küzdenem kellett anyagi bajokkal. Az első nem csalt meg; az utolsóról — ne beszéljünk.

Most, biztosabb alapon szeretném megkezdeni e szép vállalatot; ha ugyan paptársaim bizalma engem tisztel meg a szerkesztéssel. És ha megtisztel, csak annak tulajdonítom, mert a központban lakván, összeköttetésbe

léphetek kiadóval, nyomdával és kevesebb fáradsággal esz-
közlhetem az editiót.

Én a szerkesztést kész szívvel elvállalom. Az én
koromban már nem lehet szó ambícióról. Elvállalom, hogy
szolgálhassak paptársaimnak. Elvállalom, hogy szolgálhas-
sak az ügynek és mert meggyőződéseim hajt, kerget, hogy
oly cél áll előttünk, melynek csak lehető megközelítése
is véghetetlen haszonnal fog járni egész egyházkerüle-
tünkre.

De az anyagi dolgok elől sehogy sem térhe-
tünk ki. A kiadás költségeit okvetetlenül fedezni kell
valakinek. A mely pillanatban tisztában leszek azzal, hogy
van háromszáz előfizető, ki 1 forintjával megszerezni
akarja a „Predikátori Társ” új folyamát, abban a
percben hozzá kezdek a szerkesztéshez és még ebben az
esztendőben megjelenik a IV-ik füzet úgy, hogy nem csak
az előfizetők, hanem minden paptársam megkapja és e
szerint 230 pap ingyen. Látni való dolog, hogy itt nye-
reségről szó sem lehet.

És miután ez már egyáltalában nem hivatalos
ügy, tisztelettel és bizalommal kérem fel paptársaimat és
az érdeklődőket, hogy e tekintetben kezdjék meg a mun-
kálkodást egyházmegyéjükben. Szólítsák fel mindazokat,
kik előfizetni akarnak, legyenek papok, vagy világiak és
a névsort közöljék velem folyó évi szeptember 1-ig. Ha
a jelentkezők száma fedezi a költségeket, én minden
jutalom várása nélkül, azonnal megkezdem a szerkesztést,
sőt már ez évben kezükbe juttatom a „Predikátori
Társ”-t.

Ha minden egyházmegyében csak egy-két buzgó
ember akad, ki e tekintetben nem sajnálja a fáradságot:
hiszem, hogy törekvésünket siker fogja koronázni.

Paptársaimat felkérem, hogy a „Predikátori Társ”
számára, legalkalmasabbnak vélt beszédeiket, ugyan-
csak szeptember 1-ig, hozzám beküldeni sziveskedjenek.
E beszédek lehetnek templomi közönségesek, vagy
alkalmiak; lehetnek temetésiiek, vagy kereszte-
lési és esketési agendák.

Hogy e tekintetben némelyes ösztönt adjak a mun-
kálkodásra, csekély tehetségemhez képest, ezennel a ra ny-
ban 100. franc pályadíjat tűzök ki. És pedig 60. fran-
cot egy közönséges vasárnapi beszédre; 40. francot
egy templomi alkalmi beszédre, mely szeptbr. 1-ig hoz-
zám beküldendő, egyszerűen ráírva, hogy „pályamunka.”
Főkellék: evangyeliomi felfogás; tiszta moral; világos
irány; népies, de irodalmi hang és szónoki erő. A pályá-
bírák nevét később fogom közölni.

Istennek áldása törekvéseinken!

Szász Gerő.

Felhívás a besztercei templom érdekében.

Beszterce városának hajdan virágzó ev. ref. magyar egy-
házát Básta György 1603-ban temetőtalpából földulván, s hi-
veit az utolsó csecsemőig lekaszaboltatván, azóta református
magyar embernek a szász Beszterce városában megtelepedni,

József császár idejéig, nem lehetett. Innen kezdve azonban,
annyira szaporodott a református magyarok száma, hogy azok-
nak vallásos érdekeiről is gondoskodni kellett; mihez képest,
előbb a sófalvi, később a kentelki ref. egyházközségek anyás-
kodása alatt, a ref. hivek leányegyházközséget alakítottak. A
távolság, s ezzel kapcsolatos más nehézségek folytán, ez az
állapot azonban nem elégítette ki ref. hiveinknek az egyház
folytonos gondoskodása utáni vágyait, s elhagyatottságukkal
minél szembetűnőbb különbséget képezett a lutheránus szász,
a róm. kath. német és a gör. kath. román testvéregyházak
szervezetének erőteljessége, annál inkább élénkült lelkükben a
sóvárgás, mely a koronás zsoltáriró epedő ajkain azon föl-
kiáltásban szólalt meg: „Uram, a te házad iránti buzgó sze-
retet megemészt engemet!” S midőn ez a vágy a sokáig el-
fojtott tűz lángjával kitört, s arra készítette a még gyöngé és
szervezetlen gyülekezetet, hogy minden készlet hiányában, gyűj-
tés útján, diszes templomot emeljen magának, ezért csak az
ítélheti el az egyházközség akkori intézőit, ki nem emlékezik
eléggé élénken vissza a hatvanas évek levegőjének villamossá-
gára, melynek gerjesztő hatása minden elfojtott vágy és lap-
pangó reménykedés szabad röppenéseinek szárnyait egyszerre
megoldotta.

Bizonyára szép, nemes és minden hazáját szerető lélek
előtt kedves cél volt, Besztercén református templomot épi-
teni, s annak oltárán a hazafiság szent tűzét fölgyújtani. A
nem kevésbé fontos közérdekű vállalkozások által igénybe vett
közönség azonban szeretetteljes adakozásával nem bírta meg
ezt a feladatot s ezelőtt 16 évvel a diszes templom kiépítése
közepén megakadt. Folytonos gyarapodás következtében, a laza
leányegyház-községből időközben anyaegyház-községgé szervez-
kedett református gyülekezet abban a meggyőződésben van,
hogy az elődétől átörökölt azon szándékot, miszerint Besz-
tercén a magyar hazafiságnak folyton melegítő tüzhelyet léte-
sítsen és állandósítson: szent kötelessége megvalósítani; mihez
képest, legsürgősebb feladatává tűzte ki félben álló templo-
mának kiépítését. E végből, egy építő-bizottságot olyan fölha-
talmazással küldött ki, hogy a vállalkozásra szükséges eszkö-
zöket szerezzék be. Nagy kötelességének az alulírt építettő-
bizottság miképen felelhetne meg? Az ezen célra szükséges,
több mint 10,000 forintot, honnan teremthetné elő? Ha nem
léteznének az isten dicső országának terjesztésén igaz keresz-
tyén szívvel örvendőlk között számtalan olyanok, kik feles-
legeikből kész örömet áldoznak, kivált olyan célokért, melyek
a hazaszeretnek igen kényes helyeken és körülmények között
jó szolgálatokat tenni, hivatva vannak.

Ez a tudat bátorítja föl az alulírt építettő-bizottságot
arra, hogy azon tiszteletteljes kéréssel forduljon (cim), misze-
rint bármely csekély adománnyal az említett szent célt ne
csak elősegíteni méltóztassék, sőt a környezetében található
lelkes hazafiak között ne terheltezzék a mellékelt iven gyűj-
tést is eszközölni.

Az írás szent szavai szerint: „menyből jön minden jó
adomány és tökéletes ajándék.” Szives adományát s becses fá-
radozásainak eredményeit olybá vennék, mintha istenes célunk
elősegítésére azokban a magyarok istenének szeretetteljes ke-
gyelme biztatólag mosolyogna ránk, s míg egyfelől örökös
benső hálára éreznők kötelezve magunkat a szorultságunkban

oly készséges szeretettel nyújtott segedelemért, másfelől nem szünnénk meg áhítatos lélekkel kérni az egek urát, hogy a maga forrásainak végtelen bőségéből oly sokszorosan fizesse azt vissza, mint a milyen jó szolgálatot vélt azzal teljesíteni istennek és a hazának.

Melyek után, midőn arra kérnők, hogy netaláni szíves küldeményét méltóztassék hozzánk küldeni, ügyünket és magunkat hazafias hajlandóságába ajánlotlan, kiváló tisztelettel maradtunk

Besztercén, 1886. március hó 24-én
A besztercei ev. ref. templom építetd-bizottságának nevében:

Br. Bánffy Dezső s. k.

az erdélyi ev. ref. egyházkerület főgondnoka, mint elnök.

Vályi Elek s. k.

Szeremley Lajos s. k.

esperes-lelkész.

kir. tanácsos, főgondnok.

Vladár Albert s. k.

jegyző.

T Á R C A.

Jegyzetek a besztercei ev. ref. egyház történetéből, 1600-tól kezdve.

Magyarország délkeleti határszélén, a magas Kárpátok lábánál, hol a mongolok az egykor virágzó Ó-Radna bányavárost feldúlták, romba döntötték, s a besenyők utódai és magyarok kipusztításával, othont készítettek a bevándorolt németeknek, szászoknak; ott, hol Hunyadi, besztercei gróf, vára sokáig dacolt a romboló idővel, s a haza ellenségeivel, s 62,048 oláh és 23,113 szász által lakott Beszterce-Naszodmegye székhelyén, a szász Beszterce városban, a 15-ik század végén virágzó magyar telep volt; a protestáns vallás feltűnésének első éveiben a német egyetemeken tanult nagyevű Heltai Gáspár és mások reformálták a kies Erdély magyar lakosságának nagyobb részét: Besztercén jól szervezett magyar református egyház volt templommal, pappal és jelentékeny egyházi vagyonnal rendelkezett. De jött a pusztulás órája; mert a Rudolf császár által Mihály havasalföldi vajda ellen Erdélybe rendelt Básta György, Csáki István magyar hadával egyesülvén, 1600 évi szeptember 18-án Mihály vajdát Miriszlónál tönkre verte, Erdély korlátlan ura lett, lakosait, kik már különben is részint a törökök, részint Mihály hadai és főként az akkor borzasztóan dühöngött éhség és pestis által nagyon megriktultak és teljesen elszegényedtek volt, az ország egyik szélétől a másikig pusztította; különösen az uralkodó vallástól elszakadt reformátusok valának dühének kitéve, azoknak vagyonát a legkiméletlenebbül rabolta, templomaikat dulta, égette.

Básta György 1602. évi február 2-án 4000, mások valószínűtlen állításai szerint 40,000 emberrel Beszterce alá érkezett, s a város mellett elvonulva, Aldorf községben ütötte fel hadi szállását, s az ostrom megkezdése végett, az előintézkedéseket oly módon tette meg, hogy a város déli oldalán fekvő pala-hegyen (Schieferberg) egy ágyu-telepet állított fel, onnan a város falait keményen lövette, a vízvezetékét a városon felül elzárta. Azonban, 1602. február 10-től 21-ig, dacára minden erőfeszítésének, kedvezőbb eredményeket el nem érhetvén, 21 és 22 közötti éjjelen egész csendben lövegeit a palahegyről le, és az akkor keményen befagyva volt Beszterce vizén keresztül, a város falai alá szállítván, az ott volt fűzesből, hajnalra kelve, a falakat keményen lövette, s a harmadik rohammal sikerült a falon tört 3 ölnyi résen a közelebb állott hajdukkal és vallonokkal a városba hatolni. De ezek a Vitéz Miklós parancsnoksága alatt állott besztercei magyar és székely csapatok által, a polgárság segítségével, vissza és a

tört résen kiszorítottak, üldözőbe vétettek, a vár árkan és a Beszterce folyón a jég a nagy teher alatt beszakadt s az ostromló sereg részint elesettekben és sebesültekben, részint a vízbe fultakban jelentékeny veszteséget szenvedve, vonult vissza. A rés betöltetett, s szász Beszterce a magyarok segítségével Básta György rablásától megmentetett.

A besztercei magyarság pusztulása azonban, ezen győzelem után, melynek kivívásában bizonylyan nekik jutott a küzdelem nagyobb része, következett be. Mert a besztercei nagy tanács ily módon a magyarok segítségével megmenekedvén Básta hadaitól, utat és módot igyekezett találni, hogy a városban maradt magyarságtól is szabaduljon: e célból, s azon ürügy alatt, hogy a megvert Básta György vezérrel béke kötéssék, Baierdorfer György főbíró, Schultz György tanácsnok, Rohrmann Gallus besztercei és Kempler András nagydemeteri ágostai ev. lelkészek, megfelelő szász kísérettel, Aldorfra küldettek a Básta György főhadi szállására és vele a békét megkötötték oly formán, hogy

a) A város kötelezi magát, Básta Györgynek 32,000 forint harácsot fizetni.

b) A besztercei és a várost védelmezett magyarságnak pedig legyen szabad a városból bántatlanul eltávozni; vagyis, a történelmi tényeknek megfelelőbben, a magyarság kényszeríttessék a várost elhagyni.

A városban volt nagy számú magyarság először vonakodott, a városból eltávozni; mert tudta, hogy Básta György hasonló esetekben nem szavatartó egyéniség; de két ellenség közzé szorultan, kénytelen volt elhagyni azon várost, melyet a feldulástól néhány nappal előbb elszánt védelme mentett meg.

Ezen kényszerítő helyzetből kifolyólag, 1602. évi Reminiscere vasárnapján, az ispotály-utcán keresztül, s az ezen utca végén volt várkapun át, hol most a Textoris-féle katonai kórházul használt épület áll, vonult ki a magyarság Beszterce városból. Elöl ment Vitéz Miklós vezér, Nagy Albert és Báthory Zsigmond fejedelemnek a követe Bogáthy Miklós, 100 lovassal; ezek után sok szekér a besztercei magyarság értékesebb ingóságaival, asszonyokkal és gyermekekkel terhelt, a szekerek után fedezetül 200 gyalogos.

Básta György várta őket a várkapu előtt és sorfalat képezetett csapataival. Az elvonuló magyarság e között távozott. A mai alsó külvárosi malomnál betértek balra, Budak felé, Szász-Régének, Marosvásárhelynek igyekeztén, hol érkezett hírek szerint, Báthory Zsigmond fejedelem jelentékeny haderővel állott. De Básta György csapataiból néhány száz

utánuk ment: a budaki hegyen, a Hüll nevű helyen a menekülő magyarságot utóljárta, a leggyalázatosabb módon kifosztotta és legyilkolta az egész csapatot, leányokat, nőket levetkőztetve, meggyalázták, a havon, fagyon meztelenül kergették és felkoncolták, maga a vezér, Vitéz Miklós, a megkísértett védelem kezdetén golyó által találva, elhullott. Az egyetlen, ki a vérfürdőből megmenekült, Nagy Albert alvezér volt, s néhányan, kik sebekkel borítva, találtak a közel községek és Beszterce város környékeseinek lakossainál menedéket.*)

A besztercei, legnagyobb részben ev. ref. vallásu, magyarságot ért eme halálos csapás után, következett a gyászos évek egész hosszú sora. Mert 1602-től 1770-ig terjedő 168 év alatt nem vala megengedve, hogy a szász Beszterce városban magyar ember megtelepüljen. II-ik József császár, s az utána következett Ferenc és Ferdinánd alatt a magyarság Besztercén újból szaporodni kezdett, annyira, hogy a mult század végén már több mesterember volt letelepülve, s ezek öreg Szalay József, Képiró Ferenc, Szegedi András, Szabó Pál, Molnár János és Vincellér István vezetése alatt, 1794-ben anyaegyházzá alakulásuk és templomuk felelőse érdekében, élénk mozgalmat indítottak, templomhely kijelöléséért folyamodtak, de kérvényük Beszterce város tanácsa által, egy körmönfont kitérő válaszzsal, 1794. évi november 26-án 1225. szám alatt elutasítottatott.

Vladár Albert,
egyházközségi jegyző.

(Vége következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

= Kolozsvári főtanodánk igazgatójává, az egyetemi tanárságra kinevezett dr. Hegedűs István helyére, az igazgatóság, dr. Török István tanárt választotta meg. Szívünkben örvendünk; és kívánunk erőt, buzgóságot, kitartást, hogy az a szép hirnév, mely méltán környezi e kollegiumunkat, évről-évre öregbedjék. Mint a főtanodának egykori növendékei, mint szülők, mint melegen érdeklődők, sokan csüngünk ez intézet jóvondóján a kegyelet és hála megszentelt érzelmeivel és örvendünk virágzásán, és szívünk szakadna ketté hanyatlásán. Hisszük, tudjuk, hogy ez be nem következik, mert oly igazgatóság és oly tanári kar örködik felette, mely a legnagyobb tiszteletünket érdemelte ki a multban és ez kezesség a jövőre. Crescat, floreat!

= Udvarhelyi egyházmegyénk folyó hó 20-án tartotta meg esperes-választó közgyűlését Székely-Udvarhelyt. Mint a vallásos buzgóság és érdeklődés jelét emeljük ki, hogy a gyűlésen mintegy nyolcvan-on vettek részt, kik mindnyájan „valának egy akarattal“ és most már harmadszor egyhangúlag választották meg Solymosi István barátunkat. A gyűlés mindvégig emelkedett hangulatban folyt le, melyen természetesen nem hiányzott a lakoma, a felkészöntések. Mi pedig szívünk teljességéből jó egészséget és életet kívánunk a ritka

*) Lásd: Bethlen Hist. Tom. V. Lib. XI. Decanus István egykori író művét; dr. Teutschnak az erdélyi szászok történelme című munkáját, de főként „Archiv des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde“ című folyóirat 1874. évi folyamában, Kramer Frigyes tanár által „Beiträge zur Geschichte der Stadt Bistritz in den Jahren 1600—1603.“ című művet, melyből ezen adatok is merítve lettek.

képességű, nagy buzgalmu veterán-új esperesnek, hogy örvendessen sokáig ama gyümölcsöknek, melyeknek fáját ő ültette el ez egyik legjobban adminisztrált és egyik legszebb egyházmegyénk földjébe.

= Fleischmann Riza kisasszony, a Mózes vallásból egyházunk kebelébe tért át. A kereszteleési szertartást lapunk szerkesztője végezte, levén a keresztszülők Gegő József és Szász Gerőné — Gyujtó Róza. Ez már a második ez esztendőben. És ez így van jól. Ha a törökök keresztyénekké lettek volna, midőn betették lábukat Európába: most nem volna megírva halálos ítéletük. Ha a zsidók kikeresztelkednek, igaz, hogy nem lesznek zsidók; de nem is lesz több zsidó-üldözés. És a vallás csodálatosan hat a jellem-képzésre és a hazafias érzületre. Nem a nevet kell megmagyarosítani; hanem a vallás által impregnált eszméket, gondolkozásmódot kell megváltoztatni. Mi is nyerünk általa sokat, a zsidók pedig éppen semmit sem veszítenek; mert a megváltót ma már hiában várják fényes felhőben megjelenni: csak azoknak jelenik meg, kik tiszta szívből töltik be annak az urnak parancsolatát, kit akár Alláhnak, akár Jáhvénak, akár Istennek nevezünk, de csak a jókat, csak az igazakat szereti.

= Adakozás Több, mint egy évtizede már annak, hogy a hol egy könnyet kell letörölni, egy szegényen, szűkölködőn segíteni, a hol egy veszendő egyházat kell megmenteni, egy templomot felépíteni: bőkezű, szives, buzgó lélekből származó kegyes adományával nem hiányozhatik mlgos Vég h Bertalan úr. Most is a besztercei és segesvári egyházak részére 5—5 forintot küldött. Igazi protestáns jellem. Nem áll ki a piacra, nem keresi a zajt, a kitüntetést; de jót tesz mindenütt a mi hitünk cselédjével. Fogadja köszönetünk kifejezését és biztosításunkat, hogy az összegeket rendeltetésük helyére juttatjuk.

= A sepsi-szentgyörgyi Székely-Mikó tanoda előjárósága pályázatot hirdetvén három segéd-tanári állomásra, a szép számmal jelentkezők közül meg is választotta Csősz Jánost, Domján Istvánt és Horváth Istvánt. Az igazgató-tanács, július 23-án tartott ülésében, a választást jóváhagyó tudomásul vette, illetőleg, megerősítette. E tanodánk oly exponált helyen fekszik és oly magas érdekek vannak létezéséhez kapcsolva ott a derék székely nép kebelében, hogy csak tiszta szívünkben kívánhatjuk, hogy a most beállítandó ifjú erők is, mint egész emberek, erejük legjavával szolgáljanak ama szent célnak, hogy értelmes, szilárd jellemű, vallásos nemzedéket nyerhessen egyházkerületünk, és hazánk. Istennek áldása a megválasztottakon és e szép jövő elé néző tanodánkon!

Adakozás.

Ötödik közlemény.

Nyilvános köszönet a segesvári ev. ref. templom és paplak javára befolyt kegyes adományokért.

Az 1606 sz. iven Székely-Udvarhelyről: Molnár Károly, dr. Mezei Ödön, egy görög egyesült, Kovács Mózes 1—1 frt., Molnár Károlyné 70 kr., egy katolikus, Rehberger, dr. Solymosi, Rucsinszky, Hann Károly 50—50 kr., Kone Aurél 40 kr., Lukács, Ferenci János 20—20 kr. Az 1428 sz. iven: a földesi ev. ref. egyház 2 frt. A 440 sz. iven Deésről: Szarvady Adolf, egy magyar katolikus, Tüzes

Karácson, Jancsó Mihály 1—1 frt., Deési kisegítő takarékszövetkezet 1 frt 50 kr., Nagy Benedek, Turbuc Ferenc 50—50 kr., Biró Antal 30 kr., két magyar katolikus 40 kr. Az 1876 sz. iven Egerből: Beöthy Lajos 2 frt. Az 1957 sz. iven Tornaljáról: Borsódi József 1 frt. A 292 sz. iven Maros-Bogátról: Tokaji János 1 frt., Kecskeméti Samu 1 frt. 50 kr., Vizi Farkasné, Fosztó László, Pásztor Sándor, dr. Vajda Dániel, Keresztes Lajos, Barra Samu, Boér Dénes 50—50 kr., Boér Miklós, László János, Fosztó Géza, Dohi Sándor, Issekut Lajos, Leopold Salamon, Zipzer József, Schwarz Adolf 20—20 kr., Sinkai János 40 kr., Orbán József, Jánky Lajos, Móró Mihály 10—10 kr., Toldi János 30 kr. Az 1033 sz. iven Csökölről, Somogy megyéből: az ev. ref. egyház 1 frt., Nagy Sándor lelkész 35 kr., Nagy Lajos 15 kr. A 164 sz. iven: a zilahi ev. ref. egyházközség egyes tagjaitól 10 frt 44 kr. Az 1090 sz. iven Komáromból: Pogrányi József 1 frt. A 720 sz. iven: id. báró Vay Miklós főgondnok 10 frt., Kun Bertalan püspök 5 frt. Az 1936 sz. iven Aradról: Hegedüs László, Boros Benő 2—2 frt., Szél Ákos 1 frt., Purgly János 5 frt. A 314 sz. iven Nagy-Szebenből: Kis Károly 1 frt. A 321 sz. iven: Vermes Imre tanár 1 frt. 50 kr., Nagy József lelkész 1 frt. A 697 sz. iven Szadáról: Román Ferenc gondnok 1 frt. Az 1793 sz. iven Bodroghy István pozsonyi törvényszéki elnök 1 frt. Az 1810 sz. iven Debrecenből: Szőgyény István, Nagy Károly, Mészáros József, Fabi István, Ujhely András, Konrád Samu, Lengyel Imre 1—1 frt. A 2017 sz. iven Brassóból: első erdélyi bank 10 frt., Maurer Viktor 5 frt. Az 1384 sz. iven Nagy-Kun-Madarasról: az ev. ref. egyház 5 frt., Toth K. 30 kr., Farkas Sándor 50 kr., Harcsár Imre 30 kr., valaki 20 kr. Az 1176 sz. iven: a szalafői ev. ref. egyházközség egyes tagjaitól 4 frt. 47 kr. A 195 sz. iven a keserői ref. egyház 1 frt. A 289 sz. iven Kis-Almásról Bőjthe Miklós 40 kr., Bartha Amalia 20 kr., Kis Mózes, özv. Horváth Sándorné 50—50 kr. A 464 sz. iven: a maros-vásárhelyi ref. egyház 5 frt. A 167 sz. iven: a varsolci ev. ref. egyháztanács 1 frt. Az 1249 sz. iven: a csurgói ev. ref. egyházközség egyes tagjaitól 3 frt 68 kr. A 893 sz. iven Szegszárdról: Varasdy Lajos, Varasdy Gabriella 50 kr. Az 1506 sz. iven M.-Kályáról: özv. Mohai Károlyné 2 frt. A 760 sz. iven Siklósról: Kossa Dezső 1 frt. Az 1816 sz. iven Budapestről: Csanády György 2 frt, Sárvári Gyula 1 frt. Keszler Dániel, Segesvárról 4 frt 80 kr. Az 1215 sz. iven a bőnyi ev. ref. egyház 1 frt.

Összesen 129 frt. 94 kr.

A négy első közlemény összege 500 frt. 57 kr.

Eddig befolyt egész összeg 630 frt. 51 kr.

Fogadják a kegyes adakozók és gyűjtők az egyházközség nevében mondott hálás köszönetemet. Segesvár, 1883. július 17-én.

Szilágyi Márton,
egyházközségi pénztárnok.

Hatodik közlemény.

Nyilvános köszönet a segesvári ev. ref. templom és papi lak javára befolyt kegyes adományokért

A 475. sz. iven Kolozsvárról: Hegedüs István, Csernátóni Gyula, Sárkány Lajos, Geréb Márton, Graf Jakab, Bak-

csi Gergely, Szabó Samu, Szathmári Ákos 1—1 frt. Az 1293. sz. iven: kis-kun-szabadszállási önszegélyző-egylet 5 frt. Az 1992. sz. iven Miskolcra: Szeghő Kálmán gyűjtése 6 frt. A 260. sz. iven: a gyalakutai ev. ref. egyházközség egyes tagjai 50 kr. Az 1862. sz. iven N.-Kikindáról: Német Antal 50 kr, Kosa Zsigmond, Luhork Antal 30—30 kr, Takács Gábor, Ivanovics Antal, dr. Végh Imre, Véber Ferenc 20—20 kr, N. N. 10 kr. Az 1404. sz. iven Aranyos-Marostól: Kulín Imre, Simonyi Géza 2—2 frt., Kosztolányi Aurél, Vályi Béla, dr. Fekete Gyula, Bethlenfalvi Gy, Lang, Kossa Domokos, Kosztolányi Attila, Belcsák Károly 1—1 frt. Az 1690. sz. iven Kolozsvárról: Jenei Károly, Pesthy Elek, Mara Miklós 1—1 frt., Szamosfalvi Miklós 50 kr. Az 1721. sz. iven: Molnár Emil, borsodmegyei szolgabíró úr szíves gyűjtése folytán adakoztak: Aranyos-község 1 frt., Kisgyőr-község 5 frt., Sebestyén Ferenc 1 frt., Arnoth-község 50 kr, Pálfalva-község 1 frt., Sennye-község 2 frt., vámosi ev. ref. egyház 5 frt., Vámos-község 2 frt., Gesztely József 20 kr, Felső-Zsolca-község 1 frt. 50 kr, Alsó-Zsolca 1 frt, Gagauer József, plébános 1 frt., Sajó-Petri-község 1 frt., Sajó-Lád-község 2 frt., Külső-Böcs-község 1 frt., Kozma János, Gyűkér András, Gyűkér József, Tábornszki Ferenc 20—20 kr, Belső-Böcs-község 2 frt., Karbula Emil, róm. kath. esperes 1 frt., Valkó László 1 frt., Rozman József és Schwarz Sándor 1 frt., Nagy Dániel 1 frt., Diós-Győr város 2 frt., Horn Ignác 40 kr, Kolba Károly 1 frt., Kis-Tokaj-község 2 frt., Szirma-község 2 frt, Heő-Csaba-község 3 frt, Spitzer Salamon 50 kr, Ungerleider Péter 20 kr, Szirma-Bessenyő-község 1 frt., Bessenyő 1 frt., Szakos Károly 40 kr, Mátyasowszki Kálmán, róm. kath. lelkész 1 frt., Túri József 50 kr, Tiegerman Mihály 50 kr. Klein Lipót 1 frt., Sajó-Keresztur-község 2 frt., Cec András 30 kr, K. Cec András 20 kr, Fekete János 30 kr, Gadoci András 20 kr, Vadnay Samu 25 kr, Ambrus József 20 kr, Sajó-Kiseg-község 2 frt., Papszász János 20 kr, Bábony-község 2 frt., Elek József 50 kr, Szemere István 50 kr, Borza András 20 kr, Pillér Ferenc 50 kr, Weiss Márton 50 kr, Boros József 20 kr, Takács János 50 kr, Takács József 50 kr, Matyi-község 1 frt., Ládháza-község 1 frt., Spitzer Jakab 50 kr, Szlaminka Vilmos 1 frt., Tóth András 20 kr, Kis Károly 30 kr, Nagy István 20 kr, Mészáros Lajos 30 kr, Toth Sándor 20 kr, Major Jánosné 10 kr, Király József 20 kr, Molnár Györgyné 20 kr, Nyék-község 1 frt., Dálnoki Károly 1 frt., Szabó Dani, Táncos Imre, Grosz Zsigmond, Langer Samu 50—50 kr, Horváth Gábor 40 kr, Wohl Leopold 30 kr, Schwarz Emanuel 20 kr, Goldstein Bernát 20 kr, Véberman Mór 10 kr, Klein Adolf 20 kr, Szántai István 50 kr, Bizony Miklós 1 frt., A 748. sz. iven: a laskói ev. ref. egyházközség egyes tagjaitól begyűlt 9 frt. 58 kr. Összesen 120 frt. 23 kr.

Az öt első közlemény összege 630 frt. 51 kr.

Főösszeg 750 frt. 74 kr.

A szíves gyűjtő és adakozó urak, egyházközségünk iránt tanúsított buzgó fáradozásaiért fogadják az egyházközség nevében, hálás köszönetemet. Segesvár, 1886. július 23.

Szilágyi Márton
egyházközségi pénztárnok.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.